

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
TARPTAUTINĖS IR EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS KATEDRA

GINTARĖ JAUTAKYTĖ
EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS
MAGISTRANTŪROS NUOLATINIŲ STUDIJŲ PROGRAMA

**KREDITORIŲ LYGIATEISIŠKUMO UŽTIKRINIMAS BANKROTO
PROCESE EUROPOS SĄJUNGOJE**

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas:

Prof. dr. Ignas Vėgėlė

VILNIUS, 2012

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS FAKULTETO
TARPTAUTINĖS IR EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS KATEDRA

GINTARĖ JAUTAKYTĖ
EUROPOS SĄJUNGOS TEISĖS
MAGISTRANTŪROS NUOLATINIŲ STUDIJŲ PROGRAMA

**KREDITORIŲ LYGIATEISIŠKUMO
UŽTIKRINIMAS BANKROTO PROCESU EUROPOS SĄJUNGOJE**

Magistro baigiamasis darbas

Studijų programa 62401S110

Recenzentas (-ė)

2012-__-__

Darbo vadovas –

_____ Prof. dr. Ignas Vėgėlė

2012-__-__

Atliko –

_____ Gintarė Jautakytė

2012-__-__

VILNIUS, 2012

TURINYS

IVADAS	4
I. TEMAI AKTUALIŲ SAMPRATŲ ANALIZĖ	9
1.1. Sąvokos „bankrotas“ samprata	9
1.2. Kreditorių samprata	16
1.3. Kreditorių lygiateisiškumo principo arba principo <i>pari passu</i> (<i>par conditio creditorum</i>) samprata	22
II. KREDITORIŲ LYGIATEISIŠKUMO UŽTIKRINIMAS BANKROTO PROCESU.....	27
2.1. Kreditorių reikalavimai, jų pateikimo terminai bei praleidimo pasekmės.....	30
2.1.1. Reikalavimai kreditorių pateikiamoms finansinėms pretenzijoms	30
2.1.2. Kreditorių reikalavimų pateikimo terminai ir jų praleidimo pasekmės	35
2.2. Kreditorių reikalavimų tikrinimas ir tvirtinimas.....	43
2.3. Kreditorių reikalavimų eiliškumo nustatymas, tenkinat jų reikalavimus	51
2.3.1. Kreditorių reikalavimų eiliškumo nustatymas	51
2.3.2. Kreditorių reikalavimų tenkinimas pagrindinėje ir šalutinėje bankroto byloje.....	61
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI	67
LITERATŪROS SĄRAŠAS	71
SANTRAUKA	78
SUMMARY	79
PRIEDAI	81

IVADAS

Temos aktualumas ir problematika. Bankroto tikslas yra dvejopas: pirmiausia, juo siekiama apsaugoti kreditorių interesus, kai skolininkas negali ar nenori mokėti skolų; antra, bankroto tikslas yra apginti nemokaus skolininko interesus, sudarant galimybę likviduoti skolas. Teisės aktų paskirtis yra reglamentuoti bankroto procesą taip, kad kuo sklandžiau ir kuo geriau būtų patenkinti visų kreditorių reikalavimai bei užtikrinti jų interesai, kadangi bankroto procese siekiama ne pavienių kreditorių reikalavimų patenkinimo, o atvirkščiai – siekiama užkirsti kelią kreditorių lenktynėms dėl skolininko turto. Tad būtent pats bankroto tikslas kelia reikalavimą užtikrinti kreditorių lygiateisiškumą.

Bankroto bylos, kuriose susiduriama su tarptautiniu elementu, įgyja vis didesnę reikšmę¹, todėl tarptautinio bankroto procesu siekiama užtikrinti efektyvų ir veiksmingą tarpvalstybinių bankroto bylų nagrinėjimą. Būtent šis siekis yra įtvirtintas ir 2000 m. gegužės 29 d. priimtame Tarybos reglamente Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų² (toliau – Bankroto reglamentas). Šis reglamentas reguliuoja tris pagrindinius nemokumo bylų, turinčių tarptautinį elementą, proceso aspektus: jurisdikcijos, taikytinos teisės ir sprendimų pripažinimo kitose valstybėse narėse klausimus.

Bankroto reglamento priėmimui prireikė net trijų dešimtmečių darbo³. Pažymėtina, kad nors Bankroto reglamentas taikomas tik dešimtmetį⁴, tačiau realiai nuo jo priėmimo daug kas pasikeitė. Visų pirma, į Europos Sąjungą įstojo 12 naujų valstybių narių, kuriose taikomos įvairios bei labai skirtingos nemokumo procedūros⁵, kurias, pagal Bankroto reglamento nuostatas, automatiškai privalo pripažinti kitų valstybių narių teismai. Šiuo metu, Bankroto reglamento A priede yra išvardintos skirtingos 95 nemokumo bylų procedūros, t.y. bylos tiek dėl bankroto, tiek dėl restruktūrizavimo, taikomos 27 valstybių narių teisės sistemose. Vien remiantis šiuo faktu, akivaizdu, kad tarpvalstybinis bankroto bylų nagrinėjimo veiksmingumas tampa iššūkiu tiek visoms valstybėms narėms, tiek pačiai Europos Sąjungai. To pasėkoje, neišvengiamai susiduriama su problemomis, susijusiomis ir su kreditorių teisių bei interesų apsauga, bei kreditorių lygiateisiškumo

¹ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. – Vilnius: Justitia, 2009. P. 287.

² 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1346/2001 dėl bankroto bylų // OJ L 160.

³ Bankroto teisės nuostatas Europos Sąjungos mastu bandyta sureguliuoti net nuo 1960 m., praktiškai tik susikūrus Europos Ekonominėi Bendrijai, kuomet buvo sudaryta komisija turėjusi parengti Europos nemokumo konvenciją. Tačiau po ilgų svarstymų ir konvencijos teksto keitimo, konvencija nebuvo pasirašyta.

⁴ Bankroto reglamentas įsigalio 2002 m. gegužės 31 d.

⁵ Andre M. Time to Update the EC Regulation // Eurofenix, 2010. P. 38.

užtikrinimu kolektyvinėse bankroto bylose, kadangi kreditoriai yra viena iš pagrindinių figūrų visame bankroto procese.

Šioje vietoje atkreiptinas dėmesys į tai, kad nors Europos Sąjungos bankroto teisės sistema sudaro ne vien Bankroto reglamentas, bet ir kiti teisės aktai⁶, kurie iš esmės reguliuoja specifines juridinių asmenų veiklos sritis ir kurioms būdingas specifinis nemokumo procesas, tačiau šiame darbe bus nagrinėjamos Bankroto reglamento nuostatos, kadangi šio teisės akto apimtis orientuota į platesnę taikymo sritį, t.y. apima bankroto bylas kai skolininkas yra fizinis ar juridinis asmuo, prekybininkas ar individualus asmuo⁷, bei įtvirtina bendrus Europos Sąjungos bankroto proceso principus.

Pažymėtina, kad pasirinktos temos aktualumą lemia tai, kad iš esmės kreditorių lygiateisiškumo klausimas bankroto procese su tarptautiniu elementu yra paliekamas valstybių narių vidaus teisei (lot. *lex concursus*), o tarp valstybių narių egzistuojant labai skirtingoms nuostatomis šiuo aspektu, išskyla grėsmė vieno iš Bankroto reglamento priėmimo tikslų įgyvendinimui – vengti skatinti šalis perkėlinėti turto ar teismo procesą iš vienos valstybės narės į kitą, ieškant palankesnės teisinės padėties (ang. *forum shopping*⁸).

Kreditorių lygiateisiškumas turi būti užtikrintas viso bankroto proceso metu, t.y. nuo pat bankroto bylos iškėlimo iki jos pabaigos. Tačiau šiuo atveju, autorė pasirinko analizuoti kreditorių lygiateisiškumą nuo bankroto bylos iškėlimo iki kreditorių reikalavimų eiliškumo nustatymo: kreditorių reikalavimų pateikimas, pateiktų reikalavimų tikrinimas ir tvirtinimas bei kreditorių reikalavimų prioritetų nustatymas, kadangi šie pirminiai etapai turi lemiamos įtakos tolimesniam bankroto procedūros vykdymui. Nuo pat bankroto procedūros pradžios privalo būti atsižvelgta į kreditorių interesus bei teises ir būtent pirmiausiai šių etapų probleminiai aspektai turi būti sprendžiami visos Europos Sąjungos mastu. Šiame darbe yra pateikiamos ir analizuojamos Bankroto reglamento bei Vokietijos, Prancūzijos, Didžiosios Britanijos, Italijos, Ispanijos, Lenkijos ir

⁶ Be Bankroto reglamento šią sistemą sudaro: 2001 m. kovo 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/17/EB dėl draudimo įmonių reorganizavimo ir likvidavimo // OL L 110; 1998 m. gegužės 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/26/EB dėl atsiskaitymų baigtinumo mokėjimų ir vertybinių popierių atsiskaitymų sistemose // OL L 166; 2001 m. balandžio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/24/EB dėl kredito įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo // OL L 125 ir 2002 m. birželio 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/47/EB dėl susitarimų dėl finansinio įkaito // OL L 168.

⁷ Bankroto reglamento konstatuojamosios dalies 9 punktas.

⁸ *Forum shopping* yra specifinė tarptautinės privatinės teisės sąvoka. Asmuo, kuris imasi iniciatyvos kelti teisme bylą, gali susigundyti pasirinkti teismą pagal ten taikomą teisę. Asmuo, kuris kelia bylą, gali susigundyti pasirinkti teismą ne dėl to, kad tai yra tinkamiausias teismas, bet dėl to, kad pagal jame taikomas įstatymų kolizijos taisykles bus taikoma tos valstybės teisė, kuriai jis teikia pirmenybę. Šaltinis: http://ec.europa.eu/civiljustice/glossary/glossary_lt.htm#ForumShop. Prisijungimo laikas: 2012-03-31.

Lietuvos teisės aktų nuostatos, reglamentuojančios su kreditorių lygiateisiškumą bankroto procese, bei teismų praktika.

Temos naujumas, ištyrimo lygis bei reikšmė. Nors ir artėjant Bankroto reglamento taikymo dešimtmečiui, kuomet Komisija privalės pateikti Parlamentui, Tarybai ir Ekonominių bei socialinių reikalų komitetui šio reglamento taikymo ataskaitą, atkreiptinas dėmesys, kad mokslinės literatūros, kuriuose būtų nagrinėjama Europos Sąjungos bankroto teisė nėra daug, ypač mažai ši tema nagrinėta Lietuvos autorių.

Jurisdikcijos, taikytinos teisės ir sprendimų pripažinimo kitose valstybėse narėse klausimais tik pasirodė pirmieji išsamūs lietuvių autorių tyrimai, tai – Lauros Kirilevičiūtės, 2012 m. apginta daktaro disertacija, tema „Jurisdikcijos taisyklės pagal 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentą Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų“ bei Radvilės Čiricaitės, 2012 m. apginta daktaro disertacija, tema „Tarptautinio bankroto proceso aspektų teisinis reguliavimas Europos Sąjungos ir Lietuvos teisėje“. Taip pat lietuvių autorių paruoštas ir išleistas Bankroto teisės vadovėlis (pirmoji ir antroji knyga), kuriame nuosekliai pristatytas ir aptartas Bankroto reglamentas, tačiau tai padaryta siekiant tik supažindinti su Bankroto reglamento tikslais ir reguliavimo nuostatomis, neatliekant išsamesnės analizės.

Užsienio šalių autoriai yra žymiai plačiau ir išsamiau nagrinėję Europos Sąjungos bankroto teisę. Labiausiai nusipelnę šioje srityje – B. Wessels⁹, P. Omar¹⁰, S. Virgos ir E. Schmit¹¹, Ian F. Fletcher¹², kurių nuomonės bus sutinkamos šiame darbe.

Lietuvių autoriai, kreditorių teisių ir interesų apsaugos klausimo bankroto procese nei Lietuvos, nei kitų valstybių narių teisės atžvilgiu atskirai nėra nagrinėję. Autorės pasirinkta tema Lietuvoje bus nagrinėjama pirmą kartą.

Darbo tikslas. Šio darbo tikslas – remiantis Europos Sąjungos bei valstybių narių teisės aktais, teismų formuojama praktika ir doktrina, išanalizuoti ir įvertinti Bankroto reglamento bei valstybių narių nacionalinėje teisėje taikomas nuostatas, įtvirtinančias kreditorių lygiateisiškumą bei

⁹ Wessels B. Recognition of Insolvency Opening Judgments in Europe: A Questionable System // Eurofenix. Autumn, 2011. Wessels B. Realisation of EU Insolvency Regulation in Germany, France and the Netherlands // European Business Law Review, 2004. First Issue. Wessels B. Revision of the EU Insolvency Regulation: What Type of Facelift? // Cross-Border Insolvency Law in Europe: Present Status and Future Prospects. PER/PELJ, 2008. Nr. (11) 1.

¹⁰ Omar P. J. European Insolvency Law. Ashgate Publishing Company. 2004. Omar P. J. The Challenge of Diversity Priority Rules in European Insolvency Laws. // Eurofenix. Autumn, 2011.

¹¹ Virgós M., Schmit E. Report on the Convention of Insolvency Proceedings. 1996.

¹² Fletcher I. F. Insolvency in Private International Law. Second Edition. Oxford University Press. 2005.

atskleisti šio klausimo probleminius aspektus, pateikti probleminių klausimų teisinį vertinimą, taip pat teorinius ir praktinius sprendimo būdus.

Darbo uždaviniai. Aukščiau įvardintam darbo tikslui pasiekti, keliami šie uždaviniai:

- 1) Atskleisti temai aktualių sampratų turinį ir jų įtaką kreditorių lygiateisiškumo užtikrinimui.
- 2) Pateikti Europos Sąjungos bei pasirinktų valstybių narių reglamentavimą kreditoriams pateikiant reikalavimus, tikrinant bei tvirtinant pateiktus reikalavimus bei nustatant kreditorių reikalavimų tenkinimo eiliškumą.
- 3) Teoriniu ir praktiniu lygmenimis nustatyti kreditorių lygiateisiškumo užtikrinimo probleminius aspektus minėtose stadijose.
- 4) Panagrinėti pagrindinės ir šalutinės bankroto bylų ypatumus, nustatant kreditorių reikalavimų tenkinimo eiliškumą bei šio teisinio reguliavimo įtaką.

Darbo objektas. Kreditorių lygiateisiškumo užtikrinimas bankroto procese Europos Sąjungoje.

Tyrimo metodai. Siekdama užsibrėžtų šio tyrimo uždavinių, autorė kompleksiskai naudojo šiuos mokslinio tyrimo metodus – istorinį ir teleologinį, dokumentų analizės, lingvistinį, sisteminės analizės, logikos, apibendrinimo, kritikos.

Istorinis ir teleologinis metodas naudotas siekiant atskleisti darbe vartojamų sąvokų atsiradimo, teisės aktų priėmimo ir kūrimo aplinkybes.

Dokumentų (empirinis) analizės metodas – tai Europos Sąjungos Teisingumo teismo, valstybių narių teismų praktikos, teisės aktų, mokslinės literatūros medžiagos analizė, kuriuo buvo siekta susipažinti su minėtų dokumentų turiniu bei atskleisti kreditorių lygiateisiškumo įtvirtinimo ypatumus.

Lingvistinis metodas šiame darbe padėjo atskleisti Bankroto reglamente vartojamų sąvokų turinį bei vertimo netikslumus.

Sisteminės analizės metodas naudotas siekiant atskleisti tiek Bankroto reglamento ir jo nuostatų santykį. Šis metodas taip pat naudotas tiriant atskirų kreditorių lygiateisiškumo elementų klausimus valstybių narių vidaus teisėje.

Lyginamosios analizės dėka šiame darbe buvo atskleisti valstybių narių nacionalinės teisės skirtumai. Šis metodas naudotas plačiausiai, kadangi buvo siekta parodyti skirtumus tarp valstybių narių vidaus reglamentavimo ir būtinybę kai kuriuos klausimus harmonizuoti Europos Sąjungos mastu.

Kritikos metodas šiame darbe naudotas taikytas vertinant Bankroto reglamento nuostatas analizuojamu klausimu.

Logikos ir *apibendrinimo* metodu buvo analizuojama tyrimo medžiaga, ji apibendrinama ir formuluojamos išvados.

Šaltiniai. Šiame darbe naudotus šaltinius galima išskirti į keturias grupes:

- 1) Europos Sąjungos bei valstybių narių teisės aktai. Visų pirma, tai 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų bei kitų valstybių narių bankroto procesą reglamentuojantys teisės aktai: Lietuvos Respublikos įmonių bankroto ir restruktūrizavimo įstatymai, Vokietijos bankroto įstatymas (statutas), Lenkijos bankroto įstatymas, Ispanijos bankroto įstatymas ir kitų šalių teisės aktų neoficialūs vertimai. Kiti teisės aktai naudoti tiek, kiek buvo būtina iširti temą.
- 2) Europos Sąjungos Teisingumo teismo bei kitų valstybių narių teismų praktika. Ypatingai svarbi Europos Sąjungos Teisingumo teismo praktika, kuri šiuo klausimu nėra gausi, tačiau labai vertinga, kadangi privaloma valstybėms narėms. Taip pat kitų valstybių teismų praktika, tame tarpe ir Lietuvos, kuri nėra tokia svarbi lyginant su Europos Sąjungos Teisingumo teismo, kadangi privaloma tik valstybės narės vidaus teisei, tačiau atskirų valstybių narių teismų praktika svarbi, siekiant atskleisti temos problematiką.
- 3) Lietuvos ir užsienio teisės darbai. Visų pirma, tai Lietuvos ir užsienio šalių moksliniai straipsniai, vadovėliai, knygos. Taip pat disertacijos, moksliniai tyrimai.
- 4) Kiti šaltiniai. Tai, visų pirma, teisės aktų parengiamieji dokumentai, kuriuose atsispindi rengėjų tikslai, įvairių institucijų oficialios nuomonės. Labai svarbus šios kategorijos šaltinis – Virgos – Schmit pranešimas dėl bankroto konvencijos nuostatų, kurio dauguma nuostatų perkeltos į Bankroto reglamentą. Taip pat įvairūs komunikatai, pranešimai bei internetiniai šaltiniai.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro įvadas, dėstomoji dalis ir išvados. Taip pat pateikiami pasiūlymai, išvardijamas naudotos literatūros sąrašas bei pateikiamos darbo santraukos lietuvių ir anglų kalbomis.

I. TEMAI AKTUALIŲ SAMPRATŲ ANALIZĖ

1.1. Sąvokos „bankrotas“ samprata

Bankroto sąvoka tapo ypač dažnai vartojama pastaraisiais ekonominės krizės metais. Ne vienas asmuo, susidūręs su finansiniais sunkumais, tapo nemokiu, ko pasėkoje ir bankrutuojančių bei bankrutavusių. Tokia situacija pati savaime sukelia nemažai įvairaus pobūdžio problemų ir neaiškumų. Tačiau, visų pirma, susiduriama su šios sąvokos vartojimo problematika, kadangi vienur bankroto sąvoka yra tapatinama su nemokumu, kitur tarp šių sąvokų daroma atskirtis.¹³ Todėl prieš pradėdant gilesnę šio darbo analizę, svarbu išsiaiškinti sąvokos „bankrotas“ reikšmę, santykį su kitomis sąvokomis ir įtaką kreditorių interesams.

Istorine prasme manoma, kad terminas „bankrotas“ yra kilęs iš viduramžių Italijos miestų teisės. Šis terminas susiformavo iš žodžių junginio „banca roota“ (liet. *sulūžęs suolas*) ir reiškė veiksmą, kuriuo klientai demonstratyviai apversdavo stalą, ant kurio prekiaudavo neišsimokantis prekybininkas.¹⁴ Iš šio veiksmo reikšmės, galima daryti pagrįstą išvadą, kad istorine prasme bankrotas yra skolininko nemokumo pasekmė, t.y. „suolas“ apverčiamas tada, kai prekybininkas negali apmokėti savo skolų.

Pagrindinis Europos Sąjungos teisės aktas, reglamentuojantis bankroto procesą – 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentas (EB) 1346/2000 dėl bankroto bylų.¹⁵ Visų pirma, atkreiptinas dėmesys į šio reglamento lietuviškąjį pavadinimą „Dėl bankroto bylų“ (ang. *On Insolvency Proceedings*), kuris nėra visiškai tikslus. Išanalizavus reglamento turinį, galima daryti išvadą, kad jis apima platesnę kategoriją bylų ir apima tiek bylas dėl bankroto, tiek bylas dėl mokumo atstatymo. Tokią išvadą galima daryti atsižvelgus į Bankroto reglamento A ir C priedus, kuriuose išvardintos valstybių narių bankroto bylos bei asmenys ir/ar institucijos, galintys būti likvidatoriais, todėl akivaizdu, kad lietuviškasis reglamento pavadinimas neatspindi tikrosios reglamento taikymo srities ir tiksliau šis reglamentas turėtų būti vadinamas ne „dėl bankroto bylų“, o „dėl nemokumo bylų“.¹⁶ Autorė pritaria šiai nuomonei, tačiau atkreipia dėmesį, kad šiame darbe bus vartojama bankroto sąvoka, kaip ji yra vartojama lietuviškoje Bankroto reglamento redakcijoje, kadangi šiame darbe

¹³ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. – Vilnius: Justitia, 2009. P. 64.

¹⁴ Omar P. J. European Insolvency Law. Ashgate Publishing Company. 2004. P. 3.

¹⁵ Council Regulation (EC) No 1346/2000 of 29 May 2000 on Insolvency Proceedings.

¹⁶ Kirilevičiūtė L. Jurisdikcijos taisyklės pagal 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentą 1346/2000 dėl bankroto bylų. Daktaro disertacija.-Vilnius. 2012. P. 51.

nagrinėjami klausimai ir problemos iš esmės labiau susiję su bankrotu kaip likvidavimo procesu, o ne su skolininko mokumo atstatymu.

Kalbant toliau apie Bankroto reglamentą, pažymėtina, kad pačiame reglamente bankroto sąvoka nėra pateikta, tačiau yra pateiktas bankroto bylos apibrėžimas, kuris iš esmės atspindi šios sąvokos reikšmę ir tuo pačiu Bankroto reglamento taikymo sritį. Reglamento prasme, bankroto byla – tai kolektyvinė bankroto byla, susijusi su skolininko daliniu ar visišku teisės į turtą netekimu bei likvidatoriaus paskyrimu. Taigi, atsižvelgiant į šį apibrėžimą bei Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką, galima teigti, kad Bankroto reglamentas taikomas tokioms byloms, kurios atitinka keturias savybes: (1) tai turi būti bendra (kolektyvinė) procedūra, (2) pagrįsta skolininko nemokumu, (3) kuri lemia apribojimus bent daliai pastarojo turto bei (4) likvidatoriaus paskyrimą. Šios procedūros išvardintos reglamento A priede, o likvidatorių sąrašas pateikiamas jo C priede.¹⁷ Iš to seka išvada, kad Bankroto reglamente bankroto bylų apibrėžimui buvo pasirinktas uždaro sąrašo metodas (ang. *closed-list method*), arba kitaip – uždaro sąrašo sistema (ang. *closed-list system*)¹⁸, kuri leidžia automatiškai taikyti Bankroto reglamento nuostatas, jei byla ar likvidatorius yra įvardinti A ir C prieduose.

Literatūroje pripažįstama, kad pasirenkant tokią sistemą (metodą), paprastai kyla mažiausiai taikymo problemų¹⁹, tačiau šiuo atveju, tokiai nuomonei pritarti negalima. Visų pirma, problema kyla dėl to, kad jeigu, pavyzdžiui, valstybėje narėje taikoma bankroto (nemokumo) procedūra atitinka Bankroto reglamente įtvirtintus kriterijus, tačiau ši byla neįtraukta ar dar neįtraukta į priedą A, tuomet Bankroto reglamento nuostatos nėra taikomos, bei atvirkščiai, Bankroto reglamento nuostatos taikomos priede A nurodytoms byloms, nors kai kurios įvardintos bylos ne visada atitinka bendros (kolektyvinės) procedūros kriterijų.²⁰ Atsižvelgiant į tai, galima teigti, kad toks bankroto bylų apibrėžimas yra gerokai pasenęs, ypač lyginant su kituose tarptautiniuose dokumentuose (pavyzdžiui, Ženevos vertybinių popierių konvencijoje) įtvirtintais apibrėžimais.²¹ Todėl siūlytina pakeisti šią sąvoką, iš labai bendros su priede nurodomomis valstybių narių bankroto bylomis, į konkretesnę, visų pirma nustatant bankroto bylos iškėlimo kriterijus su kai kuriomis išankstinėmis

¹⁷ Europos Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas byloje C-341/04. 2006. Eurofood IFSC 46 – punktai. ECR-03813.

¹⁸ Wessels B. Recognition of Insolvency Opening Judgments in Europe: A questionable system // Eurofenix. Autumn, 2011. P. 20.

¹⁹ Balz. The European Convention on Insolvency Proceedings // American Bankruptcy Law Journal, 1996. Nr. 70. P. 485.

²⁰ Wessels B. Recognition of Insolvency Opening Judgments in Europe: A questionable system // Eurofenix. Autumn, 2011. P. 20.

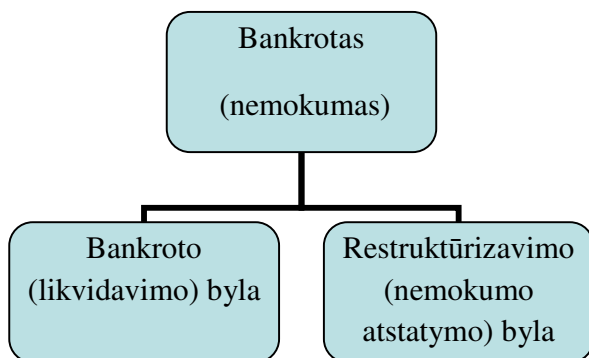
²¹ Vallens J. L. Issues around the limits of insolvency proceedings // Eurofenix. Autumn, 2011. P. 30.

sąlygomis: finansinių sunkumų patikrinimą, vienodo požiūrio į kreditorių interesus užtikrinimą, taip pat nustatant verslo atkūrimo galimybę bei turto likvidavimo sąlygas.²²

Be to, kaip ir buvo minėta anksčiau, Bankroto reglamento A priede šiuo metu yra įvardintos 95 skirtingos nemokumo bylų procedūros, kurioms taikomos Bankroto reglamento nuostatos, tad akivaizdu, kad veiksmingas kolektyvinių bankroto bylų nagrinėjimas ir efektyvus kreditorių lygiateisiškumo užtikrinimas, esant tokiai gausybei skirtingų procedūrų, yra kėblus. Todėl Bankroto reglamento pasirinktas uždaro sąrašo metodas (sistema) turėtų būti peržiūrėtas.

Taigi, apibendrintai galima pasakyti, kad šiuo metu Bankroto reglamente yra įtvirtinta tik bankroto bylų sąvoka, o nemokumo apibrėžimas Bankroto reglamente pateikiamas netiesiogiai, nenustatant jokių nemokumo kriterijų ir vartojamas apibūdinti subjektams, kuriems turėtų būti taikomas šis reglamentas ir kadangi, šiuo reglamentu nėra siekiama nustatyti universalaus bankroto bylų proceso visose valstybėse narėse²³, atsižvelgiant į Bankroto reglamento turinį, galima daryti išvadą, kad tiek bankroto, tiek nemokumo sąvokų atskirtis ir jų vartojimas paliekamas valstybių narių jurisdikcijai (grafinis bankroto (nemokumo) sampratos pavaizdavimas Bankroto reglamento prasme pateikiamas 1 lentelėje).

1 lentelė. Bankroto (nemokumo) samprata Bankroto reglamento prasme.

Daugelio Europos Sąjungos valstybių narių praktikoje vartojamos abi „bankroto“ ir „nemokumo“ sąvokos. Pavyzdžiui, **Didžiojoje Britanijoje** terminas bankrotas (ang. *Bankruptcy*) griežtai vartojamas kalbant tik apie fizinius asmenis²⁴, o juridinių asmenų atžvilgiu vartojamas

²² Vallens J. L. Issues around the limits of insolvency proceedings // Eurofenix. Autumn, 2011. P. 31.

²³ Bankroto reglamento konstatuojamosios dalies 11 punktą.

²⁴ Bahner T. Creditor Protection in Private Companies: Anglo – German Perspectives for a European Legal Discourse. – Cambridge. Cambridge University Press, 2009. P. 10.

nemokumo (ang. *Insolvency*) terminas. Tačiau iš esmės šie abu terminai apibūdinami arba kaip neturėjimas pakankamai turto skoloms gražinti, arba kaip negalėjimas gražinti skolų suėjus terminui.²⁵ **Vokietijoje** taip pat vartojami abu šie terminai. Šioje šalyje pagrindas pradėti bankroto procesą yra skolininko nemokumas ir (arba) išskolinimai, kurie viršija turimo turto vertę. Bankroto įstatymo (statuto) 17 straipsnio 2 dalyje²⁶ pateiktas nemokumo apibrėžimas, kuris reiškia skolininko įsipareigojimų sumokėti už prekes ir paslaugas nevykdymą. **Ispanijos** Bankroto įstatyme²⁷ numatytas tik vienas teisinis būdas spręsti dėl bendro skolininko nemokumo kilusiai krizei – bankroto byla. Skolininkas atsiduria ant bankroto slenksčio, kai negali reguliariai vykdyti priimtų įsipareigojimų.

Terminų „bankrotas“ ir „nemokumas“, kaip sinonimų, vartojimas susiformavo anglosaksų (bendrojoje) teisės teorijoje ir teismų praktikoje. Tačiau kontinentinėje teisėje šie du terminai nėra tapatinami. Įdomu tai, kad dar XIX amžiuje Prancūzijoje, Valstybės tarybai svarstant Komercinio kodekso projektą, kurio trečioji knyga buvo skirta nemokumui reglamentuoti, buvo iškeltas tikslas atskirti „nemokumo“ ir „bankroto“ sąvokas. Šis reikalavimas buvo įvykdytas ne tik Prancūzijoje, bet ir daugelyje kontinentinės teisės sistemai priklausančių šalių teisės aktuose. Iš aukščiau pateiktų šių sąvokų apibrėžimų, galima daryti išvadą, kad „nemokumas“ suprantamas kaip skolininko negalėjimas įvykdyti savo įsipareigojimų ir kuris gali būti pagrindas pradėti „bankroto“ ar kitą nemokumą atstatantį procesą.

Šių sąvokų vartojimą taip pat tikslinga aptarti nacionalinėje teisėje. Lietuvoje, Įmonių bankroto įstatyme²⁸ (toliau – Bankroto įstatymas) pateikiamos abi sąvokos. Įstatymas bankrotą apibrėžia kaip „nemokios įmonės būseną, kai įmonei teisme iškelta bankroto byla arba kreditoriai įmonėje bankroto procedūras atlieka ne teismo tvarka“.²⁹ Iš to galima daryti išvadą, kad įmonės bankrotas pirmiausiai siejamas su jos nemokumu. O nemokumas, minėtame įstatyme, apibrėžiamas kaip „įmonės būseną, kai ji nevykdo įsipareigojimų ir pradelsti įmonės įsipareigojimai viršija pusę į jos balansą įrašyto turto vertės“.³⁰ Taigi Bankroto įstatyme nemokumas neįvartojamas kaip daiktavardis, o būdvardiškai paaiškina įmonės būseną.

²⁵ Europos Komisijos internetinė svetainė.

http://ec.europa.eu/civiljustice/bankruptcy/bankruptcy_eng_lt.htm. Prisijungimo laikas: 2011-09-11.

²⁶ Bahner T. *Creditor Protection in Private Companies: Anglo – German Perspectives for a European Legal Discourse*. – Cambridge. Cambridge University Press, 2009. P. 12.

²⁷ Francisco G. Prol of Prol & Asociados. *The New Insolvency Regulatory Regime in Spain*. Šaltinis: <http://www.iii.global.org/component/jdownloads/finish/142/991.html>. Prisijungimo laikas: 2011-09-30.

²⁸ Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 31-1010.

²⁹ Ten pat. 2 straipsnio 1 dalis.

³⁰ Ten pat. 2 straipsnio 8 dalis.

Dr. Kristinos Bernotaitės nuomone, Lietuvos teisės sistemoje nemokumas išimtinai siejamas su juridinių asmenų (įmonių) bankroto procesu, neįsprendžiant šios sąvokos į teisinius rėmus, neapibrėžiant, kas tai yra, o paliekant teismų praktikai interpretuoti šią įmonės būseną priklausomai nuo faktinių bylos aplinkybių ir Bankroto įstatyme pateiktų požymių.³¹

Tačiau Nemokumo studijos rengėjai³² nurodo, kad įmonės nemokumą reikia nagrinėti kaip būseną, kuriai esant gali būti priimti keli skirtingi sprendimai – įmonė gali būti likviduota arba gali būti sudaromos sąlygos atkurti įmonės mokumą, išsaugant ir plėtojant jos veiklą. Būtent toks tikslas yra numatytas LR Įmonių restruktūrizavimo įstatyme³³ (toliau – Restruktūrizavimo įstatymas) – „sudaryti sąlygas juridiniams asmenims, turintiems finansinių sunkumų ir nenutraukusiems ūkinės komercinės veiklos, išsaugoti ir plėtoti šią veiklą, sumokėti skolas ir išvengti bankroto“.

Tokiai nuomonei pritaria ir dr. Vilija Mikuckienė, kuri mano, kad „bankroto“ ir „nemokumo“ sąvokos negali būti tapatinamos, kadangi nemokumas yra tam tikra skolininko finansinė būklė (laikina ar ne), o bankrotas – tai procedūrų pasekmė, kurios taikomos įmonei skolininkei, kai dėl susidariusių skolų tęsti veiklą nebėra prasmės.³⁴

Taigi, apibendrinant galima teigti, kad nacionalinėje teisėje „bankroto“ ir „nemokumo“ sąvokos vartojamos netapačiai. Finansinių sunkumų turinti įmonė, kuri gali būti „nemoki“ kaip tai apibrėžta Bankroto įstatyme, restruktūrizacijos pagalba turi galimybę atkurti savo mokumą, atsiskaityti su kreditoriais ir išvengti bankroto. Jei restruktūrizuojama įmonė susitvarko su finansiniais sunkumais, ji toliau vykdo veiklą. Tačiau, jei įmonei to padaryti nepavyksta ir paaiškėja, kad įmonės nemokumas nebuvo laikinas, įmonei gali būti iškelta bankroto byla ir pradėta likvidavimo procedūra. Pažymėtina, kad restruktūrizacija nėra privaloma pirminė pakopa, siekiant išvengti bankroto. Jei yra įvykdomi visi Bankroto įstatyme numatyti reikalavimai ir įmonė atitinka nemokios įmonės apibrėžimą, jai iškeliama bankroto byla (grafinis bankroto (nemokumo) sampratos pavaizdavimas nacionalinėje teisėje pateikiamas 2 lentelėje).

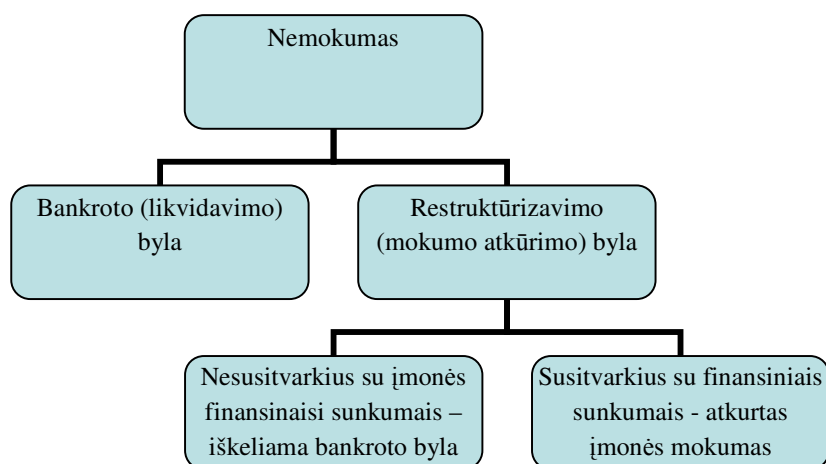
³¹ Bernotaitė K. Nemokumo teisinio reguliavimo ypatumai // Jurisprudencija, 2005. Nr. 77 (69). P. 13.

³² Taikomasis mokslinis tyrimo darbas „Nemokumo samprata ir jo teisinio reglamentavimo analizė“. Nacionalinė verslo administratorių asociacija. Vilnius, 2006. Šaltinis: http://www.ukmin.lt/lt/pramonė_ir_vidutinis/doc/Nemokumo%20studija.doc Prisijungimo laikas 2010-10-25.

³³ Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas // Valstybės žinios. 2001. Nr. 31-1012.

³⁴ Mikuckienė V. Bankroto proceso samprata // Jurisprudencija, 2008. Nr. 7(109). P. 35.

2 lentelė. Nemokumo samprata nacionalinėje teisėje

Autorė taip pat laikosi nuomonės, kad tarp „bankroto“ ir „nemokumo“ terminų turėtų būti daroma atskirtis, o esminiu analizuojamų sąvokų skirtumu laikytinas šių sąvokų sukeltos skirtingos teisinės pasekmės, kurios ypatingai svarbios kreditorių interesams. Kadangi pažvelgus į šias sąvokas iš kreditorių pusės, „nemokumas“ kreditoriui gali reikšti tik laikinus skolininko finansinius nesklandumus ir galimybę ateityje savo reikalavimą tenkinti visa ar didžiąja dalimi, kai bus atstatytas skolininko mokumas, o „bankroto“ sąvoka daugiau suprantama kaip neigiamas padarinys, kurio pasekmė – skolininko likvidavimas dėl bankroto, realizuojant jo turtą, kurio vargu ar užteks kreditorių reikalavimų patenkinimui bent iš dalies. Skolininkui „nemokumas“, visų pirma turėtų reikšti įspėjimą, kad jis nėra visiškai laisvas atsiskaityti su kreditoriais, suteikiant vienam ar kitam privilegiją (pirmenybę), kadangi iškelus bankroto bylą, tokie sandoriai gali būti ginčijami kaip pažeidžiantys kreditorių teises ar priešingi įmonės veiklos tikslams bei galėję turėti įtakos skolininko nemokumui. Tačiau, kad ir kaip skirtingai šios sąvokos būtų vartojamos ir suprantamos, galima pritarti doktrinai, pagal kurią šis suvokimas turi bendrą kriterijų – siekį, kad būtų įgyvendinamas teisingumas.³⁵ Svarbiausia, kad praktinės ir teorinės šių būsenų nustatymo problemos neužkirstų kelio tinkamai kreditorių apsaugai bei nedidintų kreditorių patiriamos žalos.

Be to, Lietuvoje, kaip jau buvo minėta anksčiau, nemokumo sąvoka įtvirtinta Bankroto įstatyme ir šioje vietoje atkreiptinas dėmesys į tai, kad iš esmės skolininko nemokumas yra nustatinėjamas tik inicijavus bankroto bylos iškėlimą ir šį vertinimą atlieka ne speciali institucija, o teismas. Nėra jokių kriterijų ir/ar reikalavimų skolininko nemokumo įvertinimui iki bankroto bylos

³⁵ Generalinio advokato Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer išvada, pateikta 2008 m. spalio 16 d. Byla C-339/07. 49 punktas.

iškėlimo, kadangi kreditorius, pasinaudodamas įstatymo suteikta teise, bankroto bylą gali inicijuoti ir iš esmės mokiam skolininkui, kuriam toks faktas gali sukelti labai didelę žalą.³⁶ Šiuo atveju, galima pateikti Latvijos pavyzdį, kuomet mokiai bendrovei „Palink“, kuriai Lietuvoje priklauso „Iki“ prekybos centrai ir kuri yra viena iš dešimties didžiausių įmonių Baltijos šalyse, buvo iškelta bankroto byla dėl neva neapmokėtų darbų. Šis klausimas, turimais duomenimis, iki šiol nėra išspręstas. Be to, Europos Komisijos atstovai Latvijos teisingumo ministro paprašė pasiaiškinti dėl susidariusios situacijos bei galimų prieštaravimų Europos Sąjungos teisės aktams. Šis pavyzdys tik dar kartą įrodo, kad tokios situacijos negali būti toleruojamos, kadangi kenkia tinkamam vidaus rinkos veikimui ir neužtikrina efektyvaus bei veiksmingo tarpvalstybinio bankroto bylų nagrinėjimo. Be to, dar kartą atkreiptinas dėmesys į anksčiau išsakytą nuomonę, kad Bankroto reglamente pateikiamas kolektyvinių bankroto bylų apibrėžimas yra pasenęs ir turėtų būti pakeistas, nustatant konkrečius bylos inicijavimo kriterijus bei privalomą išankstinį skolininko finansinių sunkumų patikrinimą.

Šiuo klausimu, svarbu pabrėžti, kad kolektyvinių bankroto bylų su tarptautiniu elementu nagrinėjimą Europos Sąjungoje reglamentuoja būtent reglamentas, kuris yra visuotinai taikomas, privalomas visa apimtimi bei tiesiogiai taikomas visose valstybėse narėse.³⁷ Todėl aiškinant jo nuostatas reikia atsiriboti nuo nacionalinių kategorijų, kuomet reglamente nėra tiesiogiai nukreipiama į nacionalinės teisės nuostatas. To pasėkoje, darytina išvada, kad Bankroto reglamente pateikiama kolektyvinės bankroto bylos sąvoka turi būti aiškinama autonomiškai ir jokia nacionalinė teisė negali būti kriterijumi aiškinant Bankroto reglamento normas, kadangi reglamento nuostatas yra draudžiama perkelti į nacionalinę teisę, ir tai menkina reglamentų teisinį pobūdį.³⁸ Todėl valstybių narių vidaus teisėje esant tam tikroms teisinio reguliavimo spragoms, kaip aukščiau minėtu pavyzdžiu, Bankroto reglamente įtvirtinus tikslią ir aiškią kolektyvinių bankroto bylų sampratą, būtų bent iš dalies pašalintos kliūtys efektyviam bankroto proceso vykdymui bei kreditorių lygiateisiškumo pažeidimui.

³⁶ Žala šiuo atveju, gali būti tiek turtinė, tiek neturtinė, kadangi pakenkiama skolininko įvaizdžiui bei jo patikimumui.

³⁷ 2010 m. kovo 30 d. Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos // OL C 83.

³⁸ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. – Vilnius: Justitia, 2009. P. 305.

1.2. Kreditorių samprata

Kreditorius yra viena iš pagrindinių figūrų bankroto procedūrų vykdymo metu. Nesant kreditoriaus pats bankroto procesas taptų negalimas.³⁹ Todėl šioje dalyje svarbu kreditoriaus sąvoką atskleisti tiek nacionalinės, tiek Europos Sąjungos aspektu.

Internetiniame tarptautinių žodžių žodyne⁴⁰ sąvoka kreditorius (lot. *creditor*) apibrėžiama kaip prievolės šalis, turinti teisę reikalauti iš kitos šalies atlikti jos naudai tam tikrą veiksmą arba nuo tam tikro veiksmo susilaikyti; paskolos gavėjas; skolintojas. Tokia kreditoriaus samprata atitinka prievoliniuose santykiuose naudojamą kreditoriaus sąvoką⁴¹ ir iš esmės atitinka bankroto teisėje vartojamą sąvoką.

Kreditoriaus sąvoka nei Bankroto reglamente, nei kituose Europos Sąjungos bankroto teisės sistemą sudarančiuose teisės aktuose⁴² tiesiogiai nėra pateikta. Tačiau kreditoriaus sąvoka Bankroto reglamento prasme turėtų būti aiškinama ir suprantama plačiai (pavyzdžiui, kad ši sąvoka gali apimti ir įmonės darbuotojus⁴³), kadangi šis reglamentas taikomas bankroto byloms, kai skolininkas yra fizinis ar juridinis asmuo, prekybininkas ar individualus asmuo. Tad platus Bankroto reglamento taikymas įpareigoja ir analizuojamą sąvoką aiškinti plačiai, kadangi kiekvienos bankroto bylos specifiška gali apimti skirtingus kreditorius (pavyzdžiui, Lietuvoje individualios įmonės bankroto byloje kreditoriais gali būti ir skolininko nepilnamečiai vaikai). Be to, išanalizavus Bankroto reglamento tekstą, galima prieiti prie išvados, kad kreditoriais laikomi darbuotojai⁴⁴, valstybių narių mokesčių ir socialinio draudimo institucijos bei kiti kreditoriai, kurių gyvenamoji vieta, nuolatinė gyvenamoji vieta ar registruota buveinė yra ne toje valstybėje narėje.⁴⁵ Taip pat kreditoriaus statusas yra suteikiamas ir likvidatoriui pagrindinėje ir šalutinėje byloje, kuris pagal Bankroto reglamento 32

³⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. 33 „Dėl įstatymų taikymo įmonių bankroto bylose“ patvirtinta apžvalga „Teismų praktikos, nagrinėjant bankroto bylas, iškeltas pagal 1997 m. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymą, apibendrinimo apžvalga“ // Teismų praktika. 2001. Nr. 16. P. 332.

⁴⁰ Tarptautinių žodžių žodynas www.terminai.lt. Prisijungta 2012-01-23.

⁴¹ Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kiti. J. Civilinės teisės vadovėlis. Prievolių teisė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004. P. 14.

⁴² Be Bankroto reglamento, šią sistemą sudaro 2001 m. kovo 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/17/EB dėl draudimo įmonių reorganizavimo ir likvidavimo // OL L 110; 1998 m. gegužės 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/26/EB dėl atsiskaitymų baigtinumo mokėjimų ir vertybinių popierių atsiskaitymų sistemose // OL L 166; 2001 m. balandžio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/24/EB dėl kredito įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo // OL L 125 ir 2002 m. birželio 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/47/EB dėl susitarimų dėl finansinio įkaito // OL L 168.

⁴³ 2011 m. kovo 10 d. Generalinės advokatės Juliane Kokott išvada byloje C-396/09, 64 punktą.

⁴⁴ Bankroto reglamento konstatuojamosios dalies 28 punkte aiškiai nurodyti darbuotojai kaip kreditoriai, kadangi kalbama, kad darbuotojų reikalavimo pirmumo teisių gynimą nustato kiekviena valstybė narė, kurioje iškelta bankroto byla.

⁴⁵ Bankroto reglamento 39 straipsnyje aiškiai įvardinti šie subjektai ir jų teisė pateikti kreditorinius reikalavimus.

straipsnio 3 dalį yra įgaliotas dalyvauti kitose bylose kaip kreditorius, ypač dalyvauti kaip kreditorius kreditorių susirinkimuose.

Bankroto reglamente taip pat nėra apibrėžta, kas gali būti pagrindinės bankroto bylos iniciatoriai, todėl praktikoje yra kilę problemų dėl kreditoriaus ir asmens, turinčio teisę pateikti pareiškimą dėl bankroto bylos inicijavimo, atribojimo. Šiuo klausimu svarbus Bankroto reglamento 3 straipsnio 4 dalies b punktas, 29 straipsnis bei Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas.

Bankroto reglamento 29 straipsnyje nurodyti subjektai, galintys pateikti pareiškimą dėl šalutinės bankroto bylos iškėlimo⁴⁶, t.y. likvidatorius pagrindinėje byloje, taip pat bet kuris kitas asmuo ar institucija, įgalioti pagal valstybės narės, kurios teritorijoje prašoma iškelti šalutinę bylą, įstatymus gali pateikti pareiškimą dėl bylos iškėlimo. Tačiau Bankroto reglamento 3 straipsnio 4 dalies b punktu asmenų, turinčių teisę iškelti šalutinę bankroto bylą, kategorija apribojama tam tikrais konkrečiais kreditoriais, kuriuos sieja ypatingas ryšys su valstybe nare, kurios teritorijoje yra atitinkamas skolininko filialas, t.y. kalbama apie šioje valstybėje narėje įsikūrusius kreditorius ir šio filialo kreditorius. Ko pasėkoje, 2011 m. lapkričio 17 d., Europos Sąjungos Teisingumo teismas byloje C-112/10 priėmė sprendimą, kuriame išaiškino, kad Bankroto reglamento 3 straipsnio 4 dalies b punkte esančią sąvoką „kreditorius“, vartojamą asmenims, turintiems teisę prašyti iškelti atskirą teritorinę bankroto bylą, reikia aiškinti taip, kad ji neapima valstybės narės institucijos, kuriai pagal šios valstybės nacionalinę teisę pavesta ginti viešąjį interesą (konkrečiau pagal bylos aplinkybes – prokurorui), tačiau kuri neveikia nei kaip kreditorė, nei kreditorių vardu ir jų naudai. Tad šiuo sprendimu buvo atribotos sąvokos „kreditorius“ ir „asmuo, turintis teisę inicijuoti bankroto bylos iškėlimą“.

Kitų valstybių narių (pavyzdžiui, Prancūzijos, Vokietijos, Italijos) teisės aktuose, reglamentuojančiuose bankroto procesą, kreditorių sąvoka tiesiogiai nėra pateikiama, tačiau iš minėtų teisės aktų teksto, galima daryti išvadą, kad kreditorius – tai asmuo, turintis finansinį reikalavimą į skolininką. Tačiau kiekvienoje valstybėje narėje skiriasi subjektai, kurie gali būti kreditoriais, o taip pat skiriasi jų reikalavimų tenkinimo eiliškumas ir t.t. Daugelyje valstybių narių kreditoriais pagrinde laikomi tie patys asmenys, tačiau išskirtinas Italijos pavyzdys, kuomet šioje

⁴⁶ Bankroto reglamento 3 straipsnyje numatytos 2 rūšių bankroto bylos: pagrindinės ir šalutinės arba teritorinės. Pagal minėto straipsnio 1 dalį, pagrindinė bankroto byla gali būti iškelta valstybės narės, kurios teritorijoje yra pagrindinių skolininko interesų vieta. „Pagrindinė byla“ turi universalų poveikį, nes taikoma visam skolininko turtui, esančiam visose valstybėse narėse, kuriose taikomas Bankroto reglamentas. Jei pagal minėto straipsnio 2 dalį valstybės narės teritorijoje yra įkurtas skolininko filialas, kompetetingas teismas gali iškelti šalutinę arba teritorinę bylą, kuri bus susijusi tik su tuo skolininko turtu, kuris pastarosios valstybės narės teritorijoje.
Europos Teisingumo Teismo 2011 m. lapkričio 17 d. Sprendimas C-112/10. 2010. ZaZa Retail BV. OL C 113.

šalyje savo reikalavimą bankrutuojančiam subjektui gali reikšti ne tik akcininkai ir vadovai, bet ir „šešėliniai vadovai“, susijusių įmonių likvidatoriai. Iš to seka išvada, kad šis klausimas, kas laikytinas kreditoriumi, patenka po *lex concursus* taisykle. Be to, kiekviena valstybė narė savo nacionalinėje teisėje taip pat nustato, kas gali būti bankroto bylos iniciatoriais, (pavyzdžiui, Prancūzijoje pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo gali pateikti: skolininkas, kreditorius, prokuroras, ginantis viešąjį interesą bei teismas⁴⁷).

Kreditoriaus sampratą taip pat tikslinga panagrinėti ir nacionalinės teisės aspektu, kadangi Lietuvoje bankrutuojančios įmonės kreditoriaus sąvoka nėra tapati kreditoriaus, kurio reikalavimą bankroto byloje patvirtino teismas, sąvokai. Atsižvelgiant į tai, Lietuvos apeliacinis teismas yra pažymėjęs, kad Bankroto įstatyme kreditoriai išskiriami į dvi kategorijas:

- kreditoriai, turintys teisę reikalauti iš įmonės įvykdyti prievolės (Bankroto įstatymo 3 straipsnis);
- kreditoriai, kurių finansinius reikalavimus patvirtino teismas (Bankroto įstatymo 22 straipsnio 6 dalis, 24 straipsnio 1 dalis).⁴⁸

Bankroto įstatymo 3 straipsnyje pasakyta, kad įmonės kreditoriai – tai turintys teisę reikalauti iš įmonės įvykdyti prievolės ir įsipareigojimus fiziniai ir juridiniai asmenys, tarp jų:

- 1) mokesčių, valstybinio socialinio draudimo įmokų bei privalomojo sveikatos draudimo įmokų nemokėjimo atveju – valstybės institucijos, įpareigos juos surinkti;
- 2) darbo užmokesčio nemokėjimo ir dėl darbo santykių atsiradusios žalos neatlyginimo atveju – įmonės darbuotojai (jų įpėdiniai);
- 3) žalos atlyginimo prievolės dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga perėjimo valstybei Žalos atlyginimo dėl nelaimingų atsitikimų darbe ar susirgimų profesine liga laikinojo įstatymo nustatytais atvejais – Vyriausybės įgaliota institucija;
- 4) paskolų, suteiktų iš valstybės vardu pasiskolintų lėšų, ir paskolų, gautų su valstybės garantija, negražinimo atveju – Finansų ministerija;
- 5) fiziniai ir juridiniai asmenys, pardavę žemės ūkio produkciją;
- 6) iš Europos Sąjungos lėšų suteiktos paramos negražinimo atveju – valstybės institucijos, administruojančios Europos Sąjungos lėšas;

⁴⁷ Philippe & Partners and Deloitte & Touche, Bankruptcy and a fresh start: Stigma on failure and legal consequences of bankruptcy – France. Corporate Finance Brussels, Belgium. 2002. Šaltinis: <http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/viewdownload/50/613.html>. Prisijungimo laikas 2012-01-24.

⁴⁸ Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. rugsėjo mėn. 18 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-375. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/35749>. Prisijungimo laikas 2012-01-22.

7) kiti kreditoriai.

Pateiktas sąrašas nėra baigtinis, o įvardintos įmonės kreditorių grupės apibrėžtos tiksliau nei ankstesnėse Bankroto įstatymo redakcijose, kuriose sąvoka „įmonės kreditoriai“ buvo interpretuojama nevienareikšmiškai.⁴⁹ Be to, šios įstatyme įvardintos kreditorių grupės atskleidžia taip pat kitą sąvokos „kreditorius“ aspektą, kadangi kreditoriumi laikomi ne tik tie asmenys, kuriems įmonė skolinga tiesiogiai, bet ir tie asmenys, kurie pagal įstatymus, kitus teisės aktus ar kitais pagrindais turi teisę reikalauti prievolės ar įsipareigojimų įvykdymo.⁵⁰ Šioje vietoje atkreiptinas dėmesys į kreditoriaus sampratą neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens bankroto procese, kuri vartojama plačiau nei ribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens bankroto procese, kadangi pagal neribotos atsakomybės prievolės atsako ir jos dalyvis.⁵¹ Bankroto įstatyme tiesiogiai neįtvirtinta, kad reikalavimus neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens bankroto byloje gali pareikšti ne tik pačio juridinio asmens kreditoriai, bet ir jo dalyvių kreditoriai.⁵² Atsižvelgiant į tai, papildomai skiriasi ir patys kreditoriai, pavyzdžiui individualios įmonės bankroto atveju, savo kreditorinius reikalavimus gali reikšti ir nepilnamečiai vaikai, kaip reikalavimo teisės į išlaikymą iš tėvų turėtojai.⁵³

Šioje vietoje dėmesys taip pat atkreiptinas į tai, kad kreditoriais bankroto procese laikomi tik tie asmenys, kurių reikalavimai bankrutuojančiai įmonei yra turtinio pobūdžio. Neturtines pretenzijas įmonei reiškiantys asmenys nepripažintini kreditoriais bankroto procese.⁵⁴

Taigi, įmonės kreditorius, turintis teisę iš įmonės reikalauti įvykdyti prievolę, gali inicijuoti jai bankroto bylos iškėlimą. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad vadovaujantis Bankroto įstatymo 4 straipsnyje išvardintais pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo pagrindais, kreditorius su pareiškimu į teismą gali kreiptis tik po to, kai skolininkas laiku neįvykdė prievolės ar įsipareigojimo, t.y. terminas įvykdyti prievolę ar įsipareigojimą turi būti suėjęs. Visi kiti skolų mokėjimo terminai sueina bankroto bylos iškėlimo dieną.⁵⁵ Ši teisės norma reiškia, kad visi kreditorių reikalavimai

⁴⁹ Bivainis J., Jovaišas K. Įmonių bankroto įstatymo komentaras // Verslo ir komercinė teisė, 2002. Nr. 2-3. P. 53.

⁵⁰ Ten pat. P. 54.

⁵¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios, 2000. Nr. 74- 2262. 2.50 straipsnio 4 dalis.

⁵² Atsižvelgiant į individualios įmonės ir jos savininko atsakomybės bankroto procese ypatumus, pripažįstama, kad tais atvejais, kai bankroto byla iškeliama individualiai įmonei, visi kreditoriai savo finansinius reikalavimus turi pareikšti Bankroto įstatymo nustatyta tvarka nepriklausomai nuo to, su kuo – įmone ar jos savininku (savininkais), kaip privačiu fiziniu asmeniu (privačiais fiziniais asmenimis), – buvo sudarytas sandoris, iš kurio kyla kreditoriaus reikalavimas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-428/2006; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-357/2009. Šaltinis: <http://www.infolex.lt>. Prisijungimo laikas 2012-01-23.

⁵³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios, 2000. Nr. 74- 2262. 3.192 straipsnis.

⁵⁴ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. – Vilnius: Justitia, 2009. P. 233.

⁵⁵ Bankroto įstatymo 16 straipsnis.

tampa vykdytini ir jie visi turi teisę pareikšti savo reikalavimus bankrutuojančiai įmonei. Iš to seka, kad tik patvirtinus teismui visų kreditorių ir jų reikalavimų dydžio sąrašą, tiek kreditoriai, kurių reikalavimų terminai buvo suėję iki bankroto bylos iškėlimo, tiek kreditoriai, kurių reikalavimo įvykdyti prievolę terminai suėjo įsiteisėjus nutarčiai dėl bankroto bylos iškėlimo, proceso atžvilgiu tampa lygiateisiais.

Toliau aiškinantis kreditoriaus sampratą nacionalinėje teisėje, svarbu pabrėžti, kad kreditorius, siekiantis iškelti įmonei bankroto bylą, turi turėti ne tik vykdytiną reikalavimą, bet privalo šį reikalavimą ir įrodyti, t.y. kreditorius prie pareiškimo dėl bankroto bylos iškėlimo privalo pridėti jo pagrįstumą įrodančius dokumentus. Bankroto įstatymo 5 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta norma įpareigoja kreditorių įrodyti reikalavimo teisę į skolininką (asmenį, kuriam prašo iškelti bankroto bylą), kadangi bankroto bylos kėlimo stadijoje kreditoriaus reikalavimo teisė ir dydis, kitaip tariant skolininko atsakomybė, nenustatinėjama.⁵⁶ Bankroto įstatyme nėra detalizuota, kokie įrodymai, patvirtinantys kreditoriaus reikalavimo teisę, turi būti pateikti, todėl teismas, sprenddamas bankroto bylos iškėlimo klausimą, turi pareikalauti, kad kreditorius pateiktų visumą įrodymų, kurie patikimai įrodytų kreditoriaus reikalavimo teisę, kadangi bankroto bylos kėlimo stadijoje teismas nesprensdžia ginčų dėl skolų išieškojimo. Tačiau šioje vietoje, autorės nuomone, įrodymų patikimumo kriterijus yra labai neaiškus, kadangi kreditorius, gali pasinaudoti šiuo neapibrėžtumu ir į bylą įstoti, pavyzdžiui, tik dėl bankroto administratoriaus kandidatūros siūlymo, kadangi ginčijamas finansinis reikalavimas, jo dydis gali būti nustatinėjamas ir tvirtinamas tik iškelto bankroto bylos eigoje.⁵⁷ Tokiu atveju, nesąžiningas ar nepagrįstai savo reikalavimo teisėtumu įsitikinęs asmuo gali be teisėto pagrindo inicijuoti bankroto bylos iškėlimą. Praktikoje tokių situacijų pasitaiko gan dažnai. Pavyzdžiui, civilinėje byloje Nr. B2-6813-553/2011, RUAB „Sostinės būstai“ prašymą įtraukti į bylą trečiuoju asmeniu pateikė prieš pat bylos nagrinėjimą. Ši bendrovė savo reikalavimo teisę grindė tuo, kad tarp bendrovės ir atsakovo buvo sudaryta pavedimo sutartis, kurią atsakovas, pasak RUAB „Sostinės būstai“, netinkamai vykdė ir neva patyrė nuostolių, kurių tiksliai

⁵⁶ Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. lapkričio mėn. 19 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-1584/2009. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/141562>. Prisijungimo laikas 2012-01-22.

⁵⁷ Ten pat.

suma nenustatyta. Vilniaus apygardos teismas padarė išvadą, kad RUAB „Sostinės būstai“ yra atsakovo kreditorius, todėl nutartimi įtraukė į bankroto bylą.⁵⁸

Kaip jau buvo minėta aukščiau, Lietuvos apeliacinis teismas formuoja praktiką⁵⁹ jog proceso stadijoje, kai sprendžiamas įmonės nemokumo klausimas, nėra sprendžiamas klausimas dėl kreditorinių reikalavimų tvirtinimo, o bankroto procesą atsakovo atžvilgiu inicijavęs kreditorius iki teismo procesinio sprendimo dėl kreditorinio reikalavimo tvirtinimo įsiteisėjimo laikytinas „tikėtiniu kreditoriumi“. Tai reiškia, kad net vis dar vykstant teisminiam ginčui dėl skolos priteisimo, ieškovas laikytinas „tikėtiniu kreditoriumi“, turinčiu teisę inicijuoti bankroto bylos iškėlimą atsakovui.⁶⁰

Taigi, apibendrintai galima pasakyti, kad tik kreditoriai, kurių finansinius reikalavimus patvirtino teismas, turi visas Bankroto įstatyme nurodytas teises⁶¹ ir nuo jų reikalavimo patvirtinimo momento jie byloje dalyvauja kaip tretieji asmenys, nepareiškiantys savarankiškų reikalavimų.⁶² Kitų kreditorių, kurių reikalavimų teismas dar nepatvirtino, teisės yra žymiai siauresnės, kadangi jie negali dalyvauti kreditorių susirinkimuose ar komitetuose, išsakyti savo nuomonės dėl skolininko bankroto procedūros vykdymo ir pan. Iš esmės, tokie kreditoriai gali įrodinėti tik savo reikalavimo teisės pagrįstumą ir kol jis neįrodomas, tol kreditoriui nesuteikiamos Bankroto įstatyme numatytos teisės. Taigi šiuo atžvilgiu, bankroto teisėje skiriasi momentas, nuo kada viena iš prievolės šalių tampa bankrutuojančios įmonės kreditoriumi ir šis momentas turi lemiamos reikšmės kreditorių teisėms. Pažymėtina, kad kai kurių kreditorių teisės gali būti pažeidžiamos dėl tyčinių ar neatsargių skolininko veiksmų, pavyzdžiui, dėl netvarkingos skolininko buhalterijos kreditorius apskritai gali būti neįtrauktas į kreditorių sąrašą, ko pasekoje kreditorius nėra informuojamas apie bankroto bylos iškėlimą ir gali apskritai prarasti galimybę pateikti savo kreditorinį reikalavimą. Šioje vietoje,

⁵⁸ Minėtoje byloje akivaizdu, kad prašymas įtraukti į bylą trečiuoju asmeniu buvo pateiktas tik tam, kad pasiūlyti bankroto administratoriaus kandidatūrą, tačiau Vilniaus apygardos teismas trečiojo asmens siūlomo bankroto administratoriaus kandidatūros apskritai nesvarstė, kadangi nebuvo objektyvių galimybių siūlomos kandidatūros suderinti su Įmonių bankroto valdymo departamentu prie Ūkio ministerijos. Be to, teismas pažymėjo, kad trečiojo asmens nurodyti motyvai, kodėl būtent jo siūlomas bankroto administratorius yra tinkamesnis, sukėlė įtarimų dėl jo teisinio siuntesuotumo bylos baigtimi, todėl šioje byloje RUAB „Sostinės būstai“ siūlytos bankroto administratoriaus kandidatūros nepaskyrė. Tačiau RUAB „Sostinės būstai“, neatsižvelgdamas į teismo motyvus, dėl tokios teismo nutarties, dalyje dėl bankroto administratoriaus kandidatūros, pateikė atskirąjį skundą.

⁵⁹ Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-648/2011, Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. liepos 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2041/2011. Šaltinis: <http://www.infolex.lt>. Prisijungimo laikas 2012-01-23.

⁶⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. gruodžio mėn. 15 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-2792/2011. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/316082>. Prisijungimo laikas 2012-01-23.

⁶¹ Vokietijos bankroto teisėje taip pat pripažįstama, kad tik po, kai teismas patvirtino kreditorių ir jų reikalavimų dydį, kreditorius įgyja tam tikras teises, t.y. balsavimo teisę, teisę pretenduoti gauti skolininko turtą ir t. t.

⁶² Lietuvo Aukščiausiojo Teismo senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. 33 „Dėl įstatymų taikymo įmonių bankroto bylose“ patvirtinta apžvalga „Teismų praktikos, nagrinėjant bankroto bylas, iškeltas pagal 1997 m. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymą, apibendrinimo apžvalga“ // Teismų praktika. 2001. Nr. 16.

autorės nuomone, galima įžvelgti kreditorių lygiateisiškumo principo pažeidimo užuomazgas, kadangi kreditorių lygiateisiškumo užtikrinimas svarbus ne tik įsiteisėjus teismo sprendimui dėl bankroto bylos skolininkui išskelimo, bet ir iki to.

Be to, pagal nusistovėjusią Europos Sąjungos Teisingumo Teismo praktiką tiek iš vienodo Europos Sąjungos teisės taikymo, tiek iš lygybės principo reikalavimų išplaukia, kad tada, kai Europos Sąjungos teisės nuostatoje aiškiai nenurodoma valstybių narių teisė, taikoma norint nustatyti jos prasmę bei apimtį, paprastai ji visoje Europos Sąjungoje turi būti aiškinama autonomiškai ir vienodai, atsižvelgiant į nuostatos kontekstą ir nagrinėjamu teisės aktu siekiamą tikslą.⁶³ Šioje vietoje, atsižvelgiant į tai, kad Bankroto reglamentu nėra siekiama nustatyti universalaus bankroto bylų proceso visose valstybėse narėse bei pačiame Bankroto reglamente nėra pateikta kreditoriaus sąvoka, galima daryti išvadą, kad kreditoriaus sąvoka nėra savarankiška Europos Sąjungos teisės prasme ir nėra aiškinama vienodai, todėl ją aiškinant visada reikia atsižvelgti į valstybių narių vidaus teisę.

1.3. Kreditorių lygiateisiškumo principo arba principo *pari passu* (*par conditio creditorum*) samprata

Teisės principais teorijoje laikomos pagrindinės nuostatos, įtvirtintos atitinkamose teisės normose, suformuluotos teismų praktikos ar teisės doktrinos, išreiškiančios teisės šakos esmę ir esančios jos plėtros baze.⁶⁴ Tokie principai kaip lygiateisiškumas, humanizmas yra ne tik teisės, bet ir žmogiškojo sugyvenimo principai.⁶⁵ Mokslinėje literatūroje pabrėžiama, kad svarbiausias bankroto teisės principas yra *pari passu* arba *par conditio creditorum*⁶⁶, reiškiantis proporcingą kreditorių reikalavimų patenkinimo užtikrinimą⁶⁷ arba lygų požiūrį į kreditorius⁶⁸.

Šis principas yra įtvirtintas daugelyje teisės sistemų ir vartojamas labai plačiai. Tačiau šis principas dažnai pažeidžiamas, nustatant pirmenybinius statusus. Lygus kreditorių reikalavimų

⁶³ Europos Teisingumo Teismo 2007 m. spalio 18 d. Sprendimas *Österreichischer Rundfunk* byloje C-195/06, 24 punktas ir ten nurodyta teismų praktika ir Europos Teisingumo Teismo 2009 m. spalio 29 d. Sprendimas *NCC Construction Danmark* byloje C-174/08, 24 punktas.

⁶⁴ Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė.-Vilnius. Justitia. 2003. T. 1. P. 132.

⁶⁵ Vaišvila A. Teisės teorija: vadovėlis.-Vilnius. Justitia. 2000. P. 124.

⁶⁶ Anglų teisėje naudojamas *pari passu* principo lotyniškas pavadinimas, o vokiečių teisėje – *par conditio creditorum*.

⁶⁷ Goode R. Principles of Corporate Insolvency Law.-London. Sweet & Maxwell. 2005. P. 175.

⁶⁸ Bahner T. Creditor Protection of Private Companies: Anglo – German Perspectives for a European Legal Discourse. In International corporate law and financial market regulation.-Cambridge. Cambridge University Press. 2009. P. 48.

tenkinimo eiliškumas, ko gero nėra įtvirtintas nė vienoje valstybėje⁶⁹, kadangi kiekviena valstybė nustato, kurioms socialiai pažeidžiamoms ar reikšmingoms grupėms suteikti pirmenybę, tenkinant reikalavimus iš bankrutuojančio subjekto turto. Ir tai yra visiškai normalu, kadangi kreditorių lygiateisiškumas neturi būti painiojamas su faktine kreditorių lygybe.⁷⁰ Kreditorių lygiateisiškumo principas siejamas su galimybėmis siekti, kad jų reikalavimas būtų patenkintas, su lygiomis galimybėmis įrodinėti savo reikalavimo pagrįstumą, ginčyti kitų kreditorių reikalavimus ir pan. Kadangi savaime suprantama, kad visi kreditorių reikalavimai negali būti tenkinami vienodomis dalimis, turi būti atsižvelgiama į kreditorių reikalavimo eilę bei į turimo reikalavimo dydį, kitaip tariant, tenkinant kreditorių reikalavimus taip pat turi būti remiamasi ir proporcingumo principu.

Sąžiningumas taip pat įeina į šio principo turinį, kadangi pašalina lenktynes tarp vienoje eilėje (klasėje) esančių kreditorių ir užkerta kelią galimybei laimėti greičiausiai ir stipriausiai kreditoriui.⁷¹ Apibendrintai galima pasakyti, kad principas *pari passu* reiškia, kad lygūs (t.y. vienos eilės) kreditoriai yra traktuojami vienodai ir jie turi vienodas galimybes patenkinti savo reikalavimą.

Nors šio principo svarba yra pripažinta ne tik mokslinėje literatūroje, valstybių teisės aktuose bei teismų praktikoje, tačiau, kai kurių autorių nuomone, šiam principui yra suteikiama per daug reikšmės, kadangi realiai šis principas nenustato jokių taisyklių kaip iš tikrųjų bankrutuojančio subjekto turtas turi būti padalintas ir šis principas neturi nieko bendra su sąžiningumu likvidavimo procese.⁷² Žinoma, su tokia nuomone galima iš dalies sutikti, kadangi absoliutaus šio principo įgyvendinimo nerasime nė vienos valstybės teisėje. Tačiau autorės nuomone, jo svarba, siekiant užtikrinti tos pačios eilės kreditorių lygiateisiškumą yra neginčytina. Taip pat, šiuo principu ne tik siekiama užtikrinti tos pačios eilės kreditorių lygiateisiškumą, bet apskritai visų kreditorių lygias galimybes sužinoti apie bankroto bylos iškėlimą, teisę būti išklausytam ir t. t. Iš to seka išvada, kad principas *pari passu* gali būti nagrinėjamas tiek plačiąja (visų kreditorių lygiateisiškumo), tiek siaurąja (tos pačios eilės kreditorių lygiateisiškumo) prasme. Be to, šio principo svarba ypač atsiskleidžia kolektyvinėse bankroto bylose, kadangi valstybių vidaus teisėje šio principo įgyvendinimas yra lengvesnis. Bankroto bylos visuomet susijusios su skolininko turto dalybomis ir kreditorių reikalavimų tenkinimu, todėl kolektyvinė bankroto teisė šiuo atveju susiduria su dviem

⁶⁹ Veder M. Cross – Border Insolvency Proceedings and Security Rights.-Utrecht. The Netherlands. Kluwer Legal Publishers, 2004. P. 7.

⁷⁰ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. – Vilnius: Justitia, 2009. P. 127.

⁷¹ Finch V. Corporate Insolvency Law: Perspectives and Principles.-Cambridge. Cambridge University Press, 2002. P. 423.

⁷² Mokal R. J. Corporate Insolvency Law: Theory and Application. – New York. Oxford University Press Inc, 2005. P. 94.

svarbiomis problemomis: kaip tiksliai nustatyti, koks turtas bus skirstomas ir ar turi būti daromos tam tikros išimtys iš *pari passu* principo skirstant tokį turtą.⁷³

Europos Sąjunga, siekdama užtikrinti teisinį saugumą, aktyviai dalyvauja sprendžiant klausimus bankroto srityje⁷⁴ ir kaip matyti iš Bankroto reglamento konstatuojamųjų dalių, tinkamam vidaus rinkos funkcionavimui bankroto srityje reikalingi trys pagrindiniai elementai: *pirma*, Europos Sąjungos teisės aktas, reikalaujantis, kad būtų derinamos nemokaus skolininko turtui taikytinos priemonės; *antra*, veiksmingas tarpvalstybinių bankroto bylų nagrinėjimas ir galiausiai vadinamojo *forum shopping*, t. y., kai šalys skatinamos perkelti turtą ar teismo procesą iš vienos valstybės narės į kitą, ieškant palankesnės teisinės padėties, vengimas.⁷⁵ Įgyvendinant šiuos tikslus, Bankroto reglamente nustatyti Europos Sąjungos bankroto teisinio reguliavimo modeliai, taikomi santykiuose tarp valstybių narių⁷⁶, kurie iš esmės ir sprendžia aukščiau minėtas problemas. Taigi, Bankroto reglamente yra įtvirtinti du bankroto teisinio reguliavimo modeliai:

1. *Teritorinis*. Šis modelis reiškia, kad jei skolininko pagrindinė turtinių interesų vieta yra vienoje valstybėje narėje, tai bankroto procedūros vyksta pagal tos šalies teisę, todėl kreditorių lygiateisiškumo apsaugos klausimas tenka valstybių narių vidaus teisei.
2. *Universalus modelis*, paremtas visiems kolektyviniams procesams bendra koncepcija, nepaisant to, kur šie procesai pradėti (išskyrus tam tikras išimtis). Šiam modeliui būdinga: 1) visi kreditoriai dalyvauja tame pačiame procese; 2) procesas apima visą skolininko turtą, nepriklausomai nuo turto buvo vietos; 3) visi materialinės ir proceso teisės klausimai reguliuojami vienos teisės normų sistemos; 4) visi nemokumo procese priimti sprendimai turi galią visose skolininko turto buvimo vietos valstybėse.⁷⁷

Kiekvienas modelis turi savo privalumų ir trūkumų. Universalaus modelio pagrindinis privalumas nagrinėjamos temos atveju yra tai, kad visi kreditoriai yra vertinami lygiai, o teritorinio modelio pagrindinis trūkumas – kreditorių lygiateisiškumo pažeidimas, kadangi taikant teritorinį modelį, kreditoriai yra skatinami ieškoti palankesnės teisės, nes pagal Bankroto reglamento nuostatas, kreditoriai savo reikalavimus gali pareikšti bet kurioje bankroto byloje. Mokslinėje

⁷³ Finch V. *Corporate Insolvency Law: Perspectives and Principles*.–Cambridge. Cambridge University Press, 2002. P. 422.

⁷⁴ Generalinio advokato Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer išvada, pateikta 2008 m. spalio 16 d. Byla C-339/07. 59 punktas.

⁷⁵ Generalinio advokato Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer išvada, pateikta 2005 m. rugsėjo 6 d. Byla C-1/04. 17 punktas.

⁷⁶ Virgós Soriano M., Garcimartín F., Garcimartín Alférez F. J. *The European Insolvency Regulation: Law and Practice*. – The Netherlands. Kluwer Law International, 2004. P. 11.

⁷⁷ Kirilevičiūtė L. *Jurisdikcijos taisyklės pagal 200 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentą 1346/2000 dėl bankroto bylų*. Daktaro disertacija.-Vilnius, 2012. P. 32.

literatūroje pripažįstama, kad grynų modelių taikymas yra kaip nepriimtinas kraštutinis⁷⁸, todėl ir Bankroto reglamentu yra siekiama derinti šias dvi koncepcijas. Tai įrodo Bankroto reglamente įtvirtintos pagrindinės⁷⁹ ir šalutinės⁸⁰ bankroto bylos iškėlimo galimybės. Tačiau tokiu būdu yra įtakojamos nelygios kreditorių galimybės visame kolektyviniame bankroto procese⁸¹, kuomet pagrindinė ir šalutinė bankroto bylos yra vykdomos ne pagal vienodas taisykles, o pagal atitinkamą bankroto bylą iškėlusios valstybės narės vidaus teisę, kas atitinkamai sąlygoja kreditorių lygiateisiškumo principo pažeidimą. Todėl mišriam šių modelių taikymui, turėtų būti keliamas pagrindinis reikalavimas – kuo mažiau pažeisti kreditorių teises.

Pažymėtina, kad Bankroto reglamente kreditorių lygiateisiškumo principas nėra tiesiogiai įtvirtintas, tačiau jo egzistavimą patvirtina konstatuojamosios dalies 21 punkto nuostatos, kuriose pasakyta, kad „siekiant užtikrinti vienodų sąlygų taikymą kreditoriams, būtina koordinuoti lėšų paskirstymą.“ Būtent šioje nuostatoje atsiskleidžia lygiateisiškumo principo materialinė pusė. Tačiau, kaip jau buvo minėta anksčiau, Bankroto reglamentu nėra siekiama nustatyti universalų bankroto procesą visos Europos Sąjungos mastu, todėl daug klausimų yra paliekama spręsti valstybių narių vidaus teisei.

Lietuvoje, šis principas tiesiogiai Bankroto įstatyme nėra įtvirtintas, tačiau jis išplaukia iš konstitucinio asmenų lygybės principo, konkretinant jį bankroto teisėje.⁸² Be to, teismų praktikoje šis principas įvardijamas, kaip vienas iš esminių bankroto proceso principų tiek materialiosios, tiek proceso teisės lygmeniu.⁸³ Tokią išvadą patvirtina teismų praktikoje įtvirtinta bankroto instituto paskirtis - „<...> apsaugoti pirmiausia nemokaus skolininko, nebegalinčio tinkamai įvykdyti savo įsipareigojimus, kreditorių teises ir interesus. Bankroto procedūra siekiama patenkinti ne pavienių kreditorių, žinančių apie sunkią skolininko finansinę padėtį, o visų kreditorių interesus, tuo tikslu išviešinant nemokaus skolininko turimas skolas ir finansines galimybes joms padengti bei sudarant

⁷⁸ Kirilevičiūtė L. Jurisdikcijos taisyklės pagal 200 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentą 1346/2000 dėl bankroto bylų. Daktaro disertacija.-Vilnius, 2012. P. 31.

⁷⁹ Pagrindinė bankroto byla iškeliamą pagal tos valstybės narės jurisdikciją, kurioje yra subjekto pagrindinė turtinių interesų vieta. Pagrindinė byla turi universalų poveikį, nes taikoma visam skolininko turtui, esančiam visose valstybėse narėse, kuriose taikomas Bankroto reglamentas. Kaip pažymėjo Europos Teisingumo Teismas Eurofood byloje, pagrindinė bankroto byla gali būti tik viena ir jai taikoma bankroto bylą iškėlusios valstybės narės vidaus teisė (išskyrus išimtis, numatytas Bankroto reglamento 5-15 straipsniuose). Šis teismo sprendimas kitose valstybėse narėse turės tokius pat padarinius, kaip ir bylą iškėlusioje valstybėje narėje.

⁸⁰ Šalutinė bankroto byla gali būti iškelta nepriklausomai nuo to, ar iškelta pagrindinė bankroto byla ar ne. Šalutinei bankroto byla apima tik toje valstybėje narėje esantį skolininko turto ir jai taikoma valstybės narės, iškėlusios šia bylą, vidaus teisė.

⁸¹ Omar P. J. European Insolvency Law. Ashgate Publishing Company, 2004. P. 24.

⁸² Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. – Vilnius: Justitia, 2009. P. 125.

⁸³ Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2395/2011. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/262684>. Prisijungimo laikas: 2012-03-10.

sąlygas visiems esantiems kreditoriams patenkinti savo reikalavimus iš bankrutuojančiai įmonei priklausančio turto.“⁸⁴ Todėl pasak dr. Rimvydo Norkaus, bankroto procesas skirtas visų kreditorių reikalavimų proporcingam patenkinimui ir lygiateisiškumui.⁸⁵

Apibendrinant tai, kas pasakyta aukščiau, akivaizdu, kad kreditorių lygiateisiškumo principas užima tikrai svarbią vietą bankroto teisėje, todėl jo įgyvendinimas turi tiesioginės įtakos kreditorių interesams bankroto procese. Be to, galima teigti, kad Europos Sąjungos mastu kreditorių lygiateisiškumas bankroto procese nėra tiesiogiai įtvirtintas ir daugelio šio principų aspektų įgyvendinimas paliekamas valstybių narių teisei. Todėl kitose darbo dalyse bus nagrinėjamas šio principo įgyvendinimas tiek atskirose valstybėse narėse, tiek Europos Sąjungos mastu.

⁸⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. 33 „Dėl įstatymų taikymo įmonių bankroto bylose“ patvirtinta apžvalga „Teismų praktikos, nagrinėjant bankroto bylas, iškeltas pagal 1997 m. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymą, apibendrinimo apžvalga“ // Teismų praktika. 2001. Nr. 16. P. 306.

⁸⁵ Norkus R. Bankroto bylų nagrinėjimas: teorija ir praktika // Justitia, 2007. Nr. 2(64). P. 2.

II. KREDITORIŲ LYGIATEISIŠKUMO UŽTIKRINIMAS BANKROTO PROCESĖ

Kaip jau buvo minėta ankstesnėse šio darbo dalyse, bankroto procese turi būti užtikrinami tiek kreditoriaus, tiek skolininko interesai. Kreditoriai turi ypatingą suinteresuotumą skolininko verslu, kai yra pradėdama bankroto procedūra⁸⁶, be to, šis ypatingas ekonominis suinteresuotumas išlieka viso proceso metu iki jo baigties.⁸⁷ Todėl labai svarbu, kad kreditorių interesai būtų užtikrinami, nepažeidžiant kreditorių lygiateisiškumo bei proporcingumo principų, o teisės aktai, reglamentuojantys šį procesą, užkirstų kelią kreditorių „lenktynėms“ dėl skolininko turto.⁸⁸ Šį tikslą ypatingai svarbu įgyvendinti kolektyvinėse bankroto bylose su tarptautiniu elementu, kadangi lygias teises turi turėti tiek vietos, tiek kitos valstybės kreditoriai. Be to, reikia pažymėti, kad kreditorių interesai skolininko verslu ir jo finansine padėtimi prasideda gerokai anksčiau nei įsiteisėjus sprendimui dėl bankroto bylos skolininkui iškelimo, kadangi kreditoriai aktyviai dalyvauja tiek pačiame bankroto bylos nagrinėjime, tiek būna bylos iniciatoriai.

Kreditoriams bankroto procese suteikiamos įvairios teisės. Tačiau kiekviena valstybė savo vidaus teisėje nustato suteikiamų teisių turinį bei jų apimtį. Trumpai aptariant kreditorių teises, tikslinga jas išskirti į dvi pagrindines kategorijas⁸⁹:

1. kreditorių teisės iki bankroto bylos iškelimo, pavyzdžiui:

- *teisė inicijuoti bankroto bylos iškelimą.* Kreditoriams ši teisė suteikiama visose šiame darbe nagrinėjamose valstybėse, tačiau kai kur ši teisė yra apribota, pavyzdžiui, **Didžiojoje Britanijoje**⁹⁰ kreditorius, siekiantis inicijuoti bankroto bylos iškelimą, privalo turėti ne mažesnę kaip 750 svarų dydžio reikalavimą, o pavyzdžiui **Ispanijoje**⁹¹, toks kreditorius privalo pateikti nemažai įrodymų, kad skolininkui keltina bankroto byla ir jei teismas iškelia bankroto bylą pagal šio kreditoriaus pareiškimą, šio kreditoriaus reikalavimas yra privilegijuojamas iki 25 proc. jo reikalavimo sumos.

⁸⁶UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law. P. 190. Šaltinis: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf. Prisijungimo laikas: 2012-03-30.

⁸⁷ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. – Vilnius: Justitia, 2009. P. 198.

⁸⁸ Ten pat. P. 14.

⁸⁹ Autorės siekis trumpai aptarti kreditoriams suteikiamas teises, kad būtų lengviau suprasti tolimesnėse dalyse anlaizuojamus klausimus.

⁹⁰ INSOL Europe pranešimas Europos Parlamentui „Dėl bankroto teisės harmonizavimo ES lygiu“. Didžiosios Britanijos pranešimas, 2010. Šaltinis: <http://www.insol-europe.org/eu-research/harmonisation-of-insolvency-law-at-eu-level/>. Prisijungimo laikas: 2012-03-30. P. 135.

⁹¹ Ten pat. Ispanijos pranešimas. P. 51.

- *siūlyti bankroto administratoriaus kandidatūrą.* Ši teisė suteikiama ne visose valstybėse narėse, pavyzdžiui **Vokietijoje**⁹² iki šiol nėra nuspręsta dėl bendros pozicijos šiuo klausimu, tačiau teismai laikosi nuomonės, kad kreditorių siūlomas bankroto administratorius negali būti paskirtas, kadangi toks administratorius vertintinas prieštaringai. Tačiau jau pirmajame kreditorių susirinkime kreditoriai gali pasinaudoti jiems suteikta teise ir perrinkti teismo paskirtą bankroto administratorių. **Lietuvoje**, tarp kreditorių vyksta „aktyvi kova“ dėl jų siūlomo administratoriaus paskyrimo ir dažniausiai dėl pirmos instancijos teismų priimtų nutarčių yra pateikiami atskirieji skundai, kad būtų peržiūrėta paskirto bankroto administratoriaus tinkamumas vykdyti skolininko bankroto procedūrą. **Prancūzija**⁹³ šį klausimą taip pat yra išsprendusi savaip, kadangi bankroto procedūrą vykdo 2 administratoriai: vienas administratorius atstovauja skolininko interesus ir vykdo skolininko turto administravimą (šio administratoriaus vaidmuo yra daugiau pagalbinis bei atlieka priežiūros funkciją), o kitas administratorius (patikėtinis) atstovauja kreditorių interesus ir iš esmės vykdo skolininko verslo likvidavimą.
- *skusti teismo priimtą sprendimą dėl bankroto bylos iškelimo ir kitos teisės.*

2. kreditorių teisės po bankroto bylos iškelimo, pavyzdžiui:

- *teisė reikšti reikalavimus bankrutuojančiam subjektui.* Ši teisė suteikiama visiems kreditoriams. Tačiau vienoje valstybėje narėse yra išskirtos kreditorių grupės, kuriems nereikia papildomai reikšti reikalavimų, pavyzdžiui **Prancūzijoje**⁹⁴ darbuotojai į kreditorių sąrašą įtraukiami automatiškai.
- *gauti informaciją apie bankroto procedūros eigą.* **Lietuvoje** ši kreditoriams suteikiama teisė įgyvendinama bankroto administratoriui organizuojant kreditorių susirinkimus ir teikiant veiklos ataskaitas.
- *dalyvauti kreditorių susirinkimuose ir/ar komitetuose.* Vienoje valstybėje kreditorių susirinkimams ir/ar komitetams yra suteikiami gan platūs įgaliojimai, o kai kur atvirkščiai. Pavyzdžiui **Lenkijoje**⁹⁵, kreditorių susirinkimas neturi įtakos bankroto

⁹² Ten pat. Vokietijos pranešimas. P. 49.

⁹³ Ten pat. Prancūzijos pranešimas. P. 93.

⁹⁴ Claims Presentation and Resolution in Insolvency Proceedings. INSOL INTERNATIONAL. 2008. Šaltinis <http://www.insol.org/pdf/Claims%20Presentation%20and%20Resolution.pdf>. Prisijungimo laikas 2012-03-30. P. 57.

⁹⁵ INSOL Europe pranešimas Europos Parlamentui „Dėl bankroto teisės harmonizavimo ES lygiu“. Lenkijos pranešimas, 2010. Šaltinis: <http://www.insol-europe.org/eu-research/harmonisation-of-insolvency-law-at-eu-level/>. Prisijungimo laikas 2012-03-30. P. 112.

procedūros vykdyme ir praktikoje dažniausiai nėra šaukiamas. Tačiau šioje šalyje kreditorių komitetui yra suteikiami svarbūs įgaliojimai ir teisės, pavyzdžiui, reikalauti ir įpareigoti administratorių teikti informaciją apie procedūros eigą, teisė kreiptis į teismą dėl administratoriaus pakeitimo ir t. t. **Vokietijoje**⁹⁶, tik kreditorių susirinkimas sprendžia, kurią skolininko veiklą tęsti, o kurią nutraukti. Taip pat kreditorių susirinkimas gali įpareigoti administratorių paruošti bankroto procedūros planą ir gali jį ginčyti.

- *priimti sprendimus dėl bankroto procedūros vykdymo, skolininko turto pardavimo, patenkinti savo reikalavimą ir t.t.*

Šias teises taip pat galima papildomai suskirstyti į turtines bei neturtines, individualias ir kolektyvines. Tačiau bet kokiame atveju, svarbiausias šias teises reglamentuojančių aktų tikslas – užtikrinti kreditorių lygiateisiškumą, kadangi visiems kreditoriams turi būti suteikiamos vienodos teisės pradedant tiek nuo teisės sužinoti apie bankroto bylos iškilimą, tiek iki teisės reikšti reikalavimus ir toliau dalyvauti bankroto procese ir t.t.

Kaip jau buvo minėta anksčiau, Europos Sąjungoje taikomi labai skirtingi įstatymai, užtikrinantys kreditoriaus interesus.⁹⁷ Todėl susiduriama su problemomis garantuojant kreditorių lygiateisiškumą būtent dėl valstybių narių nacionalinių teisės skirtumų, kadangi šie skirtumai susidarė tiek dėl istorinių, tiek dėl kultūrinių skirtumų.

Pažymėtina, kad šiuos skirtumus buvo derinama priimant Bankroto reglamentą, kurio priėmimas reikalavo susikoncentruoti ties teikiamais prioritetais, taikytinomis taisyklėmis, nustatant bankroto bylą iškilimo jurisdikciją ir taikytiną teisę. Taigi, šie du prioritetai – jurisdikcijos ir taikytinos teisės, vienareikšmiškai turi įtakos kreditorių teisių ir interesų apsaugai. Pagrindinis principas, įtvirtintas Bankroto reglamento 4 straipsnio 2 dalies g – i punktuose, reglamentuoja, kad taisyklės dėl kreditorių reikalavimų vertinimo, jų pateikimo, tikrinimo bei pripažinimo ir eiliškumo nustatymo, išimtinai nustato valstybės narės, kurioje iškelta bankroto byla, teisė. Šių taisyklių nustatymas turi daugiausiai įtakos kreditorių interesams bankroto procese, tačiau, šiuo atveju turi būti atsižvelgiama ir į Bankroto reglamento 3 straipsnį, reglamentuojantį tarptautinės jurisdikcijos klausimus, tokius kaip instancijas, galinčias iškelti bankroto bylą ir, kuris suteikia galimybę

⁹⁶ INSOL Europe pranešimas Europos Parlamentui „Dėl bankroto teisės harmonizavimo ES lygiu“. Vokietijos pranešimas, 2010. Šaltinis: <http://www.insol-europe.org/eu-research/harmonisation-of-insolvency-law-at-eu-level/>. Prisijungimo laikas 2012-03-30. P. 42.

⁹⁷ Bankroto reglamento konstatuojamosios dalies 11 punktas.

sudėtiniam, daugialypiam (ang. *multiple*) procesui, iškeliant subjektui teritorinę ar šalutinę bankroto bylą. Tačiau nors minėtame straipsnyje ir aptartas tokioms byloms taikytinos jurisdikcijos klausimas, tačiau Bankroto reglamento 28 straipsnis konkrečiai įtvirtina šalutinei bylai taikytiną valstybės narės, kurioje iškelta bankroto byla, teisę. Žinoma, pasak Paul Omar, tai yra normali pasekmė to, kad gali būti pasirinkti skirtingi prioritetai, įgyvendinant sudėtinio proceso galimybę, bet tai suprantama tik po to, kai atsižvelgiama į Bankroto reglamento konstatuojamosios dalies 11 punktą, kuriame taip pat pasakyta, kad yra nepraktiška nustatyti universalų bankroto procesą visoje Europos Sąjungoje.⁹⁸ Taigi, aukščiau įvardintas reglamentavimas sukelia nemažai neaiškumų, kreditoriams įgyvendinant jiems suteiktas teises.

Kolektyvinėse bankroto bylose kreditorių padėtis yra pernelyg nevienoda ir Bankroto reglamento sritys, kurios užtikrina ypač svarbių teisių ir teisinių interesų apsaugą (pavyzdžiui, teisės *in rem* ir darbo santykiai), šiuo metu yra nepakankamos, siekiant užtikrinti efektyvią bankroto procedūrą visos Europos Sąjungos mastu bei kuo mažiau pažeisti kreditorių teises ir interesus. Tokie klausimai, kaip reikalavimų pateikimas, eiliškumo nustatymas, Sąjungos lygmeniu nėra harmonizuoti ir paliekami spęsti valstybių narių jurisdikcijai, nors turi didelės reikšmės vieningo bankroto proceso užtikrinimui visoje Europos Sąjungoje. Todėl tolimesnėse darbo dalyse bus nagrinėjamas kreditorių lygiateisiškumo užtikrinimas po bankroto bylos iškėlimo, t. y. kreditorių reikalavimų pateikimas, tikrinimas ir tvirtinimas bei eiliškumo nustatymas, kadangi šie pirminiai etapai turi lemiamos reikšmės tolimesniam bankroto procedūros vykdymui bei tiesiogiai įtakoja kreditorių reikalavimų patenkinimą bankroto procese, todėl būtent šių etapų probleminiai aspektai, autorės nuomone, turi būti nagrinėjami bei sprendžiami pirmiausiai.

2.1. Kreditorių reikalavimai, jų pateikimo terminai bei praleidimo pasekmės

2.1.1. Reikalavimai kreditorių pateikiamoms finansinėms pretenzijoms

Bankroto reglamento konstatuojamosios dalies 21 punkte įtvirtinta, kad kiekvienas kreditorius, įskaitant ir mokesčių bei socialinio draudimo institucijas, kurio gyvenamoji vieta ar registruota buveinė yra Europos Sąjungoje, turėtų turėti teisę pateikti reikalavimus kiekvienoje Europos Sąjungos nagrinėjamoje bankroto byloje, susijusioje su skolininko turtu.⁹⁹ Bankroto teisės

⁹⁸ Omar P. The Challenge of Diversity Priority Rules in European Insolvency Laws // Eurofenix. Autumn, 2011. P. 33.

⁹⁹ Šis tikslas įtvirtintas Bankroto reglamento 39 straipsnyje.

vadovėlyje¹⁰⁰ pateikiamas šios nuostatos įgyvendinimą iliustruojantis pavyzdys: kiekvienas Lietuvos kreditorius gali pateikti savo reikalavimus kiekvienoje Europos Sąjungos valstybėje nagrinėjamoje bankroto byloje. Bei atvirkščiai, kiekvienas Europos Sąjungos valstybės narės kreditorius savo reikalavimą gali pareikšti Lietuvoje nagrinėjamoje bankroto byloje. Taip pat pabrėžtina, kad kreditoriai savo reikalavimus gali pareikšti tiek pagrindinėje byloje, tiek ir bet kurioje šalutinėje byloje. Tačiau iš pirmo žvilgsnio lengvas šios nuostatos įgyvendinimas sukelia nemažai praktinių problemų. Tad šioje dalyje tikslinga panagrinėti Bankroto reglamente įtvirtintas nuostatas, reglamentuojančias kreditorių reikalavimų pateikimą, pateikimo terminus bei jų praleidimo pasekmes ir šias nuostatas palyginti su kitose valstybėse narėse ir Lietuvoje įtvirtintais reikalavimais.

Pirmiausia, reikia atkreipti dėmesį, kad Bankroto reglamento 39 straipsnis, įtvirtinantis teisę kreditoriams pateikti reikalavimą, yra reikšmingas dviem aspektais: jis nustato kaip reikalavimai turi būti pateikti bei kas turi teisę juos pateikti.¹⁰¹ Straipsnyje aiškiai apibrėžta, kad reikalavimas turi būti pateiktas raštu ir kad tokį reikalavimą turi teisę pateikti tik kreditoriai, kurių gyvenamoji ar nuolatinė gyvenamoji vieta ar registruota buveinė yra Europos Sąjungos valstybėje narėje. Ne valstybių narių kreditoriai, reikalavimus teikia pagal valstybių narių teisę (lot. *lex concursus*). Taip pat pažymėtina, kad Bankroto reglamento 39 straipsnyje yra įtvirtinta tik „teisė pateikti reikalavimą“, tačiau nėra nieko pasakyta apie „teisę gauti kvotą, parduodant bankrutuojančio subjekto turta“ (ang. *right to receive dividend*), todėl pasak prof. Ian F. Fletcher neabejotinai yra pažeidžiama pačios nuostatos dvasia ir tuo pačiu nediskriminavimo principas.¹⁰² Tačiau, autorės manymu, su tokia nuomone nelabai galima sutikti, kadangi ši teisė išplaukia iš pačios bankroto paskirties – tenkinti kreditorių reikalavimus, todėl nebūtina jos įvardinti tiesiogiai.

Bankroto reglamento 41 straipsnyje, kreditoriams *vis-à-vis* nustatyti maksimalūs reikalavimai jų pateikiamoms finansinėms pretenzijoms, kurių valstybės narės papildyti negali. Kreditoriaus finansiniame reikalavime turi būti:

- 1) nurodomas reikalavimo pobūdis;
- 2) reikalavimo atsiradimo data;
- 3) reikalavimo dydis (suma);

¹⁰⁰ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. – Vilnius: Justitia, 2009. P. 339.

¹⁰¹ Virgós Soriano M., Garcimartín F., Garcimartín Alférez F. J. The European Insolvency Regulation: Law and Practice. – The Netherlands. Kluwer Law International. 2004. P. 150.

¹⁰² Fletcher I. F. Insolvency in Private International Law. Second Edition. Oxford University Press, 2005. P. 437.

4) taip pat nurodoma, ar teikiamas reikalavimas turi pirmumo teisę, ar jis užtikrintas užstatu, ir ar kreditorius išlaiko nuosavybės teisę į reikalavimo objektą, ir tai, kokiam turtui taikoma garantija, kuria jis remiasi;

5) bet to, kreditorius privalo prie reikalavimo pridėti turimų dokumentų kopijas, kuriomis grindžia savo teisę.

Šie reikalavimai nėra griežti, tačiau reikalavimo pateikimas gali būti apsunkintas kalbos reikalavimais. Nors Bankroto reglamento 42 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad bet kuris kreditorius, reikalavimą gali pateikti tos valstybės narės valstybine kalba arba viena iš valstybinių kalbų, kurioje yra kreditoriaus gyvenamoji ar nuolatinė gyvenamoji vieta, ar registruota buveinė, tačiau toje pačioje straipsnio dalyje yra numatyta išimtis, kad iš kreditoriaus gali būti pareikalauta pateikti vertimą į valstybės narės, kurioje iškelta bankroto byla valstybinę kalbą arba vieną iš jos valstybinių kalbų. Toks reikalavimas palengvina administratoriaus darbą, nes esant daug kreditorių iš įvairių šalių gali būti sunku suvokti dokumento pobūdį.¹⁰³ Bankroto reglamente kalbama tik apie pačio reikalavimo išvertimą į tos valstybės narės nacionalinę kalbą ar vieną iš kalbų, tačiau kai kurios valstybės narės, pavyzdžiui Prancūzija, nacionalinėje teisėje yra numačiusios bankroto administratoriaus teisę reikalauti ne tik paties finansinio reikalavimo vertimo, bet ir jį pagrindžiančių dokumentų.¹⁰⁴

Nors šiuo kalbos reikalavimu ir siekiama palengvinti administratoriaus darbą ir patį bankroto procedūros vykdymą, tačiau toks reikalavimas išversti į tos valstybės, kurioje iškelta bankroto byla, valstybinę kalbą, kreditorių gali priversti apsispręsti atsisakyti savo reikalavimo ar jo visai nepateikti. Toks kreditoriaus apsisprendimas būtų gan logiškas ekonominiu požiūriu: verčiant kreditorinį reikalavimą į kitą kalbą, patiriamos papildomos išlaidos ir taip dar labiau padidinama skola. Be to, neturint žinių apie skolininko turtą bei tos valstybės narės taikomą kreditorių tenkinimo tvarką bei eilę, toks reikalavimas atrodo visiškai nenaudingas, o tik papildomai sukeliantis naujas išlaidas (tiek laiko sąnaudos, tiek materialinės išlaidos), kurių tikėtina nepavyks atgauti. Tačiau šioje vietoje, tik pats kreditorius turi nuspręsti, ar reikšti savo kreditorinį reikalavimą, patiriant papildomas vertimo išlaidas ar ne. Manytina ir tikėtina, kad nustačius vienodą formą reikalavimams pateikti (nebūtinai privalomą), būtų šiek tiek palengvintas šis klausimas.

¹⁰³ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. – Vilnius: Justitia, 2009. P. 340.

¹⁰⁴ Wessels B. Realisation of EU Insolvency Regulation in Germany, France and the Netherlands // European Business Law Review, 2004. First Issue. P. 7.

Toliau kalbant apie kreditorių reikalavimų pateikimą, aukščiau minėtas reikalavimas nurodyti finansinio reikalavimo dydį (sumą), yra gan aiškus ir logiškas, tačiau praktikoje gali sukelti tam tikrų neaiškumų, kadangi Bankroto reglamente nėra plačiau pasisakyta šiuo klausimu ir nenurodyta, kokia valiuta turi būti nurodytas reikalavimo dydis, o kolektyvinėse bankroto bylose toks atvejis, kai kreditorių reikalavimai gali būti pareikšti skirtingomis valiutomis (neįskaitant euro zonos narių) gali būti gan dažnas.

Bendra valstybių narių tendencija šiuo klausimu yra tokia, kad kreditorių finansiniai reikalavimai turi būti išversti į nacionalinę (vietinę) valstybės narės, kurioje iškelta bankroto byla, valiutą.¹⁰⁵ Lietuvoje, kadangi Bankroto įstatyme nėra tiesiogiai nurodyta, kokia valiuta turi būti pateikti kreditoriniai reikalavimai, teismai taip pat formuoja tokią praktiką, kad siekiant užtikrinti kreditorių lygiateisiškumą, kreditorių reikalavimai turi būti patvirtinti vienoda valiuta, t.y. litais, kadangi patvirtinus reikalavimus skirtinga valiuta, gali būti sunku įgyvendinti kai kurias Bankroto įstatymo nuostatas, ypač, kurios reglamentuoja kreditorių teises, ir kurių vykdymas priklauso nuo kreditorių patvirtintų finansinių reikalavimų vertinės išraiškos.¹⁰⁶ Taigi, Lietuvoje teismai yra pasisakę, kad visi kreditorių reikalavimai turi būti patvirtinti nacionaline valiuta, tačiau nepamirėta, ar pateikti reikalavimą privaloma taip pat nacionaline valiuta. Autorė mano, kad jei bankroto administratoriui būtų pateiktas reikalavimas ne nacionaline valiuta, šiuo klausimu problemos neturėtų kilti, ir bankroto administratorius, vadovaudamasis tiek teisės aktuose įtvirtintomis nuostatomis, tiek bendraisiais teisės principais, savo iniciatyva teismui galėtų pateikti tvirtinti kreditoriaus reikalavimą nacionaline valiuta.

Bankroto reglamente taip pat nėra pasisakyta dėl valiutos kursų keitimo momento. Pažymėtina, kad tiek Lietuvoje, tiek kitose valstybėse narėse (pavyzdžiui, Vokietijoje¹⁰⁷ ir Prancūzijoje¹⁰⁸) laikomasi nuostatos, kad valiutų keitimo kursai turi būti perskaičiuoti teisinio santykio pasikeitimo momentu, t.y. sprendimo dėl bankroto bylos iškėlimo įsiteisėjimo dienos kursu. Tokia nuostata yra gan logiška ir praktikoje lengvai pritaikoma, todėl ji galėtų būti taikoma ir kolektyvinėse bankroto bylose.

¹⁰⁵ Claims Presentation and Resolution in Insolvency Proceedings. INSOL INTERNATIONAL. 2008. Šaltinis <http://www.insol.org/pdf/Claims%20Presentation%20and%20Resolution.pdf>. Prisijungimo laikas 2012-02-12. P. 57 ir 65.

¹⁰⁶ Lietuvos apeliacinio teismo bylų teismo 2009 m. birželio mėn. 18 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-566/2009. Šaltinis: <http://www.infolex.lt>. Prisijungimo laikas 2012-01-23.

¹⁰⁷ Vokietijos Bankroto įstatymo (statuto) 45 paragrafas. Šaltinis: <http://www.iii.global.org/component/jdownloads/finish/136/963.html>. Prisijungimo laikas: 2012-01-23.

¹⁰⁸ Claims Presentation and Resolution in Insolvency Proceedings. INSOL INTERNATIONAL. 2008. Šaltinis <http://www.insol.org/pdf/Claims%20Presentation%20and%20Resolution.pdf>. Prisijungimo laikas 2012-02-12. P. 57.

Šioje dalyje taip pat tikslinga aptarti ir valstybėse narėse numatytus kai kuriuos reikalavimus kreditorių finansinėms pretenzijoms skolininkui. Tačiau pažymėtina, kad šie reikalavimai praktiškai nesiskiria nuo reglamente įtvirtintų. Be to, valstybės narės papildomus reikalavimus kreditorių pateikiamoms pretenzijoms gali nustatyti tik savo vidaus teisei, kadangi Bankroto reglamente, kaip jau buvo minėta anksčiau, nustatyti maksimalūs reikalavimai.

Vokietijoje reikalaujama, kad kreditorius savo finansinį reikalavimą skolininkui pateiktų raštu ir pridėtų skolą pagrindžiančius dokumentus. Antraeiliai kreditoriai reikalavimus administratoriui teikia tik tuo atveju, jei tai nustato teismas. Šioje šalyje taip pat pripažįstami ir reikalavimai pateikti elektroniniu būdu, jei tik administratorius aiškiai sutinka su tokiu reikalavimų pateikimo būdu. Tačiau originalas vis tiek privalo būti atsiųstas administratoriui.¹⁰⁹

Prancūzijoje, nėra nustatytų jokių specialių taisyklių kaip turi būti pateikti reikalavimai. Jie gali būti siunčiami paprastu ar registruotu paštu. Šios šalies teisės aktuose nustatyta, kuriems kreditoriams nereikia papildomai reikšti finansinių reikalavimų bankrutuojančiam subjektui, t.y. kreditorinio reikalavimo teikti nereikia darbuotojams, indėlininkams banko bankroto atveju, taip pat papildomai nereiškiama reikalavimai dėl alimentų ir išlaikymo, bei kreditoriai, kurių reikalavimai buvo pripažinti ir įtraukti į gelbėjimo planą.¹¹⁰ Tačiau Prancūzijoje, priešingai nei Lietuvoje, kreditorius, inicijavęs bankroto bylos iškėlimą, t. y. ieškovas, turi papildomai, po bankroto bylos iškėlimo, per nustatytą terminą pateikti savo finansinį reikalavimą.¹¹¹

Lenkija¹¹² taip pat yra nusistačiusi, kuriems kreditoriams nereikia reikšti savo reikalavimų. Šioje šalyje, apsaugoti kreditoriai ir darbuotojai yra *ex officio* įtraukiami į kreditorių sąrašą.

Italijoje¹¹³ kreditorius savo reikalavime privalo nurodyti bylą, kurioje jis nori dalyvauti ir pateikti visą informaciją apie save (telefono, fakso numerius, elektroninio pašto adresą arba adresą, kuriuo gautų tolimesnius pranešimus). Taip pat kreditorius turi nurodyti reikalavimo sumą, pateikti trumpą faktinių aplinkybių aprašymą, nurodyti teisinį pagrindą, kuriuo grindžia savo reikalavimą bei ar kreditoriaus reikalavimas yra apsaugotas kokiomis nors užtikrinimo priemonėmis.

¹⁰⁹Claims Presentation and Resolution in Insolvency Proceedings. INSOL INTERNATIONAL. 2008. Šaltinis <http://www.insol.org/pdf/Claims%20Presentation%20and%20Resolution.pdf>. Prisijungimo laikas 2012-02-12. P. 64.

¹¹⁰Claims Presentation and Resolution in Insolvency Proceedings. INSOL INTERNATIONAL. 2008. Šaltinis <http://www.insol.org/pdf/Claims%20Presentation%20and%20Resolution.pdf>. Prisijungimo laikas 2012-02-12. P. 57.

¹¹¹Ten pat. P. 55.

¹¹²INSOL Europe pranešimas Europos Parlamentui „Dėl bankroto teisės harmonizavimo ES lygiu“. Lenkijos Respublikos pranešimas, 2010. Šaltinis: <http://www.insol-europe.org/eu-research/harmonisation-of-insolvency-law-at-eu-level/>. Prisijungimo laikas 2012-03-30. P. 116.

¹¹³Claims Presentation and Resolution in Insolvency Proceedings. INSOL INTERNATIONAL. 2008. Šaltinis <http://www.insol.org/pdf/Claims%20Presentation%20and%20Resolution.pdf>. Prisijungimo laikas 2012-03-30. P. 86.

Didžiojoje Britanijoje¹¹⁴ reikalavimas turi būti pateiktas raštu, tačiau reikalavimo įrodymai priimami bet kokia forma.

Lietuvoje, kreditoriai per teismo nustatytą terminą, bankroto administratoriui pateikia savo finansinius reikalavimus bankrutuojančiai įmonei, kartu su reikalavimą patvirtinančius dokumentais bei nurodo, kaip įmonė yra užtikrinusi šį reikalavimą.

Bankroto įstatyme¹¹⁵ taip pat numatyta ir išimčių, kam reikalavimų papildomai teikti nereikia. Kreditoriai, kurie jau yra išreiškę valią ginti savo pažeistas teises ir yra pareiškę ieškinius dėl įsiskolinimo padengimo ar įsiteisėjusį teismo sprendimą, nutartį ar įsakymą yra pateikę vykdyti antstoliams, papildomai reikalavimo bankroto administratoriui neprivalo pateikti. Teismai, nagrinėjantys bylas, ir antstoliai vykdančios vykdomąsias bylas, privalo jas sustabdyti ir perduoti jas bankroto bylą nagrinėjančiam teismui.¹¹⁶ Tad šie kreditoriai automatiškai įtraukiami į bankrutuojančios įmonės kreditorių sąrašą.

2.1.2. Kreditorių reikalavimų pateikimo terminai ir jų praleidimo pasekmės

Nagrinėjant toliau kreditorių reikalavimų pateikimo tvarką, pažymėtina, kad Bankroto reglamente nekalbama apie reikalavimų pateikimo terminus. Labai dažnai tikslus terminas, iki kada kreditoriai gali pateikti reikalavimus bankrutuojančiam subjektui, yra numatomas teismo, iškėlusio bankroto bylą, sprendime, o teisės aktuose numatomas minimalus ar maksimalus terminas. **Lenkijoje**¹¹⁷ šis terminas gali būti nustatomas nuo 1 iki 3 mėnesių nuo sprendimo dėl bankroto bylos iškėlimo paskelbimo oficialiame laikraštyje dienos. Remiantis **Italijos**¹¹⁸ teisės normomis, paprastai yra suteikiamas 30 dienų terminas iki posėdžio dėl kreditorinių reikalavimų patvirtinimo. Konkreti data nurodoma pranešime kreditoriams dėl bankroto bylos iškėlimo.

¹¹⁴ INSOL Europe pranešimas Europos Parlamentui „Dėl bankroto teisės harmonizavimo ES lygiu“. Didžiosios Britanijos pranešimas, 2010. Šaltinis: <http://www.insol-europe.org/eu-research/harmonisation-of-insolvency-law-at-eu-level/>. Prisijungimo laikas 2012-03-30. P. 148.

¹¹⁵ Bankroto įstatymo 10 straipsnio 4 dalies 4 punktas.

¹¹⁶ Visos civilinės bylos, kuriose įmonei pareikšti turtiniai reikalavimai, tarp jų ir su darbo santykiais susiję reikalavimai, yra sustabdomos tik tuo atveju, kai iki nutarties skirti nagrinėti bylą, kurioje atsakovui pareikšti turtiniai reikalavimai, teismo posėdyje priėmimo paaiškėja, kad jam iškelta bankroto byla. Byla perduodama bankroto bylą iškėlusiam teismui, kuris atnaujina bylos nagrinėjimą ir prideda prie bankroto bylos.

¹¹⁷ INSOL Europe pranešimas Europos Parlamentui „Dėl bankroto teisės harmonizavimo ES lygiu“. Lenkijos Respublikos pranešimas, 2010. Šaltinis: <http://www.insol-europe.org/eu-research/harmonisation-of-insolvency-law-at-eu-level/>. Prisijungimo laikas 2011-09-27. P. 116.

¹¹⁸ Ten pat. Italijos pranešimas. P. 101.

Prancūzijoje¹¹⁹, kreditoriams užsieniečiams nustatomas 4 mėnesių terminas reikalavimams pareikšti ir šis terminas yra dvigubai ilgesnis nei tai padaryti gali vietiniai kreditoriai¹²⁰. Kitiems kreditoriams, reikalavimo pateikimo terminas pradedamas skaičiuoti nuo sprendimo dėl bankroto bylos iškėlimo paskelbimo oficialiame biuletenyje (ang. *Official Bulletin of Civil and Trade Announcements Series A*).¹²¹ Tačiau, atsižvelgiant į tai, kad sprendimo dėl bankroto bylos iškėlimo paskelbimas dažniausiai vėluoja, praktiškai, kreditoriai turi apie 5 mėnesius reikalavimams pateikti. Atkreiptinas dėmesys į išimtis, dėl termino nustatymo kreditoriams pateikti savo reikalavimus bei momento, nuo kada minėtas terminas pradedamas skaičiuoti. Visų pirma, apsaugotiems kreditoriams pranešama asmeniškai ir jiems terminas reikalavimams pateikti pradedamas skaičiuoti nuo pranešimo įteikimo momento. Antra, kai po bankroto bylos iškėlimo kai kurių sutarčių vykdymas yra tęsiamas, šie reikalavimai gali būti pateikti per vieno mėnesio laikotarpį, kai kreditorius pasinaudojo teise nutraukti sudarytą sutartį arba nuo to momento, kai gavo pranešimą dėl sutarties nutraukimo. Ir trečia, nukentėjusysis dėl nusikaltimo padarymo, pareiškęs ieškinį privačia tvarka dėl žalos atlyginimo, reikalavimą administratoriui turi pareikšti per 2 mėnesius nuo galutinio sprendimo, kuriuo priteista žala, priėmimo.¹²²

Jungtinėje Karalystėje¹²³, įstatymiškai nėra nustatyta iki kada tiksliai kreditoriai pateikia reikalavimus, tačiau tai turi padaryti iki likvidatoriaus paskelbimo apie kvotas, parduodant bankrutuojančio subjekto turtą. **Vokietijoje**¹²⁴, terminas pradedamas skaičiuoti nuo tada, kada sprendimas apie bankroto bylos iškėlimą yra išsiunčiamas kreditoriams. Ir šis terminas yra nuo 2 savaičių iki 3 mėnesių¹²⁵, tikslią datą nustato teismas, iškėlęs bankroto bylą. Gautus reikalavimus, administratorius registruoja ir sudaro kreditorių sąrašą.¹²⁶

¹¹⁹ Ten pat. Prancūzijos pranešimas. P. 71.

¹²⁰ Vietiniai kreditoriai reikalavimus gali pateikti per 2 mėnesius.

¹²¹ Claims Presentation and Resolution in Insolvency Proceedings. INSOL INTERNATIONAL. 2008. Šaltinis <http://www.insol.org/pdf/Claims%20Presentation%20and%20Resolution.pdf>. Prisijungimo laikas 2012-02-12. P. 59.

¹²² Commercial Code, Book VI: The Financial Difficulties of Enterprises. French Insolvency Law translated into English by Paul J. Omar. 2005. Šaltinis: <http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/finish/49/602.html>. Prisijungimo laikas: 2012-02-24. P. 19

¹²³ INSOL Europe pranešimas Europos Parlamentui „Dėl bankroto teisės harmonizavimo ES lygiu“. Jungtinės Karalystės pranešimas, 2010 Šaltinis: <http://www.insol-europe.org/eu-research/harmonisation-of-insolvency-law-at-eu-level/>. Prisijungimo laikas 2011-09-27. P. 147.

¹²⁴ Ten pat. Vokietijos pranešimas. P. 45.

¹²⁵ Vokietijos Bankroto įstatymo (statuto) 28 paragrafas. Šaltinis: <http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/finish/136/963.html>. Prisijungimo laikas: 2012-02-14.

¹²⁶ Bauch R. Registering Claims for the Insolvency Schedule in Practice. 2008. Šaltinis: <http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/finish/137/967.html>. Prisijungimo laikas: 2012-02-24.

Ispanijoje¹²⁷, kreditoriai privalo pateikti savo reikalavimus per 1 mėnesį nuo to momento, kai oficialiame Ispanijos laikraštyje buvo išspausdintas paskutinis pranešimas apie skolininko bankroto bylos iškėlimą.

Lietuvoje įmonės kreditoriai į kreditorių sąrašą įtraukiami pareikštiniu būdu. Bankroto įstatymo 10 straipsnio 4 dalies 5 punkte nustatyta, kad teismas, priėmęs nutartį iškelti bankroto bylą, nustato laikotarpį, ne ilgesnį kaip 45 dienos¹²⁸ nuo teismo nutarties iškelti bankroto bylą įsiteisėjimo dienos, iki kada kreditoriai turi teisę pareikšti savo reikalavimus, atsiradusius iki bankroto bylos iškėlimo dienos. Toks reikalavimas taikomas kreditoriams, kurių reikalavimai atsirado iki bankroto bylos iškėlimo. Po bankroto bylos iškėlimo atsiradę reikalavimai, gali būti reiškiami iki pat įmonės likvidavimo.

Taigi, atsižvelgiant į tokią skirtingą valstybių narių praktiką, nustatant terminus kreditoriams pateikti reikalavimus, akivaizdu, kad dėl to kyla nemažai problemų, ypač kreditoriams užsieniečiams, kadangi teismai kiekvienoje byloje gali nustatyti skirtingą terminą reikalavimams pateikti. Be to, atsižvelgiant į valstybių narių praktiką, dažniausiai terminai įtvirtinti nustatant minimalius (pavyzdžiui, Vokietijoje 2 savaitės) ir (ar) maksimalius terminus (pavyzdžiui, Lietuvoje 45 dienos), kurie kiekvienoje valstybėje skaičiuojami taip pat nuo skirtingų momentų. Apibendrinant aukščiau išdėstytą informaciją, galima teigti, kad dažniausiai šis momentas pradedamas skaičiuoti nuo sprendimo dėl bankroto bylos iškėlimo oficialaus paskelbimo valstybiniame leidinyje.

Bankroto reglamento 40 straipsnyje įtvirtinta jurisdikciją turinčio bankroto bylą iškėlusios šalies teismo ar paskirto likvidatoriaus pareiga, nedelsiant informuoti žinomus kreditorius¹²⁹, kurių gyvenamoji vieta, nuolatinė gyvenamoji vieta ar registruota buveinė yra kitose valstybėse narėse. Ši nuostata iš dalies sušvelnina labai skirtingą valstybių narių praktiką dėl nustatytų terminų kreditorių reikalavimams pateikti bei jų skaičiavimo momentų. Taigi informuojant kreditorius apie bankroto bylos iškėlimą ir reikalavimų pateikimą, pranešime turi būti nurodoma sekanti informacija:

- 1) terminai reikalavimui pateikti;
- 2) nuobaudos dėl minėto termino nepaisymo;
- 3) tarnyba ar institucija, įgaliotos priimti pateiktus reikalavimus ir kitas priemones;

¹²⁷ Ten pat. Ispanijos pranešimas. P. 53.

¹²⁸ Pagal ankstesnę Bankroto įstatymo redakciją terminas buvo ne mažesnis kaip 30 dienų, bet ne ilgesnis kaip 45 dienos. Šis pakeitimas įsigaliojo nuo 2012 m. kovo 1 d.

¹²⁹ „Žinomi kreditoriai“ yra tie, kurie atsispindi bankrutuojančio subjekto dokumentuose, ir apie kuriuos sužino likvidatorius. Virgós Soriano M., Garcimartín F., Garcimartín Alférez F. J. The Europea Insolvency Regulation: Law and Practice. –The Netherlands. Kluwer Law International. 2004. P. 148.

4) nurodoma, ar kreditoriai, turintys pirmumo teisę bei tie, kurių reikalavimai užtikrinti užstatu, turi pateikti reikalavimus.

Taigi, Bankroto reglamente numatyti minimalūs reikalavimai, informuojant kreditorius apie bankroto bylos iškėlimą. Valstybės narės savo vidaus teisėje gali numatyti griežtesnius bei platesnius reikalavimus tokiam informavimui, tačiau jos negali sumažinti nustatyto minimumo.¹³⁰ Be to pažymėtina, kad Bankroto reglamento 40 straipsnis nereikalauja jokių specialių metodų, vykdant šią pareigą. Pranešimas gali būti įteikiamas asmeniškai arba siunčiamas paštu, įskaitant ir elektroniniu paštu, ar paskutiniu žinomu kreditoriaus adresu.¹³¹

Pažymėtina, kad Bankroto reglamento 21 – 22 straipsniuose taip pat įtvirtintos nuostatos, kad paskirtas likvidatorius gali reikalauti arba valstybės narės savo teisėje gali nustatyti privalomumą, kad pranešimai apie bankroto bylos iškėlimą būtų paskelbti bet kurioje valstybėje narėje joje numatyta tvarka. Taip pat, šis faktas gali būti įregistruotas kadastrė, prekybos registre ir bet kuriame valstybės narės tvarkomame registre. Iš to seka išvada, kad yra dedama nemažai pastangų dėl kreditorių informavimo apie bankroto bylos skolininkui iškėlimą.

Šioje dalyje taip pat svarbu atkreipti dėmesį ne tik į skirtingus terminus kreditorių reikalavimams pateikti, bet ir į pasekmes, kylančias dėl jų praleidimo, kurios valstybėse narėse taip pat labai skiriasi. **Prancūzijoje**¹³², jei kreditoriai praleidžia nustatytą terminą reikalavimams pateikti, netenka teisės dalyvauti, skirstant skolininko turtą. Tačiau teisėjas gali netaikyti šio draudimo, jei kreditorius įrodo, kad terminas praleistas ne dėl nuo jo priklausančių aplinkybių. Tokį prašymą kreditorius gali pateikti per šešis mėnesius nuo bankroto bylos paskelbimo. Terminas, išimtiniais atvejais, gali būti pratęstas iki vienerių metų, jei kreditorius nežinojo (negalėjo žinoti) apie reikalavimo egzistavimą, tačiau prašymas dėl termino pratęsimo negali būti paduotas praleidus pradinį šešių mėnesių terminą. **Lenkijoje**¹³³, kreditorius gali toliau dalyvauti bankroto procese, tačiau negali reikalauti, kad būtų pakeisti priimti sprendimai, pakartotos tam tikros procedūros. Be to, kreditorius privalo padengti išlaidas, atsiradusias dėl termino praleidimo. **Ispanijoje**¹³⁴, tokie

¹³⁰ Virgós M., Schmit E. Report on the Convention of Insolvency Proceedings. 1996. 272 punktas.

¹³¹ Virgós Soriano M., Garcimartín F., Garcimartín Alférez F. J. The European Insolvency Regulation: Law and Practice. – The Netherlands. Kluwer Law International. 2004. P. 149.

¹³² Claims Presentation and Resolution in Insolvency Proceedings. INSOL INTERNATIONAL. 2008. Šaltinis <http://www.insol.org/pdf/Claims%20Presentation%20and%20Resolution.pdf>. Prisijungimo laikas 2012-02-12. P. 57.

¹³³ INSOL Europe pranešimas Europos Parlamentui „Dėl bankroto teisės harmonizavimo ES lygiu“. Lenkijos pranešimas, 2010. Šaltinis: <http://www.insol-europe.org/eu-research/harmonisation-of-insolvency-law-at-eu-level/>. Prisijungimo laikas: 2011-09-27. P. 116.

¹³⁴ Ten pat. Ispanijos pranešimas. P. 53.

reikalavimai vertinami kaip antraeiliai ir ne tokie svarbūs. **Italijoje**¹³⁵, reikalavimai pateikti praleidus nustatytą terminą bei pateikti vėliau nei po 12 mėnesių (sudėtingos procedūros metu vėliau nei po 18 mėnesių) nuo kreditorių sąrašo įsiteisėjimo dienos, yra nebepriimami ir gali būti patenkinti tik tuo atveju, jei yra visiškai atsiskaitoma su kreditoriais, kurių reikalavimus nustatytu laiku patvirtino teismas. Kreditorius, siekiantis, kad jo reikalavimas būtų priimtas, praleidus nustatytą terminą, privalo įrodyti, kad terminas praleistas ne dėl nuo jo priklausančių aplinkybių.¹³⁶

Vokietijoje, kreditoriai savo reikalavimus gali pateikti praleidus teismo nustatytą terminą. Reikalavimai gali būti pateikiami iki pat bankroto bylos pabaigos. Vėlesnio reikalavimo pateikimo pasekmės yra dvejopos. Visų pirma, tokiam kreditoriui gali tekti apmokėti išlaidas, kylančias dėl vėlesnio tokio reikalavimo tikrinimo ir tvirtinimo. Be to, jei tokio kreditoriaus reikalavimas pateikiamas po preliminarių kvotų, dėl bankrutuojančio subjekto parduodamo turto paskirstymo, toks kreditorius gali netekti dalies išmokų.¹³⁷

Lietuvoje numatyta, kad teismas turi teisę priimti kreditorių reikalavimus, kurie buvo pateikti pažeidus nustatytus terminus, jeigu termino praleidimo priežastis pripažįsta svarbiomis.¹³⁸ Įstatyme nėra pateiktas sąrašas, kokios aplinkybės laikomos svarbiomis, tad kiekvienu atveju, kreditorius prašydamas atnaujinti praleistą terminą privalo nurodyti ir praleidimo priežastis. To pasėkoje, teismas, atsižvelgdamas į kreditoriaus nurodytas aplinkybes bei kitus bylai reikšmingus faktus, sprendžia, ar termino praleidimo priežastis laikyti svarbiomis, t.y. ar konkrečiu atveju kreditorius nepiktnaudžiavo savo teisėmis. Kreditorių pareiškimai dėl reikalavimų, atsiradusių iki bankroto bylos iškėlimo, pripažinimo, paduoti po nustatyto termino, priimami iki teismo nutarties nutraukti bankroto bylą arba sprendimo dėl įmonės pabaigos.¹³⁹ Atsižvelgiant į bankroto proceso tikslą, praleisto termino atnaujinimas ir aplinkybių pripažinimas svarbiomis, neturėtų būti vertinami griežtai¹⁴⁰, kadangi kreditorių informavimas didžiąja dalimi priklauso nuo administratoriui perduotų duomenų tikslumo apie kreditorius (pavyzdžiui, dėl aplaidaus apskaitos tvarkymo, kreditorius gali

¹³⁵ Ten pat. Italijos pranešimas. P. 101.

¹³⁶ Claims Presentation and Resolution in Insolvency Proceedings. INSOL INTERNATIONAL. 2008. Šaltinis: <http://www.insol.org/pdf/Claims%20Presentation%20and%20Resolution.pdf>. Prisijungimo laikas: 2012-02-24. P. 89.

¹³⁷ Ten pat. P. 67.

¹³⁸ Bankroto įstatymo 10 straipsnio 9 dalis.

¹³⁹ Ansktesnėje Bankroto įstatymo redakcijoje, galiojusioje iki 2012-03-01 d. buvo nustatyta, kad kreditorių reikalavimai pateikti praleidus nustatytą terminą, priimami tik iki teismo nutarties nutraukti bankroto bylą arba sprendimo įmonę likviduoti dėl bankroto priėmimo dienos. Toks reikalavimas buvo per griežtas, todėl buvo pakeistas į lankstesnį. O supaprastinto bankroto proceso metu, kreditorių interesas bankroto procedūroje yra itin mažas, kadangi dažniausiai bankrutuojanti įmonė turto neturi arba jo nepakanka teismo ir administravimo išlaidoms padengti, todėl kreditorių reikalavimai gali būti pateikti ir tikslinami viso proceso metu iki sprendimo dėl įmonės pabaigos.

¹⁴⁰ Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. gruodžio mėn. 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-1000/2008. Šaltinis: (<http://www.infolex.lt/tp/91469>). Prisijungimo laikas: 2012-02-18.

būti neįtrauktas į sąrašą). Tokiu atveju, kai duomenų apie kreditorių nėra ir dėl to nepranešama apie bankroto bylos iškėlimą, taip pat kai apie šį faktą nesužinoma kitaip, kreditorius ne dėl nuo jo priklausančių priežasčių, negautų įstatymo saugomų teisių apsaugos ir patektų į teisiškai nepateisinamai blogesnę padėtį, lyginant jį su kitais kreditoriais. Tokios teisinės situacijos netoleruotinos ir pripažintinos kaip pažeidžiančios teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principus. Be to, tokia situacija kreditoriaus teises apribotų labiau nei būtina teisėtam ir visuotinai reikšmingam, konstituciškai pagrįstam tikslui pasiekti, taigi būtų neproporcinga siekiamam tikslui.¹⁴¹

Taigi, tam tikrais aukščiau minėtais atvejais, pareiškus reikalavimą po nustatyto termino, vėliau jis gali būti tvirtinamas viso bankroto proceso metu iki įmonės išregistravimo iš juridinių asmenų registro. Tačiau toks kreditorius į bylą įstoja vėliau ir nedalyvauja pirminiuose kreditorių susirinkimuose ir (ar) komitetuose bei nedalyvauja priimant reikšmingus sprendimus. Tačiau priešingai nei kitose valstybėse narėse (pavyzdžiui, Lenkijoje) kreditorius gali pasinaudoti Bankroto įstatyme įtvirtinta teise skusti kreditorių susirinkimo ar komiteto nutarimus, priimtus iki jo įstojimo į bylą. Įstatyme apskundimo terminas suformuluotas liberaliai ir kreditorius apskusti šiuos nutarimus gali per 14 dienų nuo tos dienos, kurią kreditorius sužinojo ar turėjo sužinoti apie nutarimo priėmimą.¹⁴²

Tad Lietuvoje, autorės nuomone, termino praleidimo pasekmės nėra tokios griežtos, kaip kitose valstybėse narėse, ir iš esmės didelių pasekmių kreditorių teisėms neturi. Kai kurios valstybės narės laikosi itin griežtos politikos dėl termino praleidimo, todėl šio termino praleidimo pasekmės yra labai rimtos, ir kai kuriais atvejais, kreditoriaus reikalavimas apskritai gali būti nepatvirtintas bei netenkintinas, ko pasekoje, kreditorius gali nukentėti finansiškai.

Visos aukščiau išdėstytos problemos, susijusios su kreditorių reikalavimų pateikimu, terminais bei praleidimo pasekmėmis, paliekamos spręsti valstybių narių vidaus teisei (lot. *lexi concursus*). Todėl valstybės narės, siekdamos pašalinti ar bent jau sumažinti sunkumus, kylančius dėl labai skirtingų valstybių narių nuostatų taikymo šioje srityje, kurie nėra reglamentuoti Europos Sąjungos lygiu, yra priverstos sudarinėti tarpusavio susitarimus. Būtent taip šias problemas išsprendė Italija ir Prancūzija, 2010 m. gegužės 7 d. pasirašydamos tarpvalstybinį protokolą. Šiame protokole susitarta ne tik dėl kreditorių informavimo ir reikalavimų patvirtinimo tvarkos, bet jame

¹⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. spalio mėn. 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-326/2007. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/81448>. Prisijungimo laikas: 2012-02-18.

¹⁴² Bankroto įstatymo 24 straipsnio 5 dalis.

taip pat buvo atskleistas poreikis bendrauti tarp administratorių, taip pat įtvirtinamas bendravimas tarp administratorių ir kreditorių, suteikiant informaciją apie visą bankroto procesą. Šis protokolas laikomas pavyzdiniu ir tikimasi, kad šių šalių pavyzdžiu paseks ir kitos valstybės narės¹⁴³, kol šie klausimai nėra išspręsti Europos Sąjungos lygiu.

Apibendrinant visas aukščiau išdėstytas nuostatas dėl kreditorių reikalavimų pateikimo, galima teigti, kad kreditorių reikalavimų pateikimas yra pirmasis etapas bankroto procedūroje po bankroto bylos iškėlimo, kurį kreditoriai turi teisę atlikti per tam tikrą nustatytą laiką. Šio etapo pirmasis žingsnis – tinkamas kreditorių informavimas, kadangi būtent kreditorių informavimas tampa pagrindiniu raktu tolimesniam aktyviam kreditorių dalyvavimui bankroto procese¹⁴⁴ bei nuo jo taip pat priklauso sklandus visos procedūros vykdymas. Bankroto reglamente nustatyti minimalūs reikalavimai, informuojant kreditorius apie bankroto bylos iškėlimą, bei maksimalūs reikalavimai, kreditorių finansiniams reikalavimams. Taip pat aptartas, kalbos klausimas. Tačiau reziumuojant tai, kas pasakyta aukščiau, akivaizdu, kad Bankroto reglamento nuostatos kreditorių reikalavimų pateikimo klausimu yra nepakankamos, kadangi šis etapas susideda ne vien iš kreditorių informavimo. Šiame etape taip pat labai svarbūs terminai reikalavimams pateikti, momentas nuo kada minėti terminai pradedami skaičiuoti ir t.t. Šiais klausimais valstybių narių nuostatos labai skiriasi ir akivaizdu, kad šie veiksniai turi įtakos kreditorių teisėms bei jų lygiateisiškumui, todėl šias problemas artimiausiu metu būtina spręsti visos Europos Sąjungos mastu.

Taigi, apibendrinant šioje dalyje išdėstytas aplinkybes, galima išskirti aspektus, kuriuos artimiausiu metu reikėtų derinti Europos Sąjungos lygiu, nustatant vienodus reikalavimus kreditoriams, pateikiant finansinius reikalavimus bankrutuojančiam subjektui¹⁴⁵, t. y.:

1) pateikiamo finansinio reikalavimo bei reikalavimą pagrindžiančių dokumentų kalbos nustatymas. Šiuo metu Bankroto reglamente galiojanti nuostata yra neveiksminga, kadangi visos analizuotos valstybės narės naudojasi įtvirtinta šios nuostatos išimtimi, kuri leidžia valstybėms narėms savo teisėje įtvirtinti reikalavimą, kad kreditoriaus pateikta finansinė pretenzija privalo būti išversta į bankroto bylą iškėlusios valstybės narės nacionalinę kalbą ar vieną iš kalbų. Be to, reglamente pasisakyta tik dėl paties reikalavimo kalbos nustatymo ir nieko nepasakyta apie skolą pagrindžiančių dokumentų, pridedamų prie finansinės pretenzijos, reikalavimų.

¹⁴³ Cheburini G. Italian – French Cross – border protocol // Eurofenix. Summer, 2011. P. 32. Protokole atskleidžiamas poreikis bendrauti tarp administratorių. Taip pat įtvirtinamas bendravimas tarp administratorių ir kreditorių, suteikiant informaciją apie visą bankroto procesą. Taip pat, protokole susitarta dėl kreditorių informavimo bei kreditorinių reikalavimų pateikimo.

¹⁴⁴ Omar P. J. European Insolvency Law. Ashgate Publishing Company, 2004. P. 102.

¹⁴⁵ Papildant, tas nuostatas, kurios jau yra įtvirtintos Bankroto reglamente.

2) finansinio reikalavimo dydžio valiutos klausimas. Turėtų būti priimta nuostata, nurodanti, kokia valiuta turi būti pateiktas finansinis reikalavimas bei apibrėžtas valiutų kursų konvertavimo momentas.

3) reikalavimo pateikimo tvarka. Šiuo atveju turėtų būti aiškiai nustatoma, koku būdu kreditoriai bankroto administratoriui (likvidatoriui) turi pateikti savo reikalavimus: registruotu ar paprastu paštu. Taip pat, turėtų būti aptartos galimybės reikalavimus pateikti elektroniniu būdu ir kokie reikalavimai keliami tokiam pateikimo būdai. Papildomai būtų galima numatyti, kam papildomai reikalavimo teikti nereikia (pavyzdžiui, darbuotojams).

4) termino, pateikti finansinius reikalavimus, nustatymas bei vieninga nuostata, nuo kada minėtas terminas pradedamas skaičiuoti. Šiuo klausimu nagrinėtų valstybių narių praktika yra skirtinga ir šis terminas svyruoja nuo kelių savaičių iki kelių mėnesių. Tokie dideli skirtumai gali būti kliūtis veiksmingam kolektyvinių bylų su tarptautiniu elementu nagrinėjimui. Be to, kiekvienoje valstybėje narėje šis terminas pradedamas skaičiuoti taip pat nuo skirtingo momento, todėl ne valstybės narės kreditoriams yra ganėtinai sunku tinkamai įgyvendinti savo teises.

5) termino praleidimo pasekmės. Šis klausimas Europos Sąjungos mastu negali būti harmonizuotas, kadangi Europos Sąjungai nėra suteikta kompetencija šiuo klausimu ir valstybėms narėms šioje srityje privalomi teisės aktai negali būti priimti. Autorės nuomone, Europos Sąjungos mastu įtvirtinus aiškius ir vienodus reikalavimus kreditorių pateikiamoms finansinėms pretenzijoms bei nustačius vienodus terminus reikalavimams pateikti, šis klausimas nebūtų toks aktualus ir problematiškas. Tačiau praleisto termino atnaujinimo galimybė kolektyvinėse bankroto bylose turėtų teigiamos įtakos, užtikrinant kreditorių lygiateisiškumą ir nedarytų tokios didelės atskirties tarp patvirtintų ir nepatvirtintų kreditorių ir jų reikalavimų.

Aukščiau įvardinti aspektai, kurie manytina turėtų būti suvienodinti Europos Sąjungos mastu, neturėtų kelti didesnių problemų, kadangi Bankroto reglamente įtvirtintos nuostatos šiuo klausimu turėtų būti tik papildytos ir (ar) detalizuotos, kadangi šiuo metu Bankroto reglamente įtvirtinti minimalūs reikalavimai kreditorių informavimui bei maksimalūs reikalavimai kreditorių pateikiamoms finansinėms pretenzijoms iš esmės nesiskiria nuo nagrinėtų valstybių narių praktikos. Tad apibendrinant galima teigti, kad pirmojo etapo skirtumai, pažeidžiantys kreditorių lygiateisiškumą, dėl aukščiau išvardintų priežasčių galėtų būti realiai įgyvendinti Europos Sąjungos lygiu. Be to, autorės siūlymu, kreditorių informavimą bei sužinojimą apie kolektyvinės bankroto bylos iškėlimą skolininkui, palengvintų vieningo internetinio puslapio sukūrimas, kuriame būtų viešai skelbiama informacija apie bankroto bylų iškėlimą, tame tarpe ir informacija iki kada

kreditoriai gali pateikti savo reikalavimus ir t.t. Taip pat, tokia puslapyje būtų galima patalpinti kreditoriams aktualią informaciją apie tos valstybės narės, kurioje iškelta bankroto byla ir kurios teisė taikoma, bankroto procedūros reglamentavimo ypatumus.

2.2. Kreditorių reikalavimų tikrinimas ir tvirtinimas

Sekantis etapas po bankroto bylos iškėlimo, turintis įtakos kreditorių teisėms ir interesams – kreditorių reikalavimų tikrinimas bei tvirtinimas. Šis etapas taip pat yra labai svarbi visos bankroto procedūros stadija, kadangi šioje vietoje būtina dėmesį sutelkti pagrįstų ir nepagrįstų reikalavimų atskyrimui. Šioje vietoje būtina atidėti teisinę ir finansinę analizę dėl pateiktų kreditorių reikalavimų pagrįstumo, kadangi patvirtinus nepagrįstus kreditorių reikalavimus ar nepatvirtinus pagrįstų reikalavimų, gali būti pažeistos kreditorių teisės ir jų teisėti interesai. Tad šiame etape aktyviai dalyvauja visi bankroto proceso dalyviai, t.y. tiek patys kreditoriai, administratorius, tiek ir teismas bei skolininkas. Kreditorių reikalavimų tikrinimas ir tvirtinimas, taip kaip ir reikalavimų pateikimas, šiuo metu patenka *lex fori concursus* taikymo apimčiai¹⁴⁶ bei tarp valstybių narių labai skiriasi ir turi įtakos kreditorių lygiateisiškumo užtikrinimui. Atsižvelgiant į tai, šiuo klausimu tikslinga panagrinėti valstybių narių praktiką.

Vokietijoje, kreditoriams, pateikus reikalavimus, bankroto bylą nagrinėjantis teisėjas, nagrinėja kiekvieno reikalavimo pagrįstumą, dydį bei eiliškumą¹⁴⁷. Reikalavimų patvirtinimo procesas priklauso nuo reikalavimų tvirtinimo susirinkimo metu pareiškštų prieštaravimų, kuriame privalo dalyvauti administratorius ir teisėjas. Ginčai dėl reikalavimų gali būti pareikšti administratoriaus, skolininko ar kitų kreditorių (nors dažniausiai prieštaravimus teikia administratorius), bei yra nagrinėjami individualiai. Reikalavimai gali būti ginčijami dėl dviejų priežasčių: dėl reikalavimo dydžio bei reikalavimo eiliškumo.¹⁴⁸ Jei per šį susirinkimą nėra pareiškiami prieštaravimų, kreditorių sąrašas su jų reikalavimų sumomis yra galutinai patvirtinamas ir nuo šio momento kreditoriai įgyja tam tikras teises: balsavimo teisę, teisę gauti bankrutuojančio subjekto dalį ir t.t.¹⁴⁹

¹⁴⁶ Tai *expressis verbis* apibrėžta Bankroto reglamento 4 straipsnio 2 dalies h punkte.

¹⁴⁷ Vokietijos Bankroto įstatymo (statuto) 176 paragrafas. Šaltinis: <http://www.iii.global.org/component/jdownloads/finish/136/963.html>. Prisijungimo laikas: 2012-02-24.

¹⁴⁸ Ten pat.

¹⁴⁹ Claims Presentation and Resolution in Insolvency Proceedings. INSOL INTERNATIONAL. 2008. Šaltinis <http://www.insol.org/pdf/Claims%20Presentation%20and%20Resolution.pdf>. Prisijungimo laikas 2012-02-24. P. 69 - 72.

Ši stadija taip ir pasibaigtų, jei nebūtų pateikiama prieštaravimų. Tad jei minėto susitikimo metu kažkas pateikia prieštaravimus, tolesnė procedūra priklauso nuo to, kas pareiškė prieštaravimus bei ar, dėl kreditoriaus reikalavimo, dėl kurio reiškiamas prieštaravimas, buvo priimtas teismo sprendimas pagal Vokietijos Federacijos Civilinį kodeksą. Taip pat atkreiptinas dėmesys į tai, kad jei kreditorius, kurio prieštaravimas yra ginčijamas, nedalyvauja minėtame susirinkime, teismas jį informuoja apie pareikštus prieštaravimus. Jei prieštaravimai pareiškiami administratoriaus ar kitų kreditorių, kreditorius, kurio reikalavimas yra ginčijamas, privalo teismui pateikti įrodymus, kodėl jo reikalavimas turi būti patvirtintas.¹⁵⁰ Tačiau, jei prieštaravimą pateikusių asmenų argumentai yra pagrįsti, reikalavimas gali būti pripažintas nepagrįstu net jei administratorius buvo patikrinęs šį reikalavimą ir įtraukęs jį į kreditorių sąrašą. Be to, Vokietijos teisėje nėra bendros taisyklės dėl apeliacijos pateikimo šiuo klausimu. Galimybė pateikti apeliaciją yra, tačiau ji yra apribota reikalavimo verte.¹⁵¹

Prancūzijoje, reikalavimų tikrinimo etapas prasideda nuo to, kad administratorius gavęs reikalavimus, pirmiausiai patikrina reikalavimų pobūdį; peržiūri, ar reikalavimai pateikti nepraleidus nustatyto termino; patikrina, ar pareikštas reikalavimas yra galiojantis, taip pat nustato sumą bei reikalavimo tipą. Per teismo nustatytą terminą, administratoriaus pripažinti reikalavimai, registruojami pas teismo sekretorių. Teismo sekretorius, pateiktus registruoti reikalavimus ir jų sąrašus paskelbia oficialiame biuletenyje (ang. *Official Bulletin of Civil and Trade Announcements*). Per vieną mėnesį nuo sąrašo paskelbimo, kreditoriai turi teisę pakeisti ar patikslinti savo pateiktus reikalavimus. Kreditoriams užsieniečiams tokio termino nėra nustatyta.¹⁵²

Pažymėtina, kad šios šalies teisėje pripažįstama, kad nustatyti pateikto reikalavimo trūkumai nesudaro pagrindo anuliuoti pateikto reikalavimo. Nors šiuo klausimu, Prancūzijos teisė yra labai neaiški, tačiau bendra nuomonė yra tokia, kad kreditoriui, kurio reikalavimas pateiktas su trūkumais, gali būti neleista dalyvauti skirstant skolininko turtą.¹⁵³ Tačiau manytina, kad tie trūkumai turėtų būti esminiai ir juo labiau ne procedūriniai, todėl suprasti šiuos trūkumus reikėtų, kaip reikalavimo pagrįstumo neišsamumą.

¹⁵⁰ INSOL Europe pranešimas Europos Parlamentui „Dėl bankroto teisės harmonizavimo ES lygiu“. Vokietijos pranešimas, 2010. Šaltinis: <http://www.insol-europe.org/eu-research/harmonisation-of-insolvency-law-at-eu-level/>. Prisijungimo laikas: 2012-02-24. P. 46.

¹⁵¹ Claims Presentation and Resolution in Insolvency Proceedings. INSOL INTERNATIONAL. 2008. Šaltinis <http://www.insol.org/pdf/Claims%20Presentation%20and%20Resolution.pdf>. Prisijungimo laikas 2012-02-24. P. 72.

¹⁵² Ten pat. P. 59.

¹⁵³ Ten pat. P. 60.

Šioje šalyje, reikalavimų ginčijimo procesas yra bendras tiek bankroto byloms, tiek civilinėms bei komercinėms byloms, o tai reiškia, kad šalis, siekianti nuginčyti reikalavimą, į pagalbą gali pasitelkti įvairiausių dokumentus bei liudytojų parodymus. Tačiau šiuo klausimu yra įtvirtintas ribojimas – negali būti ginčijami tie reikalavimai dėl kurių kiti teismai jau yra priėmę sprendimą. Prieštaravimus dėl kreditorių reikalavimų turi teisę pareikšti administratorius, kreditoriai bei skolininkas. Kreditorius, kurio reikalavimas yra ginčijamas, informuojamas raštu ir privalo ne vėliau kaip per 30 dienų terminą pateikti administratoriui motyvuotą atsakymą. Jeigu atsakymas per nustatytą terminą nepateikiamas, kreditorius netenka teisės nesutikti su administratoriaus pateiktu pasiūlymu teismui netvirtinti visai jo reikalavimo ar tvirtinti tik dalį. Jei administratorius ir kreditorius neišsprendžia kilusio ginčo geros valios pagrindais, ginčas perduodamas bankroto bylą iškėlusiam teisėjui. Kreditorius, kurio reikalavimas yra ginčijamas, privalo įrodyti savo reikalavimo pagrįstumą. Priešingai nei Vokietijoje, šalys dėl teismo priimto sprendimo, kuriuo išspręstas ginčijamo kreditoriaus (ne)pagrįstumas, gali pateikti apeliaciją.

Kreditorių reikalavimai, kurie bankroto bylos iškėlimo metu nagrinėjami teisminėse bylose, byloje netvirtinami tol, kol nepriimamas galutinis sprendimas dėl jų.¹⁵⁴ Supaprastinto bankroto procese, tvirtinami tik tie reikalavimai, kurie pagal eiliškumą bus padengti ir reikalavimai, kylantys iš darbo santykių.¹⁵⁵

Italijoje, bankroto administratorius, gavęs kreditorių reikalavimus, parengia ataskaitą ir pateikia ją teismui. Teismas, įvertinęs administratoriaus ataskaitą, gali paskirti posėdį, kuriame bus nagrinėjami abejotini reikalavimai.¹⁵⁶ Administratorius ar kreditorius, kurio reikalavimas buvo patvirtintas, patvirtintas su sąlyga ar patvirtintas tik iš dalies, ar kurio reikalavimas buvo visai nepatvirtintas, gali ginčyti tokį sprendimą. Kreditorius, kurio reikalavimas nebuvo patvirtintas, gali pateikti teismui apeliacinį skundą ir pateikti įrodymus dėl reikalavimo pagrįstumo.

Italijos Bankroto įstatyme numatyti trys skirtingos prieštaravimų pateikimo rūšys¹⁵⁷:

¹⁵⁴ Commercial Code, Book VI: The Financial Difficulties of Enterprises. French Insolvency Law translated into English by Paul J. Omar. 2005. Šaltinis: <http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/finish/49/602.html>. P. 23. Prisijungimo laikas: 2012-02-24.

¹⁵⁵ INSOL Europe pranešimas Europos Parlamentui „Dėl bankroto teisės harmonizavimo ES lygiu“. Prancūzijos pranešimas, 2010. Šaltinis: <http://www.insol-europe.org/eu-research/harmonisation-of-insolvency-law-at-eu-level/>. Prisijungimo laikas: 2012-02-24. P. 72.

¹⁵⁶ Tersilla S. Guide to Restructuring and Insolvency in Italy // As Presented at the Eighth Annual International Insolvency Conference, Humboldt University, Berlin, Germany, June 9-10, 2008. P. 4.

¹⁵⁷ Claims Presentation and Resolution in Insolvency Proceedings. INSOL INTERNATIONAL. 2008. Šaltinis: <http://www.insol.org/pdf/Claims%20Presentation%20and%20Resolution.pdf>. Prisijungimo laikas: 2012-02-24. P. 90.

- 1) *Kreditorių sąrašo ginčijimas*: kreditoriai, kurių reikalavimai patvirtinti su sąlygomis ar patvirtinti tik iš dalies, taip pat kreditoriai, kurių reikalavimai nebuvo patvirtinti, gali ginčyti reikalavimus ir reikalauti, kad jų kreditorinis reikalavimas būtų patvirtintas.
- 2) *Patvirtintų reikalavimų ginčijimas*: kreditoriai, kurių reikalavimai buvo patvirtinti, gali ginčyti kitų kreditorių reikalavimus.
- 3) *Patvirtintų reikalavimų panaikinimas*: kreditoriai, kurių reikalavimai buvo patvirtinti visa apimtimi, su sąlyga ar iš dalies, taip pat tie kreditoriai, kurių reikalavimas nebuvo patvirtintas, bet kuriuo momentu gali ginčyti bet kurį reikalavimą, įtrauktą į sąrašą dėl aplinkybių, kurios paaiškėja vėliau, t.y. jei paaiškėja, kad reikalavimas patvirtintas, pateikus suklastotus dokumentus, tyčinio nusikaltimo atveju.

Įrodinėjant ginčijamą reikalavimą, teismas vadovaujasi tik rašytiniais įrodymais. Taip pat gali būti išklaustyti ir skolininko parodymai. Šioje stadijoje, teismo vaidmuo yra aktyvus. Teisėjas gali patvirtinti visą ar dalį kreditoriaus reikalavimo, taip pat atmesti reikalavimą ar laikyti nepriimtiniu. Kiekvienas nepriimtinas reikalavimas (dėl nustatytų) trūkumų, gali būti patvirtintas. Tačiau kreditorius turi pateikti naują reikalavimą su visais įrodymais bei pašalintais trūkumais. Išnagrinėjus visus ginčus dėl kreditorių reikalavimų, teisėjas priima nutartį, kurioje patvirtina kreditorių sąrašą bei nustato jų tenkinimo eiliškumą. Dėl šios teismo nutarties, skolininkas ar bet kuri suinteresuota šalis gali pateikti apeliaciją.

Lenkijoje¹⁵⁸, per dvi savaites nuo kreditorių sąrašo paskelbimo, kiekvienas sąrašė esantis kreditorius gali pateikti teisėjui – komisarui (angl. *judge-commissioner*) prieštaravimą dėl kito kreditoriaus reikalavimo pripažinimo. Kreditorius, kurio reikalavimas nebuvo patvirtintas, gali pats pareikšti prieštaravimus dėl jo reikalavimo nepripažinimo. Prieštaravimus pripažįsta arba atmeta teisėjas – komisaras. Tokie sprendimai gali būti apskųsti. Skundą nagrinėja bankroto bylą nagrinėjantis teismas, kurio sprendimas yra galutinis ir neskundžiamas. Išnagrinėjus visus prieštaravimus, teisėjas – komisaras patvirtina galutinį kreditorių sąrašą.

¹⁵⁸ INSOL Europe pranešimas Europos Parlamentui „Dėl bankroto teisės harmonizavimo ES lygiu“. Lenkijos pranešimas, 2010. Šaltinis: <http://www.insol-europe.org/eu-research/harmonisation-of-insolvency-law-at-eu-level/>. Prisijungimo laikas: 2012-02-24. P. 117.

Jungtinėje Karalystėje¹⁵⁹, likvidatorius ar patikėtinis turi pareigą patikrinti kiekvienos skolos pagrįstumą. Jei likvidatorius ar patikėtinis atmeta kreditoriaus pateiktus skolą pagrindžiančius įrodymus, kreditorius dėl šio klausimo išsprendimo gali kreiptis į teismą. Kreditorius, siekiantis užginčyti kito kreditoriaus reikalavimą, gali kreiptis į likvidatorių ir patikėtinį arba tiesiogiai į teismą.

Lietuvoje, kreditorių reikalavimų tikrinimas ir tvirtinimas susideda iš dviejų etapų: pirmiausiai, gautus kreditorių reikalavimus, bankroto administratorius sutikrina su įmonės buhalterinės apskaitos dokumentais, sudaro kreditorių ir jų reikalavimų sąrašą ir ne vėliau kaip per mėnesį nuo teismo nustatyto termino, iki kada kreditoriai turi teisę pareikšti savo reikalavimus, pabaigos pateikia jį teismui tvirtinti.¹⁶⁰ Antra, kreditorių reikalavimus patvirtina teismas. Tik teismui nutartimi patvirtinus kreditoriaus finansinį reikalavimą, galutinai pripažįstamas jo, kaip kreditoriaus, statusas ir nuo to momento jis tampa byloje dalyvaujančiu asmeniu.¹⁶¹ Pažymėtina, kad viešojo intereso įgyvendinimas bankroto byloje gali būti užtikrintas tik tuo atveju, jeigu bankrutuojančios įmonės kreditoriais būtų pripažinti teisėtą reikalavimo teisę turintys asmenys. Priešingu atveju, padidėtų bendra bankrutuojančios įmonės skolos suma ir sumažėtų kiekvieno kreditoriaus finansinių reikalavimų patenkinimo galimybė, nes, tikėtina, jog likviduojamos įmonės turto neužtektų visiems kreditorių reikalavimams patenkinti¹⁶², todėl teismo vaidmuo šioje stadijoje yra ypatingai aktyvus.

Administratoriaus atliekamas kreditorių reikalavimų tikrinimas ir vertinimas yra preliminarus, kadangi tikslas yra teismui pateikti išsamią ir pagrįstą informaciją apie pateiktų reikalavimų pagrįstumą.¹⁶³ Todėl administratoriaus pateiktas teismui tvirtinti kreditorių reikalavimų sąrašas nereiškia šių reikalavimų nenuginčijamumo. Teismas nėra įpareigotas tvirtinti visus be išimties administratoriaus pripažintus reikalavimus, o gali patvirtinti administratoriaus ginčijamus kreditorių pareikštus reikalavimus, arba atsisakyti juos tvirtinti, sumažinti ar padidinti administratoriaus pripažintus teismui pateiktus tvirtinti kreditorių reikalavimus.¹⁶⁴ Bankroto bylose kreditorių reiškiami reikalavimai iš esmės atitinka ginčo teisenos nustatyta tvarka pareikštus ieškinio reikalavimus, todėl ginčijami kreditorių reikalavimai turi būti nagrinėjami pagal bendrąsias ginčo

¹⁵⁹ INSOL Europe pranešimas Europos Parlamentui „Dėl bankroto teisės harmonizavimo ES lygiu“. Didžiosios Britanijos pranešimas, 2010. Šaltinis: <http://www.insol-europe.org/eu-research/harmonisation-of-insolvency-law-at-eu-level/>. Prisijungimo laikas: 2012-02-24. P. 148.

¹⁶⁰ Bankroto įstatymo 11 str. 3 d. 10 p.

¹⁶¹ Norkus R. Bankroto bylų nagrinėjimas: teorija ir praktika // Justitia, 2007. Nr. 2 (64). P. 4.

¹⁶² Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. liepos mėn. 1 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-1036/2010. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/165808>. Prisijungimo laikas: 2012-02-25.

¹⁶³ Kavalnė S. Norkus R. Bankroto teisė. Antroji knyga. – Vilnius, 2011. Justitia. P. 157.

¹⁶⁴ Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. sausio mėn. 12 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-203/2012. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/333238>. Prisijungimo laikas: 2012-02-25.

teisenos taisyklės, išskyrus išimtis, nustatytas Bankroto įstatymo 10 straipsnio 1 dalyje. Bankroto bylą nagrinėjantis teismas tik tuomet tvirtina kreditoriaus pareikštą reikalavimą, jeigu iš byloje esančių duomenų gali padaryti išvadą, kad toks reikalavimas yra pagrįstas įrodymais, kurių nepaneigia kiti įrodymai.¹⁶⁵

Lietuvoje kreditoriams nėra numatyta teisė ginčyti kito kreditoriaus reikalavimo, todėl kreditoriai, norėdami pasinaudoti savo teise į teisminę gynybą, yra priversti skusti nutartis, kuriomis patvirtinti kitų kreditorių reikalavimai, arba prašyti tikslinti kito kreditoriaus reikalavimo dydį.¹⁶⁶ Todėl atkreiptinas dėmesys į dar kelis aspektus šiuo klausimu. Pirma, nutartis dėl kreditorių reikalavimų tvirtinimo ar atsisakymo juos tvirtinti atskiruoju skundu gali būti apskūsta tik administratoriaus ir kreditorių, kurių atžvilgiu nutartis yra priimta. Kreditoriai, kurie siekia ginčyti kitų kreditorių patvirtintus reikalavimus, atskirąjį skundą gali paduoti, jei jų patvirtintų reikalavimų suma viršija du šimtus penkiasdešimt litų. Be to, atskirieji skundai taip pat gali būti paduoti tik dėl tokių kreditorių reikalavimų sumų, kurie taip pat viršija du šimtus penkiasdešimt litų.¹⁶⁷ Taigi Lietuvoje, kaip ir Vokietijoje, apeliacijos padavimo galimybė yra apribota reikalavimo verte. Atskirasis skundas turi būti išnagrinėtas teisme per 30 dienų nuo jo priėmimo apeliacinės instancijos teisme dienos.¹⁶⁸

Antra, Lietuvoje, kaip ir Prancūzijoje, negali būti ginčijami tie reikalavimai, dėl kurių jau buvo priimtas įsiteisėjęs teismo sprendimas. Be to, reikia atkreipti dėmesį, kad Lietuvoje kreditoriai, kurių reikalavimai nėra ginčijami, teismo nutartimi patvirtinami pirmiausiai. Nuo to momento, kaip jau buvo minėta aukščiau, jie įgyja visas proceso dalyviams suteiktas teises. O kreditoriai, kurių reikalavimai yra ginčijami, pilnateisiais dalyviais tampa tik po to, kai teismas patvirtina jų reikalavimą. Taigi, kreditorių sąrašas Lietuvoje tvirtinamas ne viena nutartimi. Tokia situacija susidaro dėl to, kadangi kreditorių reikalavimai, kurie neginčijami, sprendžiami dažniausiai rašytinio proceso tvarka, o ginčijamų kreditorių reikalavimai nagrinėjami žodinio proceso metu. Be to, pastarajam nagrinėjimui reikia daugiau pasiruošti ir įvertinti visas ginčo aplinkybes bei pateiktus įrodymus.¹⁶⁹ Tačiau, kaip pažymi dr. R. Norkus, ši situacija gali suponuoti kreditorių lygiateisiškumo principo pažeidimą – kreditoriai, kurių reikalavimai patvirtinami, tampa byloje dalyvaujančiais asmenimis ir įgyja visas procesines byloje dalyvaujančio asmens teises, taip pat ir

¹⁶⁵ Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. sausio mėn. 19 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-211/2012. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/334313>. Prisijungimo laikas: 2012-02-25.

¹⁶⁶ Kavalnė S. Norkus R. Bankroto teisė. Antroji knyga. – Vilnius. 2011. Justitia. P. 159.

¹⁶⁷ Bankroto įstatymo 26 str. 5 d.

¹⁶⁸ Šis pakeitimas numatytas naujoje Bankroto įstatymo redakcijoje, kuri įsigaliojo nuo 2012-03-01.

¹⁶⁹ Norkus R. Procesiniai bankroto bylų nagrinėjimo ypatumai // Jurisprudencija, 2004. Nr. 57 (49). P. 90 – 91.

teisę dalyvauti kreditorių susirinkimuose ir turėti sprendžiamąjį balsą, o kiti kreditoriai, kurių reikalavimus administratorius pagrįstai ar nepagrįstai ginčija, byloje dalyvaujančiais asmenimis gali tapti daug vėliau, nors kreditorių susirinkime jau gali būti priimti esminiai sprendimai, tiesiogiai lemiantys galimybę patenkinti kreditorių reikalavimus.¹⁷⁰ Siekiant sušvelninti šį kreditorių lygiateisiškumo principo pažeidimą, Lietuvos apeliacinis teismas yra pasisakęs, kad ginčijamo kreditoriaus reikalavimo tvirtinimas negali trukti pernelyg ilgai, nes tai gali sąlygoti kreditorių teisių pažeidimą¹⁷¹, tačiau nėra pasisakyta, koks terminas laikytinas pernelyg ilgas. Žinoma yra ir kita pusė, jei visų kreditorių reikalavimai būtų tvirtinami vienu metu, nebūtų įgyvendinti vieni iš bankroto bankroto tikslų, t.y. kuo greičiau ir operatyviau vykdyti bankroto procedūras. Tačiau autorės nuomone, pirmiausiai turi būti atsižvelgiama į pagrindinį bankroto tikslą – tenkinti kreditorių reikalavimus ir apginti jų interesus. Situacija šiuo klausimu yra šiek tiek pasikeitusi, kadangi šiuo metu yra suteikta galimybė patvirtinti tą kreditoriaus reikalavimo dalį, kuri yra pagrįsta bei neginčytina. Tačiau tai tik sušvelnina kreditorių lygiateisiškumo principo pažeidimą, bet jo nepanaikina.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą valstybių narių taikomą kreditorių reikalavimų tvirtinimo praktiką, visų pirma reikia pabrėžti, kad šiame etape taikomos procedūros tarp valstybių narių labai skiriasi ir šiuo klausimu sunku išskirti požymius, pagal kuriuos būtų galima lyginti valstybių narių reglamentavimą. Tačiau apibendrintai galima išskirti šiuos kriterijus:

1. kreditorių reikalavimų tikrinimas;
2. asmenys, turintys teisę ginčyti kreditorių reikalavimus;
3. reikalavimų ginčijimo procedūra;
4. reikalavimų tvirtinimas;
5. apeliacija.

Kai kuriose valstybėse narėse, kreditorių reikalavimų pagrįstumą nagrinėja tik teismas (pvz., Vokietijoje), o kai kur (pvz., Jungtinėje Karalystėje bei Lietuvoje) yra įtvirtintas dvigubas kontrolės mechanizmas: administratoriaus bei teismo. Administratorius pirmiausiai pats patikrina kreditoriaus reikalavimo pagrįstumą, o vėliau, teismas, atsižvelgdamas į pateiktą kreditorių sąrašą, dar kartą patikrina bankroto administratoriaus nustatytas aplinkybes. Tačiau tokiose situacijose teismas, papildomai tikrina tik tuos reikalavimus, kurie kelia pagrįstų įtarimų ar dėl kurių yra kilęs ginčas. Be

¹⁷⁰ Ten pat. P. 91.

¹⁷¹ Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. balandžio mėn. 3 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-153. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/39320>. Prisijungimo laikas: 2012-02-25.

to, praktikoje dažnai pasitaiko atvejų kuomet bankroto administratorius neturi galimybės patikrinti kreditorių pateiktų reikalavimų, pavyzdžiui dėl dokumentų praradimo, aplaidos ir/ar apgaulingo apskaitos tvarkymo, dokumentų neperdavimo bankroto administratoriui ir pan. Tokiu atveju, reikalavimo pagrįstumo įrodinėjimo našta priklauso kreditoriui ir galutinį vertinimą atlieka teismas.

Asmenys, turintys teisę ginčyti kreditorių reikalavimus, tarp valstybių narių labai nesiskiria. Tačiau skiriasi aplinkybės, kaip šie asmenys gali įgyvendinti šią teisę. Taip pat skiriasi ir momentas nuo kada asmenys gali pasinaudoti šia teise: vienur kreditoriai gali pasinaudoti šia teise, tik po to kai teismas jau yra patvirtinęs kreditorių sąrašą, o tuo tarpu administratorius reikalavimą gali ginčyti iš karto tik patikrinęs reikalavimo pagrįstumą (pvz. Lietuvoje), kitur paskiriamas posėdis ar susirinkimas apskritai visiems prieštaravimams pareikšti. Taip pat skiriasi ir tokio skundo pateikimas, pavyzdžiui, Jungtinėje Karalystėje, kreditorius ginčydamas kito kreditoriaus reikalavimą, skundą gali pateikti tiek likvidatoriui ar patikėtiniui, tiek teismui, o kitose šalyse dažniausiai toks skundas paduodamas tiesiogiai teismui. Pati ginčijimo procedūra taip pat skiriasi, kadangi vienur toks ginčas nagrinėjamas teisme individualiai, kitur iš pradžių stengiamasi ginčą išspręsti geros valios ir bendradarbiavimo pagrindais.

Kreditorių reikalavimai tvirtinami taip pat nevienodai. Lietuvoje, kreditorių reikalavimai tvirtinami keliomis nutartimis: iš pradžių patvirtinami reikalavimai, kurie yra neginčytini, o vėliau reikalavimai dėl kurių buvo kilę ginčai. Italijoje priešingai, kreditorių sąrašas tvirtinamas tik po, kai išsprendžiami visi kilę ginčai.

Skundų (apeliacijos) padavimas reikalavimo patvirtinimo (nepatvirtinimo) klausimu taip skiriasi. Vienur apeliacija galima be išlygų, o kai kur apeliacija apribota skundžiamo reikalavimo verte bei skundą paduodančio kreditoriaus turimo reikalavimo verte.

Kaip matyti iš aukščiau įvardintų aplinkybių, šis etapas kreditoriams yra labai svarbus, kadangi patvirtinus jų reikalavimą, jie tampa pilnateisiais proceso dalyviais ir įgyja galimybę patenkinti savo reikalavimą skolininko bankroto procedūroje. Tačiau kaip matyti iš pateiktų valstybių narių praktikos, šis etapas yra ganėtinai komplikotas, ypač kreditoriams užsieniečiams, t.y. ne tos valstybės narės, kurioje iškelta bankroto byla, kreditoriams, kadangi jų dalyvavimas tokiaime procese yra apsunkintas. Kreditoriams, siekiantiems, kad jų reikalavimas būtų patvirtintas, reikia specialių žinių apie konkrečioje valstybėje narėje nustatytą reikalavimų tikrinimo ir tvirtinimo procedūrą, kadangi iš aukščiau pateikto valstybių narių reglamentavimo šiuo klausimu, akivaizdu, kad kiekvienos valstybės narės teisė pasižymi specifinėmis procedūromis. To pasėkoje, kreditorius, pateikęs reikalavimą, kuris nėra iš karto patvirtinamas, gali būti priverstas savo

reikalavimo apskritai atsisakyti dėl didelių bylinėjimosi bei laiko sąnaudų.¹⁷² Todėl vertinant šią situaciją kreditorių lygiateisiškumo prasme, valstybės narės, kurioje iškelta bankroto byla, kreditoriai turi didesnę pranašumą, įgyvendinant savo teises, nei kiti kreditoriai. Ši stadija taptų šiek tiek lengvesnė, jei Europos Sąjungos mastu būtų nustatytas tikslus ir aiškus pirmasis etapas, t. y. nustatyti vienodi ir aiškūs reikalavimai kreditorių pateikiamoms finansinėms pretenzijoms, vienodi terminai reikalavimui pateikti, kadangi sumažėtų tikimybė, kad reikalavimas bus nepatvirtintas dėl trūkstančių įrodymų ar netikslaus reikalavimo ir pan.

2.3. Kreditorių reikalavimų eiliškumo nustatymas, tenkinat jų reikalavimus

2.3.1. Kreditorių reikalavimų eiliškumo nustatymas

Daugumoje teisės sistemų yra įtvirtintas lygaus kreditorių reikalavimų tenkinimo principas bankroto procese (proporcingai turimam reikalavimo dydžiui), pardavus bankrutuojančiam subjektui priklausantį turtą. Šis kreditorių lygiateisiškumą užtikrinantis principas (*pari passu*) yra pažeidžiamas vieniems ar kitiems kreditoriams ir jų reikalavimams suteikiant prioritetinį statusą. Lygus visų kreditorių reikalavimų užtikrinimas tikriausiai nėra įtvirtintas nė vienoje valstybėje.¹⁷³ Dažniausiai nustatomas tam tikros kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės ir žinoma, kuo aukštesnė eilė, tuo didesnė tikimybė patenkinti savo reikalavimą bent iš dalies. Taip pat, dažniausiai valstybėse yra nustatyta, kad nesant galimybių vienos eilės kreditorių reikalavimų patenkinti visiškai, jie tenkinami proporcingai turimo reikalavimo dydžiui. Taip pat įtvirtinta nuostata, kad kol visiškai nepatenkinami aukštesnės eilės kreditorių reikalavimai, tol žemesnės eilės kreditoriai negali pretenduoti į bankrutuojančio skolininko turtą.¹⁷⁴ To pasėkoje, nustatytas kreditorių tenkinimo eiliškumas turi tiesioginės reikšmės reikalavimo faktiškam patenkinimui. Be to, labai dažnai valstybių teisinėse sistemose yra nustatyta pirmenybė reikalavimams, kylantiems iš darbo teisių

¹⁷² Advokatas Marius Tamošiūnas nurodo kelias priežastis, darančias tarptautinį teisminį procesą išties brangu: 1) Poreikis pasitelkti aukštos kvalifikacijos specialistus; 2) Vertimo kaštai, kadangi bylinėjantis užsienio teisme procesas paprastai vyksta valstybine kalba, todėl visi dokumentai byloje turi būti pateikiami išversti į šią kalbą; 3) Įvairios organizacinės problemos, kurios taip pat didina bylinėjimosi kaštus (patiriamos kelionės į užsienio valstybę bei kitos panašios išlaidos). Tamošiūnas M. Ar galima išvengti brangių tarptautinių teisminių procesų? // Jurex naujienlaiškis, 2010. Nr. 8. P. 11.

¹⁷³ Veder M. Cross – Border Insolvency Proceedings and Security Rights. 2004. Utrecht. The Netherlands. Kluwer Legal Publishers. P. 7.

¹⁷⁴ McBryde W. W., Flessner A., Kortmann S. C. J. J. Principles of European Insolvency Law. 2003. Nijmegen. The Netherlands. Kluwer Legal Publishers. P. 81.

santykių bei mokesčių į valstybės biudžetą.¹⁷⁵ Šiuo atveju, skirtumas tarp privilegijuotų bei paprastų kreditorių atsiranda tuomet, jei bankrutuojančiam subjektui priklauso turtas, kurį pardavus būtų galima bent iš dalies tenkinti savo reikalavimą. Beturčių skolininkų bankroto procese kreditorių suinteresuotumas yra ypatingai mažas ir reikalavimų tenkinimo eiliškumas netenka prasmės, todėl, pavyzdžiui, Vokietijoje antraeiliai kreditoriai apskritai reikalavimus bankroto byloje teikia tik tuomet, jei tai nustato teismas.

Bankroto reglamento konstatuojamosios dalies 11 punkte kaip pavyzdys dėl skirtingų Europos Sąjungos taikomų įstatymų, užtikrinančių kreditorių interesus, nurodoma, kad kai kuriais atvejais labai skiriasi pirmumo teisės, kuriomis naudojasi kai kurie kreditoriai bankroto byloje. Iš esmės, kreditoriai, kurie dalyvauja bankroto procese, visose valstybėse narėse yra tie patys, tačiau skiriasi jų reikalavimų tenkinimo eiliškumo nustatymas. Kadangi kiekviena valstybė narė nusistato savo taisykles, pagal kurias vieniems ar kitiems kreditoriams nustatomas prioritetas, šioje dalyje verta panagrinėti valstybių narių vidaus teisę šiuo klausimu.

Pirmiausia, pradėdant kalbėti apie kreditorių reikalavimų eiliškumo nustatymą, reikia pabrėžti, kad Bankroto reglamente aiškiai įtvirtinta, kad šis klausimas patenka *lex concursus* taikytinos teisės taisyklei.¹⁷⁶ Tačiau Bankroto reglamento 5 – 15 straipsniuose pateikiama šio principo išimčių. Atsižvelgiant į nagrinėjamą temą, tikslinga trumpai aptarti 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą išimtį, kadangi ji susijusi su kreditorių interesais. Taigi Bankroto reglamento 5 straipsnio 1 dalyje pažymėta, kad bankroto bylos iškėlimas nedaro poveikio kreditorių ar trečiųjų šalių daiktinėms teisėms (ang. *rights in rem*) į skolininkui priklausančių ir bylos iškėlimo metu kitos valstybės narės teritorijoje esančių materialųjų ar nematerialųjų, kilnojamųjų ar nekilnojamųjų turtą, įskaitant konkretų turtą ir visą neapibrėžtą turtą, kuris kartais keičiasi. Aiškinant formuluotės „nedaro poveikio“ (ang. *shall not affect*) reikšmę¹⁷⁷, reikia vadovautis Bankroto reglamento konstatuojamosios dalies 25 punktu. Jame nustatoma, kad daiktinės teisės pagrindas, galiojimas ir apimtis paprastai turėtų būti nustatomi pagal *lex rea sitae*¹⁷⁸ ir nepriklausyti nuo bankroto bylos iškėlimo (t.y. nuo *lex concursus*) valstybės narės teisės, o asmeniui, turinčiam daiktinę teisę, reikėtų

¹⁷⁵ Veder M. Cross – Border Insolvency Proceedings and Security Rights. 2004. Utrecht. The Netherlands. Kluwer Legal Publishers. P. 8.

¹⁷⁶ Bankroto reglamento 4 straipsnio 1 punktą.

¹⁷⁷ Bob Wessels šią frazę yra pavadinęs kaip teisės normų konfliktą, kadangi ši frazė yra neaiški ir dviprasmiška. Wessels B. Revision of the EU Insolvency Regulation: What Type of Facelift? // Cross-Border Insolvency Law in Europe: Present Status and Future Prospects. PER/PELJ, 2008. Nr. (11) 1.

¹⁷⁸ Virgós M., Schmit E. Report on the Convention of Insolvency Proceedings. 1996. 95 punktas. P. 71.

užtikrinti galimybę ginti savo teisę atskirai.¹⁷⁹ Tai reiškia, kad bankroto bylos iškelimo valstybė nustato, kad visas turtas priklauso bankrutuojančiam subjektui, tačiau daiktinių teisių turėtojas išlaiko visas savo teises į atitinkamo turto dalį.¹⁸⁰ Tik daiktinių teisių savininkas gali nuspręsti ar realizuoti turtą, tam kad patenkintų savo reikalavimą. Be to, likvidatorius, nors ir yra perėmęs turtą, negali priimti jokių sprendimų, galinčių turėti įtakos daiktinių teisių turėtojui, be jo savininko sutikimo.¹⁸¹

Taip pat, atkreiptinas dėmesys į Bankroto reglamento 10 straipsnį, kuriame pasakyta, kad bankroto bylos pasekmes darbo sutartims ir darbo santykiams reglamentuoja darbo sutartims taikytina valstybės narės teisė. Tad šis klausimas taip pat kaip ir daiktinių teisių savininko teisės, patenka *lex concursus* taikytinos teisės taisyklės išimčiai. Taigi *lex concursus* taisyklę keičia *lex contractus*. Tačiau šioje vietoje reikia pažymėti, kad tik tie klausimai, kurie tiesiogiai susiję su bankroto bylų padariniais darbo sutartims, patenka į šią išimtį, pavyzdžiui, likvidatoriaus galimybė vienašališkai nutraukti darbo sutartį ir pan. Kiti klausimai, pavyzdžiui reikalavimo eiliškumo nustatymas ir pan. priskiriami *lex concursus* taikymo taisyklei.¹⁸² Tai patvirtina ir Bankroto reglamento konstatuojamosios dalies 28 punktą, kuriame pasakyta, kad ar darbuotojų reikalavimus gina pirmumo teisės ir koks yra tokių pirmumo teisių statusas, turėtų būti nustatyti šalies, kurioje iškelta byla, įstatymais.

Be to, dėl darbuotojų teisių apsaugos visame pasaulyje imamasi tam tikrų priemonių.¹⁸³ Ne išimtis ir Europos Sąjunga, kuri yra priėmusi tris tarptautinio lygio dokumentus, reglamentuojančius darbuotojų teisių apsaugos darbdaviui tapus nemokiam klausimus:¹⁸⁴ 1) kolektyvinis darbuotojų atleidimas iš darbo¹⁸⁵, 2) visos įmonės (verslo) arba jos dalies perdavimas¹⁸⁶ ir 3) darbuotojų

¹⁷⁹ Čiricaite R. 2000 m. gegužės 29 d. Europos Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų: taikytinos teisės nustatymo ypatumai // Teisė, 2008. P. 68.

¹⁸⁰ Pavyzdžiui, Lenkijos įmonei Lenkijoje iškeliamą bankroto bylą, o ši įmonė turi turto Lietuvoje, kuris įkeistas užtikrinti šios įmonės prievolių įvykdymą, toks turtas ir toliau galės būti realizuojamas, taikat Lietuvos teisės nuostatas. Bankroto bylos iškelimas kitoje valstybėje narėje nedarys įtakos kreditoriaus galimybėms pasinaudoti pranašumais, kuriuos jam suteikia daikto buvimo vietos valstybės narės teisė.

¹⁸¹ Virgós M., Schmit E. Report on the Convention of Insolvency Proceedings. 1996. 95 punktas. P. 71.

¹⁸² Čiricaite R. 2000 m. gegužės 29 d. Europos Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų: taikytinos teisės nustatymo ypatumai. – Vilnius. 2008. Teisė. P. 71.

¹⁸³ Mačernytė – Panomariovienė I. Darbuotojų teisių įgyvendinimas darbdavio nemokumo atvejais. Monografija. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 2011. P. 73.

¹⁸⁴ Ten pat.

¹⁸⁵ 1975 m. vasario 17 d. Europos Tarybos direktyva Nr. 75/129/EEB „Dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kolektyviniu atleidimu iš darbo, suderinimo“ // OJ L 48; 1998 m. liepos 20 d. Europos Tarybos direktyva Nr. 98/59/EB „Dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kolektyviniu atleidimu iš darbo, suderinimo“ // OJ L 225.

¹⁸⁶ 1977 m. sausio 14 d. Europos Tarybos direktyva Nr. 77/187/EEB „Dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo“. 2001 m. kovo 12 d.

reikalavimų gynimas¹⁸⁷. Kaip teigia prof. dr. I. Mačernytė – Panomariovienė, pagrindinė Europos Sąjungos įsikišimo priežastis motyvacija – skirtingas šių procesų teisinis reguliavimas valstybėse narėse.¹⁸⁸ Todėl minėtais teisės aktais yra siekiama suteikti darbuotojams minimalų apsaugos lygį jų darbdaviui tapus nemokiam Europos Sąjungos mastu. To pasekoje, valstybės narės įsipareigojo įsteigti instituciją, kuri garantuotų atitinkamiems darbuotojams nesumokėtų reikalavimų mokėjimą (Lietuvoje šią funkciją atlieka Garantinis fondas).

Taigi, iš to, kas pasakyta aukščiau, galima teigti, kad daiktinių teisių savininkai, kurie gali būti ir kreditoriai, nepatenka *lex concursus* taikytinai teisei, o darbuotojų reikalavimai Europos Sąjungos mastu ginami papildomai. Tačiau visų kitų kreditorių, įskaitant ir tų pačių darbuotojų, reikalavimų tenkinimo eiliškumo nustatymas reglamentuojamas pagal valstybių narių vidaus teisę, kurioje iškelta bankroto byla, todėl žemiau bus pateikiama skirtingų valstybių narių kreditorių prioretiškumo nustatymo tvarka.

Vokietijoje¹⁸⁹, nustatytos keturios pagrindinės kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės. *Pirmąją eilę* yra tenkinamos visos išlaidos susijusios su bankroto procedūros vykdymu, t.y. teismo išlaidos, administratoriaus atlyginimas ir administravimo išlaidos bei atlygis kreditorių komiteto nariams. *Antrąją eilę* tenkinami reikalavimai, kylantys iš prievolių įvykdymo – įsipareigojimai, susiję su bankrutuojančiam subjektui priklausančiu turtu (disponavimu ar atsisakymo išlaidos ir pan.), taip pat, įsipareigojimai, kylantys iš abipusių sutarčių dėl įsigyto turto (kredito įmokos ir pan.) bei įsipareigojimai kylantys, iš bankrutuojančio subjekto turto nepagrįsto praturtėjimo. *Trečiąją eilę* dengiami kitų kreditorių reikalavimai, kurie nėra apsaugoti. *Ketvirtąją eilę* proporcingai ir pagal nustatytą eiliškumo tvarką atlyginami šie reikalavimai: (1) priaugusiuos (padidėjusios) palūkanos, skaičiuojamos nuo kreditorių reikalavimų sumos po bankroto bylos iškėlimo; (2) kreditorių bylinėjimosi išlaidos, susijusios su dalyvavimo bankroto byloje; (3) įvairios baudos dėl nusikalstamų veikų padarymo ar įstatymų pažeidimų; (4) reikalavimas dėl skolininko neatlygintino dalyvavimo; (5) reikalavimai, kylantys iš akcininkų suteiktų paskolų, kurie keičiami į paprastas akcijas arba į atitinkamą lygiateisį reikalavimą.

Europos Tarybos direktyva Nr. 2001/23/EB „Dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo“ // OJ L 082.

¹⁸⁷ 1980 m. spalio 20 d. Europos Tarybos direktyva Nr. 80/987/EEB „Dėl darbuotojų apsaugos jų darbdaviui tapus nemokiam“ // OJ L 238. 2002 m. rugsėjo 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2002/74/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 80/987/EEB „Dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su darbuotojų teisių apsauga jų darbdaviui tapus nemokiam, suderinimo“ // OJ L 270.

¹⁸⁸ Mačernytė – Panomariovienė I. Darbuotojų teisių įgyvendinimas darbdavio nemokumo atvejais. Monografija. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 2011. P. 74.

¹⁸⁹ Vokietijos Bankroto įstatymo (statuto) 38 – 39 paragrafai ir 54 – 55 paragrafai.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad reikalavimai dėl kurių kreditoriai ir skolininkai susitarė dėl jų tenkinimo atidėjimo, tuo atveju jei nebuvo nustatyta jų tenkinimo eilė, yra tenkinami tik po visų aukščiau įvardintų reikalavimų.

Prancūzijoje¹⁹⁰, nustatant reikalavimų tenkinimo eiliškumą yra akcentuojamas kreditoriaus reikalavimo atsiradimo momentas – reikalavimai atsiradę iki bankroto bylos iškėlimo ir po bankroto bylos iškėlimo. Pastariesiems yra nustatomas papildomas eiliškumas. Taigi, Prancūzijoje yra nustatytos septynios eilės kreditorių reikalavimų tenkinimui paskelbus likvidavimo procedūrą. *Pirmąją eilę* tenkinami reikalavimai, kylantys iš darbo teisinių santykių. *Antrąją* atlyginamos teisinės išlaidos, atsiradusios po bankroto bylos iškėlimo. *Trečiąją eilę* dengiami reikalavimai, atsižvelgus į jų pirmenybę dėl „naujų pinigų“, įtraukti į teismo patvirtintus susitarimus taikinimo procedūroje. *Ketvirtąją eilę* tenkinami mokesčiai ir išlaidos už įkeistą ar kitaip kreditoriaus reikalavimą užtikrinantį kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą. *Penktąją eilę* tenkinami mokesčiai ir išlaidos, kylantys dėl specialaus asmeninio turto (įrankių ir įrangos) arešto ar užstatymo (įkeitimo). *Šeštąją eilę* dengiami likę kreditorių reikalavimai, tačiau atsiradę po bankroto bylos iškėlimo. *Septintąją eilę* dengiami kreditorių reikalavimai atsiradę iki bankroto bylos iškėlimo.

Reikalavimai, atsiradę po bankroto bylos iškėlimo, tenkinami sekančia eile: (1) reikalavimai, kylantys iš darbo teisinių santykių, kurių dalies nepadengė Garantinis Fondas; (2) paskolos ir reikalavimai, kylantys iš tolimesnio sutarčių vykdymo, kai kita sutarties šalis sutinka su mokėjimo atidėjimu (šioms paskoloms ir atidėjimams gauti, kurie yra reikalingi veiklai tęsti per numatytą laikotarpį, turi būti gautas teisėjo leidimas ir toks leidimas turi būti paskelbtas); (3) kiti reikalavimai, atsižvelgiant į jų tenkinimo eiliškumą.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad apsaugotų kreditorių reikalavimai niekada nėra tenkinami pirmiau nei darbuotojų reikalavimai bei reikalavimai, kuriais padengiamos išlaidos susijusios su turto realizavimu.¹⁹¹ Todėl palyginus su kitų valstybių narių nuostatomis, pavyzdžiui Lietuvos, galima daryti išvadą, kad įkaito turėtojų reikalavimai šioje šalyje nėra vertinami kaip patys svarbiausi ir absoliutūs bankroto procese.

Italijoje, tiek vietiniams, tiek užsienio kreditoriams yra taikomos vienodos taisyklės, nustatant reikalavimų tenkinimo eiliškumą, tačiau keletas išimčių yra numatyta kreditoriams, kurių

¹⁹⁰ Commercial Code, Book VI: The Financial Difficulties of Enterprises. French Insolvency Law translated into English by Paul J. Omar. 2005. Šaltinis: <http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/finish/49/602.html>. Prisijungimo laikas: 2012-02-24. P. 27.

¹⁹¹ McBryde W. W., Flessner A., Kortmann S. C. J. J. Principles of European Insolvency Law. 2003. Nijmegen. The Netherlands. Kluwer Legal Publishers. P. 268.

reikalavimo teisės yra užtikrintos (laidavimu, įkeitimu (hipoteka) ar kitokiais skolininko turto suvaržymais). Kreditorių reikalavimai skirstomi į eiles (klases), o po to dar kiekvienoje eilėje papildomai gali būti nustatomas tos eilės kreditorių reikalavimų tenkinimo prioretiškumas.¹⁹² *Pirmąją eilę* tenkinami bankroto procedūros valdymo išlaidos bei tam tikrais jei leidžiama, išlaidos reikalingos tęsti veiklai. *Antrąją eilę* dengiami reikalavimai, kylantys iš mokesčių ir socialinės apsaugos. *Trečiąją eilę* atlyginami darbuotojų reikalavimai. *Ketvirtąją eilę* – įkeitimu ar hipoteka užtikrinti reikalavimai. *Penktąją eilę* dengiami reikalavimai turintys bendrąją privilegiją (profesiniai mokesčiai, socialinės apsaugos mokesčiai). *Šeštąją eilę* dengiami visi likę kreditorių reikalavimai.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šioje šalyje tenkinami ir individualių asmenų ar bendrovių, susijusių su skolininku (pvz., įmonių grupių, akcininkų ar vadovų (įskaitant ir šešėlinių vadovų, likvidatorių ir kitų susijusių šalių)) reikalavimai, ir šie reikalavimai pagal įstatymą yra prijungiami prie visų kreditorių reikalavimų.¹⁹³

Jungtinėje Karalystėje¹⁹⁴, griežto kreditorių reikalavimų skirstymo į eiles nėra nustatyta. Šiuo atveju, labai svarbi aplinkybė yra tai, iš kurios turto dalies gali būti tenkinami pastoviu įkeitimu ir nepastoviu įkeitimu užtikrinti reikalavimai. Fiksuotas (pastovus) įkeitimas yra paprastas ir paprastai atspindi standartinę hipoteką, pavyzdžiui nekilnojamojo turto. Nepastovus įkeitimas yra labai svarbi užtikrinimo forma ir susijęs su įmonės kasdiene veikla, pavyzdžiui atsargų įkeitimas. Nepastovaus įkeitimo realizavimo atveju, pirmiausiai dengiama įkeitimo suma, vėliau susiję mokesčiai ir skolos (kurios paprastai būna minimalios) bei palūkanos. Pastovaus įkeitimo atveju, padengus įkeitimu užtikrintą reikalavimą ir likus kažkokiam turtui, jis laikomas laisvu. Pažymėtina, kad pastoviu įkeitimu užtikrintas reikalavimas turės pirmenybę prieš nepastoviu įkeitimu garantuotą reikalavimą priklausomai nuo registracijos tvarkos. Likęs laisvas turtas yra padalijamas tokia tvarka: pirmiausiai padengiamos turto realizavimo išlaidos, vėliau likvidatoriaus atlyginimas ir patirtos vykdymo išlaidos, o likusi dalis paliekama kreditoriams.¹⁹⁵ Jeigu po aukščiau minėtų kreditorių reikalavimų visiško patenkinimo lieka turto, jis paskirstomas akcininkams, proporcingai jų

¹⁹² INSOL Europe pranešimas Europos Parlamentui „Dėl bankroto teisės harmonizavimo ES lygiu“. Italijos pranešimas, 2010. Šaltinis: <http://www.insol-europe.org/eu-research/harmonisation-of-insolvency-law-at-eu-level/>. Prisijungimo laikas: 2012-02-27. P. 101.

¹⁹³ Andreatta D. The Italian Bankruptcy Law is Becoming More Investor Friendly. Italian Restructuring Department Newsletter, 2010. Šaltinis: <http://evanflaschen.net/Italian%20Law%20Becoming%20More%20Friendly.pdf>. Prisijungimo laikas: 2012-03-01. P. 1.

¹⁹⁴ INSOL Europe pranešimas Europos Parlamentui „Dėl bankroto teisės harmonizavimo ES lygiu“. Didžiosios Britanijos pranešimas, 2010. Šaltinis: <http://www.insol-europe.org/eu-research/harmonisation-of-insolvency-law-at-eu-level/>. Prisijungimo laikas: 2012-02-27. P. 43 – 44.

¹⁹⁵ Tik nuo 2006 m. buvo leista administratoriaus atlyginimą tenkinti tiek iš pastoviu įkeitimu, tiek nepastoviu įkeitimu užtikrinto turto.

investuotai daliai. Be to, reikia pažymėti, kad šioje šalyje nors ir buvo panaikinti prioritetai mokesčių ir kitų reikalavimų atžvilgiu, tačiau pirmenybė išliko darbuotojams ir jų reikalavimas. Darbuotojams dengiamas neišmokėtas darbo užmokestis (už 4 mėnesius iki likvidavimo pradžios) bei kompensacija už nepanaudotas atostogas.

Lenkijoje¹⁹⁶, kreditorių reikalavimai yra suskirstyti į penkias eiles. *Pirmąją eile* tenkinami bankroto procedūros išlaidos, alimentai, neįgalumo ir nedarbingumo išmokos. *Antrąją eile* dengiami darbuotojų reikalavimai bei socialinio draudimo įmokos su atitinkamomis palūkanomis ir bylinėjimosi išlaidomis. *Trečiąją eile* dengiami mokesčiai bei kitos rinkliavos, taip pat ir socialinio draudimo įmokos, kurios nebuvo priskirtos antrajai eilei, su visomis priklausančiomis palūkanomis. *Ketvirtąją eile* kreditorių reikalavimai, kurie nepriskiriami penktajai eilei. Šia eile dengiami reikalavimai, atsiradę per 1 metų laikotarpį iki bankroto proceso pradžios, t.y. reikalavimai dėl sutartinės žalos atlyginimo bei dėl patirtų teismo bei vykdymo išlaidų. *Penktąją eile* atlyginami visi kiti kreditorių reikalavimai, kurie nepateko į aukštesnių kategorijų sritį, taip pat teismo baudos ir mokesčiai, kiti reikalavimai, kylantys iš dovanojimo ar paveldėjimo teisės.

Atkreiptinas dėmesys, kad šioje šalyje pardavus įkeistą turtą, pirmiausiai dengiamos patirtos turto pardavimo išlaidos bei bankroto procedūros vykdymo išlaidos, bet ši suma negali sudaryti daugiau kaip 10 proc. parduoto turto kainos. Likusi dalis skiriama kreditoriams, kurių reikalavimams užtikrinti buvo suvaržytas turtas. Taip pat, šioje šalyje nėra numatyta galimybės atlyginti akcininkams už jų investuotą lėšas į bendrovės veiklą.

Ispanijoje¹⁹⁷, kreditorių privilegijavimo sistema yra bene labiausiai išvystyta. Šioje šalyje, *pirmąją eile* dengiami reikalavimai, nukreipti į skolininko turtą: darbo užmokestis (du minimalūs atlyginimai), administravimo išlaidos bei administratoriaus atlyginimas, veiklos vykdymo išlaidos, atsirandančios po bankroto bylos iškėlimą. *Antrąją eile* dengiami specialiai (ypatingai) privilegijuoti kreditorių reikalavimai, t.y. reikalavimai užtikrinti skolininko turtu: daiktinių teisių savininkų reikalavimai; reikalavimai dėl neapmokėtų darbų, kuriais buvo remontuotas, restauruotas turtas, kuris priklauso (priklausė) skolininkui ir už kuriuos nebuvo atsiskaityta su darbus atlikusiais darbuotojais; reikalavimai, kylantys iš finansinio lizingo sutarčių. *Trečiąją eile* tenkinami bendrai privilegijuoti kreditorių reikalavimai (mažiau privilegijuoti nei antros eilės kreditoriai), t.y. kiti darbuotojų atlyginimai ir kompensacijos; mokesčių ir socialinio draudimų įmokų reikalavimai

¹⁹⁶ The Insolvency and Restructuring Act of Poland. Article 342. Contributed by Jenny Clift of UNCITRAL in Vienna, Austria.

¹⁹⁷ Francisco G. Prol. The New Insolvency Regulatory Regime in Spain // Prol & Asociados, 2004. Šaltinis: <http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/finish/142/991.html>. Prisijungimo laikas: 2012-03-01.

(privilegijuojami iki 50 proc. visos reikalavimo sumos); kreditoriaus – bylos iniciatoriaus reikalavimas (privilegijuojamas iki 25 proc. visos reikalavimo sumos). *Ketvirtąją eilę* tenkinami įprasti reikalavimai, kurie nėra nei ypatingai, nei bendrai privilegijuoti. *Penktąją eilę* dengiami antraeiliai (ne tokie svarbūs) reikalavimai: reikalavimai pateikti praleidus nustatytą terminą; reikalavimai dėl delspinigių ir baudų mokėjimo; reikalavimai asmenų, susijusių su įmone (vadovų, akcininkų, „šešėlinių“ vadovų); reikalavimai, kylantys iš sutarčių su abipusiais įsipareigojimais, kai kreditorius dar kartą pažeidžia sutarties sąlygas.

Lietuvoje, kreditorių tenkinimo eilę įtvirtinta Bankroto įstatymo 34 ir 35 straipsniuose. Pagrindinis principas, kuriuo remiamasi tenkinant kreditorių reikalavimus yra, kad kiekviename etape kiekvienos paskesnės eilės kreditorių reikalavimai tenkinami tik po to, kai yra visiškai patenkinti atitinkamo etapo pirmesnės eilės kreditorių reikalavimai. Jeigu neužtenka lėšų visiems vieno etapo vienos eilės reikalavimams visiškai patenkinti, šie reikalavimai tenkinami proporcingai pagal priklausančią kiekvienam kreditoriui sumą.¹⁹⁸

Analizuojant kreditorių reikalavimų eiliškumo nustatymą, visų pirma, reikia pažymėti, kad kreditorių reikalavimų tenkinimas susideda iš dviejų etapų: pirmajame etape tenkinami kreditorių reikalavimai, kylantys iš pagrindinės prievolės, antru etapu, kai patenkinami visi pirmojo etapo kreditorių reikalavimai, ta pačia eile tenkinamos iš pagrindinės prievolės kylančios palūkanos ir netesybos. Pirmajame etape, *pirmąją eilę* tenkinami darbuotojų reikalavimai, kylantys iš darbo teisinių santykių; reikalavimai atlyginti žalą dėl suluošinimo ar kitokio kūno sužalojimo, susirgimo profesine liga arba dėl mirties nuo nelaimingo atsitikimo darbe; fizinių ir juridinių asmenų reikalavimai apmokėti už perdirtbtį supirktą žemės ūkio produkciją. *Antrąją eilę* dengiami mokesčiai ir kitos įmokos į valstybės biudžetą bei parama, suteikta iš Europos Sąjungos lėšų. *Trečiąją eilę* tenkinami reikalavimai visi likusieji kreditorių reikalavimai.

Pažymėtina, kad Lietuvoje, priešingai nei kitose valstybėse narėse, įkeitimu (hipoteka) užtikrinti kreditorių reikalavimai nėra priskiriami prie bendros kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės. Šių kreditorių reikalavimai tenkinami pirmiausiai iš lėšų gautų pardavus įkeistą ar hipoteka užtikrintą turtą¹⁹⁹. Jei pardavus minėtą turtą yra gaunama didesnė nei šių kreditorių reikalavimų suma, lėšų likutis skiriamas kitų kreditorių reikalavimams tenkinti. Tačiau praktikoje ši situacija pasitaiko retai, kadangi nors bankroto procese ir siekiama visiems kreditoriams sudaryti vienodas sąlygas patenkinti savo reikalavimą, tačiau kreditorių, kurių reikalavimai užtikrinti įkeitimu,

¹⁹⁸ Bankroto įstatymo 35 straipsnio 6 dalis.

¹⁹⁹ Turtas, taip pat gali būti perleistas įkaito turėtojui.

suinteresuotumas parduoti įkeistą turtą brangiau nei jų reikalavimų suma yra gan mažas, kadangi tokiems kreditoriams užtenka, kad įkeistas turtas būtų parduotas šiek tiek brangiau nei jų reikalavimų suma.²⁰⁰ Šiuo aspektu svarbi dar viena aplinkybė – turto pardavimo kainų ir tvarkos nustatymas priskiriamas kreditorių susirinkimo ar komiteto (jeigu toks sudaromas) kompetencijai, o įkeitimu užtikrintų kreditorių reikalavimų suma vertine išraiška paprastai sudaro daugumą ir iš esmės lemia priimamus sprendimus. Todėl galima teigti, kad įkeisto turto pardavimo kaina ir tvarka tiesiogiai priklauso nuo įkaito turėtojo valios.

Atkreiptinas dėmesys į administravimo išlaidų tenkinimą, kurios Lietuvoje taip pat nėra priskirtos prie reikalavimų tenkinimo eilių nustatymo (priešingai nei Italijoje, Ispanijoje, Lenkijoje ir kt. šalyse). Šių išlaidų dydžio nustatymas taip pat priskiriamas kreditorių susirinkimo ar komiteto kompetencijai. Pažymėtina, kad nors hipotekos ar įkaito turėtojo reikalavimai iš lėšų, gautų pardavus įkeistą turtą, tenkinami anksčiau už kitų kreditorių reikalavimus, tačiau, visų pirma, pardavus bankrutavusios įmonės įkeistą (hipoteka užtikrintą) turtą, hipotekos ar įkaito turėtojo reikalavimai tenkinami tik apmokėjus administravimo išlaidas.²⁰¹ Tačiau kreditoriai gali nustatyti administravimo išlaidų tenkinimo proporcingumą, t.y. kokia dalimi administravimo išlaidos bus dengiamos iš įkeisto ir neįkeisto turto.

Apibendrinant aukščiau išdėstytą valstybių narių praktiką kreditorių reikalavimų tenkinimo eiliškumo nustatymo klausimu, galima padaryti išvadą, kad eiliškumas kiekvienoje valstybėje narėje skiriasi. Dažniausiai prioritetas suteikiamas bankroto administravimo išlaidoms padengti (pavyzdžiui, Lenkijoje, Vokietijoje) bei darbuotojų reikalavimams užtikrinti (pavyzdžiui, Lietuvoje, Prancūzijoje). Labiausiai šiuo klausimu skiriasi, apsaugotų kreditorių, t.y. įkeitimu ar kitokiu būdu užtikrintų, reikalavimų tenkinimas. Vienur, įkaito turėtojų reikalavimai tenkinami pirmiausiai iš parduoto turto (pavyzdžiui, Lietuvoje), kitur nustatyta atskira eilė (pavyzdžiui, Ispanijoje – antrąja eile, Italijoje – ketvirtąja eile), o kai kur nustatyta, kokia dalimi gali būti dengiami kiti reikalavimai (pavyzdžiui, Lenkijoje iki 10 proc. parduoto įkeisto turto skiriama turto realizavimo bei bankroto administravimo išlaidoms padengti).

Atsižvelgiant į tokią skirtingą valstybių narių praktiką, kyla pagrįstas klausimas, ar apskritai eiliškumo nustatymas bankroto procese nepažeidžia kreditorių lygiateisiškumo. Iš esmės į šį klausimą būtų galima atsakyti teigiamai, kadangi pats faktas, kad vieniems kreditoriams yra

²⁰⁰ Lietuvos apeliacinio teismo nutartis, priimta 2011 m. vasario 24 d. civilinėje byloje Nr. 2-449/2011. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/193590>. Prisijungimo laikas: 2012-03-08.

²⁰¹ Lietuvos apeliacinio teismo nutartis, priimta 2011 m. vasario 17 d. civilinėje byloje Nr. 2-575/2011. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/192219>. Prisijungimo laikas: 2012-03-08.

suteikiamas didesnis prioritetas, o kitiems – ne, leidžia priėti prie tokios išvados. Tačiau, kaip jau buvo minėta anksčiau, tikriausiai nė vienoje valstybėje nerasime absoliutaus šio principo įgyvendinimo ir tai visiškai suprantama. Kiekviena valstybė narė, išskirdama kreditorius į tam tikras eiles, vadovaujasi tam tikrais pagrindais, kurie lemia prioriteto suteikimą vienai ar kitai kreditorių grupei.

Lietuvoje, šiuo klausimu yra svarbūs Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo išaiškinimai, kadangi Konstitucijos 29 straipsnyje yra įtvirtintas asmenų lygybės (lygiateisiškumo) principas. Šio principo įtvirtinimas „nepaneigia to, kad įstatyme gali būti nustatytas nevienodas teisinis reguliavimas tam tikrų asmenų kategorijų, esančių skirtingose padėtyse, atžvilgiu“.²⁰² Todėl prioriteto suteikimas socialiai pažeidžiamesnio sluoksnio kreditorių reikalavimams, pavyzdžiui darbuotojams, autorės nuomone, yra visiškai suprantamas ir pateisinamas. Tačiau siekiant nepažeisti kreditorių lygiateisiškumo principo bankroto byloje, svarbu atsižvelgti į atitinkamų subjektų, t.y. kreditorių, kuriems taikomas teisinis reguliavimas, teisinės padėties skirtumus bei į tai, ar įtvirtintu reguliavimu yra įgyvendinamas siekiamas tikslas. Todėl manytina, kad nustatant skirtingus prioritetus kreditorių reikalavimų tenkinimui, turi būti siekiama, kad tokių privilegijų suteikimas nepažeistų pagrindinių principų bei asmenų konstitucinių teisių ir laisvų.

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas formuoja doktriną, kad konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas būtų pažeistas, jeigu tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, būtų traktuojama kitaip, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisinamas.²⁰³ Atsižvelgiant į tai, prioriteto suteikimas valstybės ir jos valdomų fondų reikalavimams, kelia pagrįstų abejonių, ar nėra pažeidžimas kreditorių lygiateisiškumo principas. Konkrečiai šiuo klausimu Konstitucinis Teismas nėra pasisakęs, tačiau diskusijos šiuo klausimu gali būti plėtojamos akademinio lygmeniu.

Taip pat pažymėtina, kad kreditorių lygiateisiškumo principas turi būti užtikrinimas ne tik apskritai tarp visų kreditorių, bet ir tarp tos pačios eilės kreditorių. Tos pačios eilės kreditoriai turi turėti lygias galimybes proporcingai patenkinti savo reikalavimą. Taigi, apibendrintai galima teigti,

²⁰² Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatos, 1993 – 2009 / Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas; (sudarytojai Egidijus Jarašiūnas, Kęstutis Jankauskas, Viktorija Staugaitytė). – Vilnius: Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2010. P. 163.

²⁰³ Ten pat. P. 165.

kad kreditorių lygiateisiškumo principas reiškia nuostatą, kuri lygius kreditorius traktuoja vienodai, o skirtingus kreditorius – skirtingai.²⁰⁴

INSOL Europe pranešimo „Dėl bankroto teisės harmonizavimo ES lygiu“ autoriai yra išreiškę savo poziciją dėl tokių didelių skirtumų tarp valstybių narių dėl kreditorių reikalavimų tenkinimo eiliškumo.²⁰⁵ Jų nuomone, šie skirtumai trukdo bankroto ir restruktūrizavimo procedūrų supaprastinimui bei valstybių narių kreditoriams sudaro nevienodas sąlygas bankroto procese jų reikalavimų patenkinimui. Be to, tokia padėtis prieštarauja Bankroto reglamento konstatuojamosios dalies 4 punktui, kuriame numatytas vienas iš pagrindinių reglamento priėmimo tikslų – vengti skatinti šalis perkėlinėti turto ar teismo procesą iš vienos valstybės narės į kitą ieškant palankesnės teisinės padėties (*forum shopping*), bei atvirkščiai, skatina bankrotų turizmą ir trukdo verslui sėkmingai restruktūrizuotis ir atgaivinti savo veiklą ar jo dalį. Autorė palaiko šią nuomonę ir mano, kad kreditorių lygiateisiškumo principas ypatingai pažeidžiamas kolektyvinėse bankroto bylose, konkrečiau pagrindinės ir šalutinės bankroto bylos iškėlimo atvejais, todėl sekančioje dalyje būtina panagrinėti Bankroto reglamento nuostatas šiuo atžvilgiu.

2.3.2. Kreditorių reikalavimų tenkinimas pagrindinėje ir šalutinėje bankroto byloje

Bankroto reglamento 32 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta nuostata suteikia teisę kreditoriui savo reikalavimą pareikšti tiek pagrindinėje, tiek bet kurioje šalutinėje bankroto byloje. Atsižvelgiant į šią nuostatą, kyla pagrįstas klausimas, ar kreditoriai, pareiškę reikalavimą keliose bankroto bylose, neįgyja nepagrįsto pranašumo prieš kitus kreditorius, kurie nesinaudoja šia teise. Kaip matyti iš ankstesnės darbo dalies, kreditorių tenkinimo eiliškumas kiekvienoje valstybėje narėje labai skiriasi, todėl tikslinga panagrinėti, ar tam tikros Bankroto reglamento nuostatos nepažeidžia kreditorių lygiateisiškumo principo ir neskatina kreditorių ieškoti palankesnės teisės. Todėl būtina panagrinėti kreditorių tenkinimo ypatumus tiek pagrindinėje, tiek šalutinėje bankroto bylose.

Pirmiausiai, tikslinga trumpai paaiškinti, kad šalutinė bankroto byla gali būti iškelta nepriklausomai nuo to, ar iškelta pagrindinė bankroto byla ar ne. Jei šalutinė bankroto byla iškeliama po pagrindinės bankroto bylos iškėlimo, ji nuo to momento sustabdo pagrindinės bylos

²⁰⁴ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. – Vilnius: Justitia, 2009. P. 129.

²⁰⁵ INSOL Europe pranešimas Europos Parlamentui „Dėl bankroto teisės harmonizavimo ES lygiu“. 2010. Šaltinis: <http://www.insol-europe.org/eu-research/harmonisation-of-insolvency-law-at-eu-level/>. Prisijungimo laikas: 2011-09-27.

universalų poveikį valstybėje narėje, kurioje iškelta šalutinė byla.²⁰⁶ Antruoju atveju (kai nėra iškelta pagrindinė bankroto byla), šalutinė byla laikoma atskira teritorine byla.²⁰⁷ Taip pat, pažymėtina, kad šalutinė bankroto byla visada reiškia bylą dėl likvidavimo, kurios yra įvardintos Bankroto reglamento B priede.²⁰⁸

Šalutinė bankroto byla gali būti iškeliama likvidatoriaus pagrindinėje byloje iniciatyva bei bet kurio asmens ar institucijos, pagal tos valstybės narės teisę, galinčio pateikti pareiškimą dėl bankroto bylos iškėlimo, iniciatyvą (pavyzdžiui, Prancūzijoje bylos iniciatoriumi gali būti ir prokuroras, ginantis viešąjį interesą). Tačiau atsižvelgiant į tai, kad pagrindinis šalutinės bankroto bylos tikslas – apsaugoti vietos kreditorių teises, kurios bus ginamos ne pagal jiems nežinomą užsienio šalies teisę, bet pagal nacionalinę teisę²⁰⁹, normalu, kad dažniausiai tokios bylos iniciatoriai būna patys kreditoriai, ypatingai tuo atveju, kai nacionalinė teisė suteikia geresnę poziciją, nei pagrindinės bylos teisė (pavyzdžiui, pagal šalutinėje byloje taikytiną teisę, kreditoriaus reikalavimai būtų tenkinami ankstesne eile nei pagal pagrindinėje byloje taikytiną teisę).²¹⁰ Šiuo atveju, kreditoriai pasinaudoję, tokia teise išvengia daug nesklandumų dėl užsienio šalies taikomų teisės nuostatų bei gali geriau įgyvendinti savo teises.²¹¹

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal Bankroto reglamento konstatuojamosios dalies 20 punkto nuostatas, galima daryti išvadą, kad pagrindinės nemokumo bylos turėtų būti vyraujančios, o šalutinės bylos turėtų egzistuoti kaip tam tikros išimtys. Tačiau, egzistuoja nuomonė, kad tokia padėtis tampa ne išimtimi, bet taisykle²¹², ir tokia situacija nėra toleruotina, kadangi kreditoriai bankroto byloje tampa nelygiateisiais, ypatingai remiantis ankstesnėse darbo dalyse įtvirtinta labai

²⁰⁶ Europos Teisingumo Teismo 2010 m. sausio 21 d. Sprendimas byloje C-444/07. MG Probud Gdynia sp. z o.o. // OL C 283, 2007.

²⁰⁷ Europos Teisingumo Teismo 2011 m. lapkričio 17 d. Sprendimas byloje C-112/10. ZaZa Retail BV // OL C 113, 2010.

²⁰⁸ Kaip teigia Marck Andre straipsnyje „Time to Update the EC Regulation“ (Eurofenix. Autumn, 2010. P. 38), tokios nuostatos yra keistinos, kadangi iškelta teritorinė byla nebūtinai turi baigtis likvidavimu. Šiuo atžvilgiu, šalutinei nemokumo bylai turėtų būti taikomos tokios pat nuostatos kaip ir pagrindinei bylai ir turėtų būti suteikta galimybė restruktūrizuotis ir atkurti savo mokumą. Tačiau pagal dabartines Bankroto reglamento nuostatas, šalutinėje bankroto byloje skolininko nemokumas apskritai nenustatinėjamas. Tačiau egzistuoja ir priešinga nuomonė, pasak Roy Goode knygoje „Principles of Corporate Insolvency Law“ (London. 2005. P. 592), šalutinių bylų vienintelis tikslas – realizuoti vietinį turtą, todėl efektyvus restruktūrizavimas galimas tik pagrindinėje byloje. Autorė palaiko Marck Andre nuomonę ir mano, kad tokios nuostatos yra priešingos, tiek kreditorių, tiek skolininko interesams, kadangi verslo išsaugojimas naudingas abiem šalims.

²⁰⁹ Moss G., Fletcher I., Isaacs S. Report on the Convention of Insolvency Proceedings. The EC Regulation on Insolvency Proceedings. A Commentary and Annotated Guide. New York: Oxford University Press, 2002. P. 271-272.

²¹⁰ Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. – Vilnius: Justitia, 2009. P. 327.

²¹¹ Israel J. European Cross – Border Insolvency Regulation. Intersentia. Antwerpen – Oxford, 2005. P. 294.

²¹² Ten pat. P. 298.

skirtinga valstybių narių praktika tiek dėl reikalavimų pateikimo bei tvirtinimo, tiek dėl kreditorių reikalavimų tenkinimo eiliškumo.

Vis dėlto, Bankroto reglamentu yra bandoma sureguliuoti bei užtikrinti vienodų sąlygų taikymą kreditorių atžvilgiu. Bankroto reglamento konstatuojamosios dalies 21 punkte pažymėta, kad „<...> siekiant užtikrinti vienodų sąlygų taikymą kreditoriams, būtina koordinuoti lėšų paskirstymą.“ Bankroto reglamento 20 straipsnio 2 dalis²¹³ reglamentuoja, kad kreditorius, kuris bankroto byloje gavo dividendų iš turto, į kurį nukreiptas jo reikalavimas, dalyvauja skirstant turtą kitose bylose tik tuomet, kai tos pačios eilės ar kategorijos kreditoriai tose bylose yra gavę lygiaverčių dividendų. Apskaičiavimo metodas yra paprastas ir susideda iš 4 taisyklių²¹⁴: (1) niekas negali gauti daugiau nei 100 proc. savo reikalavimo; (2) bendra kreditoriaus gauta suma, byloje kur jis dalyvauja, turi būti susumuota, tačiau kitose procedūrose gauta suma neminusuojama (jei reikalavimai nebūtų sumuojami kiekvienoje atskiroje bankroto byloje iki 100 proc., tokiu atveju nebūtų užtikrinamas kreditorių lygiateisiškumas); (3) reikalavimas nesumuojamas iki to laiko, kol tos pačios eilės kreditorių reikalavimai nebuvo patenkinti lygiu procentu; (4) kreditorių reikalavimų tenkinimo eiliškumas nustatomas pagal valstybės narės, kurioje iškelta bankroto byla, teisę. Skirtingose valstybėse narėse tas pats kreditoriaus reikalavimas gali būti skirtingai reitinguojamas, todėl pagrindinis eiliškumas, taikant Bankroto reglamento 20 straipsnio 2 dalį, svarbus tik tos teisės atžvilgiu, kurioje jis gali būti patenkintas. Apibendrinant šias taisykles, galima teigti, kad pagrindinis šių taisyklių siekis – užtikrinti, kad nė vienas kreditorius savo reikalavimo negalėtų patenkinti daugiau nei 100 proc., net jei tai ir būtų kreditoriaus darbštumo ir atidumo išraiška ar tikslas pareikšti reikalavimus kuo daugiau procedūrų.²¹⁵

Be to, to paties straipsnio 1 dalyje pasakyta, kad likvidatorius gali reikalauti iš kreditoriaus, kuris bet kokiomis priemonėmis, ypač priverstinio vykdymo būdu pasiekia, kad būtų visiškai ar iš dalies patenkintas jo reikalavimas, nukreiptas į kitos valstybės narės teritorijoje esantį skolininko turtą, gražinti gautas sumas. Lygiateisiškumo išsaugojimas, iškelus kelias bankroto bylas, yra taip pat įtvirtintas Bankroto reglamento 32 straipsnio 2 dalyje, kuris leidžia likvidatoriams tiek pagrindinėje, tiek ir šalutinėje byloje pateikti reikalavimus, kurie jau buvo pateikti tose bylose, jei tai neprieštarauja kreditorių interesams (kreditorius dėl to gali pareikšti prieštaravimus). Be to, pažymėtina, kad jei likvidavus turtą šalutinėje byloje, galima patenkinti visus toje byloje priimtus

²¹³ Bankroto reglamento 20 straipsnis literatūroje dažnai vadinamas „The Hotchpot Rule“ (liet. *hotchpot* – kratinys, mišinys), kuris atkeliavo iš anglų teisės.

²¹⁴ Virgós M., Schmit E. Report on the Convention of Insolvency Proceedings. 1996. P. 107 – 110.

²¹⁵ Fletcher I. F. Insolvency in Private International Law. Second Edition. 2005. Oxford University Press. P. 430.

reikalavimus, toje byloje paskirtas likvidatorius nedelsdamas perduoda bet koki turtą likvidatoriui pagrindinėje byloje.²¹⁶

Tačiau nepaisant aukščiau išdėstytų Bankroto reglamento nuostatų, kuriomis bandoma užtikrinti kreditorių lygiateisiškumą, egzistuojant tokiems dideliems skirtumams tarp valstybių narių, šis siekis praktiškai tampa neįmanomas.²¹⁷ Kaip teigia P. Omar, visiems yra žinomas tas faktas, kad kolektyvinėse bankroto bylose, yra nemažai būdų, kai kuriems kreditoriams pasinaudoti galimybe patenkinti savo reikalavimą ar užvaldyti turtą, kol likvidatorius atitinkamoje byloje pradės vykdyti tam tikrus veiksmus.²¹⁸ Problema atsiranda tuomet, kuomet sumanus kreditorius, pasinaudodamas suteikta teise pareikšti savo reikalavimą bet kurioje bankroto byloje, savo reikalavimą pateikia pagal kitą jurisdikciją, kur jo reikalavimas bus tenkinamas aukštesne eile ir taip jis įgis daugiau šansų patenkinti savo reikalavimą. Kadangi, atsižvelgiant į Bankroto reglamento nuostatas, tokio kreditoriaus reikalavimas nelaikomas kaip „užsienio“ kreditoriaus, bet privalo būti traktuojamas kaip „vietinio“.²¹⁹ Žinoma, kreditoriai, tokia galimybe nesinaudotų, kur jų statusas bei tenkinimo eilė būtų nustatyta žemesnė nei savo valstybėje, kurioje iškelta bankroto byla. Tačiau nesant vieningos kreditorių reikalavimų tenkinimo proporcingumo sistemos (nepaisant to, kad yra pateiktos teorinės skaičiavimo taisyklės), sumaniems kreditoriams išlieka galimybė patenkinti savo reikalavimą dvigubai arba ne pagal nustatytas taisykles, jeigu likvidatoriai skirtingose bankroto bylose nebendradarbiauja glaudžiai, kad būtų užkirstas kelias tokioms situacijoms. Todėl šioje vietoje svarbu pabrėžti, kad likvidatorių bendradarbiavimas bankroto bylose yra ypatingai svarbus, ko pasėkoje Bankroto reglamento konstatuojamosios dalies 20 punkte, aiškiai pasakyta, kad pagrindinės bylos likvidatoriui turėtų būti suteiktos galimybės įsikišti į šalutines bylas, nagrinėjamas tuo pačiu metu. Be to, kaip jau buvo minėta ankstesnėse darbo dalyse, valstybės narės likvidatorių (bankroto administratorių) bendradarbiavimo bei informacijos teikimo bei apsikeitimo svarbą bei tarpusavio pareigas šiuo klausimu taip pat įtvirtina ir tarpvalstybiniuose susitarimuose (pavyzdžiui, 2010 m. gegužės 7 d. tarp Italijos ir Prancūzijos pasirašytas tarpvalstybinis susitarimas).

Aukščiau įvardinta situacija gali sukelti dar rimtesnių problemų – jei skirtingos eiliškumo nustatymo nuostatos iš esmės lemtų kreditorių lygiateisiškumo principo pažeidimą, valstybės narės

²¹⁶ Bankroto reglamento 35 straipsnis.

²¹⁷ Virgós Soriano M., Garcimartín F., Garcimartín Alférez F. J. *The European Insolvency Regulation: Law and Practice*. – The Netherlands. Kluwer Law International. 2004. P. 245.

²¹⁸ Fletcher I. F. *Insolvency in Private International Law*. Second Edition. 2005. Oxford University Press. P. 429.

²¹⁹ Omar P. *The Challenge of Diversity Priority Rules in European Insolvency Laws // Eurofenix*. Autumn, 2011. P. 34.

turi galimybę pasinaudoti Bankroto reglamento 26 straipsnyje²²⁰ įtvirtinta išimtimi ir automatiškai nepripažinti kitoje valstybėje narėje iškelto bankroto bylos arba nevykdyti tokioje byloje priimto sprendimo, jei tokio pripažinimo ar vykdymo pasekmės akivaizdžiai prieštarautų tos valstybės viešajai tvarkai²²¹, ypač jos pagrindiniams principams, arba asmens konstitucinėms teisėms ir laisvėms.²²²

Apibendrinant tai, kas pasakyta aukščiau, autorės nuomone, Bankroto reglamento nuostatos sudaro prielaidas kreditorių lygiateisiškumo principo pažeidimui tarpvalstybiniu lygiu, kadangi kreditoriai, siekdami geriau (naudingiau) patenkinti savo reikalavimą, gali inicijuoti šalutinės bankroto bylos iškėlimą. Taip pat, šio principo pažeidimą sąlygoja ir aplinkybė, kad kreditoriai savo reikalavimus gali pareikšti kiekvienoje bankroto byloje (tiek pagrindinėje, tiek bet kurioje šalutinėje byloje) ir nesant vieningos kreditorių reikalavimų tenkinimo proporcingumo sistemos, visa atsakomybė tenka likvidatoriams (ypatingai pagrindinės bylos), nes tik nuo jų tarpusavio bendradarbiavimo kokybės bei operatyvumo priklauso kreditorių reikalavimų tenkinimo nuoseklumas bei kontrolė. Manytina, kad Bankroto reglamento nuostatos, įpareigojančios likvidatorius tarpusavyje bendradarbiauti, yra nepakankamos. Šį argumentą sustiprina valstybių narių sudaromi tarpusavio susitarimai, kuriuose detalizuojamas šis klausimas. Be to, pažymėtina, kad likvidatoriaus (bankroto administratoriaus) funkcijos, teisės ir pareigos taip pat įtvirtintos valstybių narių teisėje ir likvidatoriams tenkantis vaidmuo, jo svarba priklauso nuo *lex concursus*. Taip pat, kai kuriose šalyse, likvidatoriai glaudžiai bendradarbiauja su bankroto bylą iškėlusiu teismu. Taigi, šiuo atveju teismų vaidmuo ir bendradarbiavimas taip pat svarbus. Todėl, egzistuojant tokiai situacijai, apsikriems kreditoriams yra sudaromos galimybės patenkinti savo reikalavimą ne pagal įtvirtintas nuostatas. Pažymėtina, kad Bankroto reglamento nuostatos šiuo klausimu nėra nuoseklios ir kurioms ypatingai tinka „Hotchpot Rule“ pavadinimas, kadangi šio klausimo reglamentavimas „išbarstytas“ po visą reglamento tekstą.

²²⁰ Pažymėtina, kad viešosios tvarkos samprata kiekvienoje valstybėje narėje daugiau ar mažiau gali skirtis. Be to, viešosios tvarkos turinys nors ir nėra vienodas Europos Sąjungoje, tačiau visais atvejais jis grindžiamas pamatinėmis vertybėmis, kurias užtikrina valstybių narių nacionalinė teisė (pavyzdžiui, teisė būti išklausytam, teisė į teisingą procesą).

Urbonas A. Teismo sprendimo bankroto byloje pripažinimas kitoje Europos Sąjungos šalyje narėje // Jurisprudencija, 2007. Nr. 9(99). P. 73.

²²¹ Išimtis dėl viešosios tvarkos pažeidimo turi būti ribotos taikymo apimties. Šią aplinkybę patvirtina Bankroto reglamento 26 straipsnio nuostatoje įtvirtintas reikalavimas, jog tokio pripažinimo pasekmės turi „akivaizdžiai“ prieštarauti viešajai tvarkai, taip pat teiginys Bankroto reglamento konstatuojamosios dalies 22 punkte, kad „nepripažinimo pagrindų turi būti tik tiek, kiek yra minimaliai reikalinga“.

2005 m. rugsėjo 27 d. Generalinio advokato F. G. Jacobs išvada byloje C-341/04. Eurofood IFSC Ltd. 131 punktą.

²²² Omar P. The Challenge of Diversity Priority Rules in European Insolvency Laws // Eurofenix. Autumn, 2011. P. 35.

Be to, atkreiptinas dėmesys į dar vieną šio klausimo aspektą, kuris, autorės nuomone, taip pat pažeidžia kreditorių lygiateisiškumo principą, t.y. manytina, kad Bankroto reglamento nuostatos, kuriose nustatyta, kad šalutinėje bankroto byloje skolininko nemokumas nenustatinėjamas ir šioms byloms taikoma tik likvidavimo procedūra, pažeidžia tiek kreditorių, tiek skolininko interesus. Prisimintinas darbo pradžioje minėtas Latvijos bendrovės „Palink“ atvejis, kuomet mokiai ir vienai iš dešimties didžiausių Baltijos bendrovių, buvo iškelta bankroto byla dėl neapmokėtų darbų. Atsižvelgiant į Bankroto reglamento nuostatas, Latvijos teismams išnagrinėjus šią bylą ir palikus galioti pirmos instancijos teismo sprendimą, kitose valstybėse narėse esantiems filialams būtų galima inicijuoti šalutinę bankroto bylą ir iš esmės pelninga bendrovė būtų automatiškai pripažinta nemokia ir jai būtų taikoma likvidavimo procedūra. Autorės nuomone, toks reglamentavimas nebeatitinka šiuolaikinės verslo praktikos, kuomet vis dažniau bendrovių veiklos sritys peržengia nacionalines ribas.

Autorė, palaikydama savo nuomonę, išsakytą ankstesnėje darbo dalyje, dar kartą pabrėžia, kad kreditorių absoliutaus lygiateisiškumo principo įtvirtinimas yra daugiau ideologinis ir nebūtinai praktikoje, kadangi normalu pirmenybę suteikti socialiai pažeidžiamoms kreditorių grupėms. Tačiau esminiai šio principo pažeidimai yra netoleruoti ir gali sukelti didelių konfliktų tarp valstybių narių. Todėl poreikis suderinti bei suvienodinti požiūrį į prioritetus tampa būtinybe, ypač atsirandant grėsmei dėl kreditorių lygiateisiškumo pažeidimo, valstybėms narėms nepripažinti kitoje valstybėje narėje iškeltos bankroto bylos arba nevykdyti tokioje byloje priimto sprendimo.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

1. Dabartinis Bankroto reglamente kolektyvinių bankroto bylų apibrėžimui pasirinktas uždaro sąrašo metodas, leidžiantis automatiškai taikyti Bankroto reglamento nuostatas, jei byla ar likvidatorius yra įvardinti A ir C prieduose, yra pasenęs ir turi neigiamos reikšmės veiksmingam bankroto bylų nagrinėjimui bei kreditorių lygiateisiškumo užtikrinimui, kadangi šiuo metu A priede yra įvardintos 95 skirtingos nemokumo bylų procedūros, kurioms taikomos Bankroto reglamento nuostatos. Siūloma Bankroto reglamente įtvirti konkretesnę kolektyvinių bankroto bylų sąvoką, visų pirma, nustatant aiškius bankroto bylos iškėlimo kriterijus su kai kuriomis išankstinėmis sąlygomis, pavyzdžiui, finansinių sunkumų patikrinimą, vienodo požiūrio į kreditorių interesus nustatymą ir pan. Atsisakius uždaro sąrašo metodo ir įtvirtinus konkretnę apibrėžimą, valstybės narės galėtų lengviau tiesiogiai taikyti reglamento nuostatas, neapsiribojant sąraše pateiktomis bankroto procedūromis.

2. Pirmasis etapas – kreditorių reikalavimų pateikimas nagrinėtose valstybėse narėse skiriasi, tačiau Bankroto reglamente yra nustatyti minimalūs reikalavimai, informuojant kreditorius apie bankroto bylos iškėlimą, bei maksimalūs reikalavimai, kreditorių finansiniams reikalavimams. Tačiau kai kurios Bankroto reglamento nuostatos turėtų būti detalizuotos ir/ar papildytos, kad šis etapas kreditoriams sukeltų kuo mažiau neaiškumų, kadangi šis etapas kreditoriams tampa pagrindiniu raktu dalyvavimui tolimesniuose bankroto procedūros etapuose. Pirmiausiai, autorės nuomone, Bankroto reglamente nustatytų minimalių reikalavimų kreditorių individualiam informavimui apie bankroto bylos iškėlimą ir reikalavimų bankrutuojančiam skolininkui pateikimui nepakanka, kadangi bankroto administratorius informuoja tik tuos kreditorius, kurie įtraukti į skolininko perduotą kreditorių sąrašą. To pasėkoje, atsiranda galimybė, kad dėl aplaidžių skolininko veiksmų, kreditorius į šį sąrašą gali būti apskritai neįtrauktas. Todėl siūloma papildomai nustatyti, kad informacija apie kolektyvinių bankroto bylų iškėlimą bei reikalavimų pateikimą, būtų skelbiama Europos Sąjungos internetiniuose puslapiuose. Tuomet atidus ir rūpestingas kreditorius, apie skolininko bankroto bylos iškėlimą galėtų sužinoti pats.

3. Bankroto reglamente įtvirtinta nuostata, suteikianti teisę kreditoriams reikalavimus pateikti tos valstybės narės, kurioje yra kreditoriaus nuolatinė ar gyvenamoji vieta, nacionaline kalba arba viena iš kalbų, iš esmės yra neveiksminga, kadangi toje pačioje nuostatoje taip pat įtvirtinta, kad kreditoriaus gali būti pareikalauta pateikti reikalavimo vertimą į tos valstybės narės, kurioje

iškelta bankroto byla, kalbą ar vieną iš kalbų. Šia išimtimi naudojasi visos analizuotos valstybės narės.

4. Autorės nuomone, ne visoms valstybėms narėms esant euro zonos narėmis, svarbus kreditoriaus reikalavimo pateikimo valiutos klausimas. Šis klausimas paliekamas valstybių narių vidaus teisei (lot. *lex concursus*), tačiau vadovaujantis analizuotų valstybių narių praktika bei siekiant kreditorių lygiateisiškumo užtikrinimo, darytina išvada, kad kreditoriaus finansinis reikalavimas turėtų būti pateiktas valstybės narės, kurioje iškelta bankroto byla, nacionaline valiuta, o valiutos konvertavimo momentas – sprendimo dėl bankroto bylos iškėlimo įsiteisėjimo momentas.

5. Reikalavimų pateikimo tvarką nustato valstybės narės, kurioje iškelta bankroto byla, teisė, kuri tarp valstybių narių taip pat labai skiriasi. Autorė daro išvadą, kad kreditoriams dėl tokio skirtingo valstybių narių reglamentavimo šiuo klausimu, sudėtinga tinkamai įgyvendinti savo teises. Atsižvelgiant į tai, siūloma Europos Sąjungos mastu nustatyti, kurie kreditoriai kolektyvinėse bankroto bylose į kreditorių sąrašą būtų įtraukti *ex officio*, pavyzdžiui, tokia teisė galėtų būti suteikta bankrutuojančių skolininkų darbuotojams. Taip pat, galėtų būti numatyta galimybė reikalavimus pateikti elektroniniu būdu, kas iš esmės supaprastintų šią procedūrą.

6. Autorės nuomone, didžiausia pirmojo etapo problema, siekiant užtikrinti kreditorių lygiateisiškumą – tai kad Europos Sąjungos mastu nėra nustatyta termino per kurį kreditoriai gali pareikšti savo reikalavimus bei nuo kada minėtas terminas pradedamas skaičiuoti. Kadangi, termino praleidimo pasekmės tarp valstybių narių taip pat labai skiriasi ir gali turėti lemiamos įtakos kreditorių teisėms (pavyzdžiui, Prancūzijoje praleidus nustatytą terminą, kreditorius netenka teisės dalyvauti skirstant skolininko turtą), klausimai dėl vienodų terminų ir jų skaičiavimo taisyklių nustatymo, turėtų būti harmonizuoti Europos Sąjungos teisėje, kadangi termino praleidimo pasekmės bei praleisto termino atnaujinimo galimybės išimtinai priklauso *lex concursus* taisyklei ir Europos Sąjunga šiais klausimais neturi kompetencijos priimti valstybes nares įpareigojančių teisės aktų.

7. Antrasis bankroto proceso etapas – kreditorių reikalavimų tikrinimas ir tvirtinimas, tarp valstybių narių taip pat labai skiriasi. Skiriasi asmenys, turintys teisę ginčyti reikalavimus, skiriasi momentas nuo kada asmenys gali pasinaudoti šia teise bei ginčijimo ir tvirtinimo procedūra. Todėl egzistuojant tokiems dideliems proceso ir materialinės teisės skirtumams, kreditoriai užsieniečiai apskritai gali būti priversti atsisakyti savo reikalavimo, kadangi bylinėjimosi kaštai dėl nepatvirtinto reikalavimo būtų labai dideli. Nors antrojo etapo klausimai išimtinai priklauso *lex concursus* taikytinos teisės taisyklei, tačiau autorės nuomone, tinkamai suregulius pirmojo etapo

nuostatas, galimybė, kad kreditoriaus reikalavimas būtų nepatvirtintas, pavyzdžiui, dėl praleisto termino, sumažėtų. To pasėkoje, antrasis etapas kreditoriams nebebūtų toks problematiškas bent jau kai kuriais aspektais.

8. Kreditorių reikalavimų pateikimo ir tvirtinimo etapuose kreditorių lygiateisiškumo principas pažeidžiamas tuo aspektu, kad skirtingų valstybių narių kreditoriams kolektyvinėje bankroto byloje suteikiamos ne vienodos galimybės būti išklaustytiems ir aktyviai dalyvauti bankroto procedūroje. Tačiau didžiausi kreditorių lygiateisiškumo principo pažeidimai, autorės nuomone, egzistuoja nustatant kreditorių reikalavimų tenkinimo eiliškumą, kadangi kiekviena valstybė narė turi savo privilegijavimo sistemą ir privilegijos suteikiamos skirtingiems subjektams, todėl tą patį reikalavimą turintys kreditoriai kiekvienoje šalyje reitinguojami skirtingai. Tad šiuo atveju, kreditorių lygiateisiškumo principas pažeidžiamas tuo aspektu, kad lygūs kreditoriai nėra traktuojami lygiai. Be to, kreditorių lygiateisiškumo pažeidimas gali sudaryti prielaidas valstybėms narėms nepripažinti kitoje valstybėje narėje iškeltos bankroto bylos ar nevykdyti tokio sprendimo, kadangi kreditorių eiliškumo nustatymas gali prieštarauti valstybės narės viešajai tvarkai, pagrindiniams principams ar asmens konstitucinėms teisėms ir laisvėms. Tad akivaizdu, kad egzistuojant tokiems skirtingiems požiūriams į kreditorių prioritetų nustatymą, nėra užtikrinamas efektyvus ir veiksmingas kolektyvinių bankroto bylų nagrinėjimas, ko pasėkoje, nepasiekiami Bankroto reglamento tikslai.

9. Dabartinės Bankroto reglamento nuostatos nepakankamai užtikrina kreditorių lygiateisiškumą, kadangi kreditoriai, siekdami geriau (naudingiau) patenkinti savo reikalavimą, gali inicijuoti šalutinės bankroto bylos iškėlimą ir tuomet šalutinėje bankroto byloje bus nustatomas eiliškumas ne pagal pagrindinę bankroto bylą iškėlusios valstybės narės teisę, o pagal šalutinę bankroto bylą iškėlusios valstybės narės vidaus teisę, ko pasėkoje, šalutinėje bankroto byloje arba pagrindinėje bankroto byloje tie patys kreditorių reikalavimai bus reitinguojami skirtingai. Taip pat, šio principo pažeidimą sąlygoja ir aplinkybė, kad kreditoriai savo reikalavimus gali pareikšti kiekvienoje bankroto byloje (tiek pagrindinėje, tiek bet kurioje šalutinėje byloje) ir nesant vieningos kreditorių reikalavimų tenkinimo proporcingumo sistemos, visa atsakomybė tenka likvidatoriams (ypatingai pagrindinės bylos), nes tik nuo jų tarpusavio bendradarbiavimo kokybės priklauso kreditorių reikalavimų tenkinimo nuoseklumas bei kontrolė. Tokia situacija skatina kreditorius ieškoti palankesnės teisinės sistemos ir neužtikrina kreditorių lygiateisiškumo bei veiksmingo kolektyvinių bankroto bylų nagrinėjimo.

10. Dabartinės Bankroto reglamento nuostatos taip pat numato, kad šalutinėje bankroto byloje skolininko mokumas nėra nustatinėjamas ir jam taikoma tik likvidavimo procedūra. Tačiau tokia situacija pažeidžia tiek kreditorių, tiek skolininko interesus, kadangi atsiranda galimybė likviduoti mokų asmenį. Be to, pažeidžiamas kreditorių lygiateisiškumas, kadangi iš esmės lygiems kreditoriams, pagrindinėje ir šalutinėje byloje suteikiamos skirtingos galimybės patenkinti savo reikalavimus. Autorės nuomone, toks reglamentavimas nebeatitinka šiuolaikinės verslo praktikos, kuomet vis dažniau bendrovių veiklos sritys peržengia nacionalines ribas, todėl šiuo klausimu taip pat reikalingos permainos.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Europos Sąjungos teisės aktai

1. 2010 m. kovo 30 d. Europos Sąjungos sutarties ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo suvestinės redakcijos // OL C 83.
2. 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos Reglamentas (EB) Nr. 1346/2001 dėl bankroto bylų // OJ L 160.
3. 1975 m. vasario 17 d. Europos Tarybos direktyva Nr. 75/129/EEB „Dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kolektyviniu atleidimu iš darbo, suderinimo“ // OJ L 48.
4. 1977 m. sausio 14 d. Europos Tarybos direktyva Nr. 77/187/EEB „Dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo“ iš dalies pakeista 2001 m. kovo 12 d. Europos Tarybos direktyva Nr. 2001/23/EB „Dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo“ // OJ L 082.
5. 1998 m. gegužės 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/26/EB dėl atsiskaitymų baigtinumo mokėjimų ir vertybinių popierių atsiskaitymų sistemose // OL L 166.
6. 1998 m. liepos 20 d. Europos Tarybos direktyva Nr. 98/59/EB „Dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su kolektyviniu atleidimu iš darbo, suderinimo“ // OJ L 225.
7. 1980 m. spalio 20 d. Europos Tarybos direktyva Nr. 80/987/EEB „Dėl darbuotojų apsaugos jų darbdaviui tapus nemokiam“ // OJ L 238.
8. 2001 m. kovo 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/17/EB dėl draudimo įmonių reorganizavimo ir likvidavimo // OL L 110.
9. 2001 m. balandžio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/24/EB dėl kredito įstaigų reorganizavimo ir likvidavimo // OL L 125.
10. 2002 m. birželio 6 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/47/EB dėl susitarimų dėl finansinio įkaito // OL L 168.
11. 2002 m. rugsėjo 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. 2002/74/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 80/987/EEB „Dėl valstybių narių įstatymų, susijusių su darbuotojų teisių apsauga jų darbdaviui tapus nemokiam, suderinimo“ // OJ L 270.

Lietuvos Respublikos teisės aktai:

12. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios, 1992. Nr. 33-1014.
13. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios, 2000. Nr. 74- 2262.

14. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas // Valstybės žinios. 2001, Nr. 31-1010.

15. Lietuvos Respublikos įmonių restruktūrizavimo įstatymas // Valstybės žinios. 2001. Nr. 31-1012.

Europos Sąjungos teisingumo teismo praktika

16. Europos Teisingumo Teismo prejudicinis sprendimas byloje C-341/04 *Eurofood IFSC*. ECR-03813.

17. Europos Teisingumo Teismo 2007 m. spalio 18 d. Sprendimas *Österreichischer Rundfunk* byloje C-195/06.

18. Europos Teisingumo Teismo 2009 m. spalio 29 d. Sprendimas *NCC Construction Danmark* byloje C-174/08.

19. Europos Teisingumo Teismo 2011 m. lapkričio 17 d. Sprendimas C-112/10 *ZaZa Retail BV*.

20. 2005 m. rugsėjo 6 d. Generalinio advokato Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer išvada byloje C-1/04.

21. 2005 m. rugsėjo 27 d. Generalinio advokato F. G. Jacobs išvada byloje C-341/04.

22. 2008 m. spalio 16 d. Generalinio advokato Dámaso Ruiz-Jarabo Colomer išvada byloje C-339/07.

23. 2011 m. kovo 10 d. Generalinės advokatės Juliane Kokott išvada byloje C-396/09.

Lietuvos Respublikos teismų praktika

24. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatos, 1993 – 2009 / Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas; (sudarytojai Egidijus Jarašiūnas, Kęstutis Jankauskas, Viktorija Staugaitytė). – Vilnius: Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas. 2010.

25. Lietuvo Aukščiausiojo Teismo senato 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. 33 „Dėl įstatymų taikymo įmonių bankroto bylose“ patvirtinta apžvalga „Teismų praktikos, nagrinėjant bankroto bylas, iškeltas pagal 1997 m. Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymą, apibendrinimo apžvalga“ // Teismų praktika. 2001. Nr. 16.

26. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2006 m. spalio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-428/2006. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/67283>.

27. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus 2007 m. spalio mėn. 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-326/2007. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/81448>.

28. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2009 m. rugsėjo 29 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-357/2009. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/135042>.

29. Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. balandžio mėn. 3 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-153. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/39320>.
30. Lietuvos apeliacinio teismo 2003 m. rugsėjo mėn. 18 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-375. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/35749>.
31. Lietuvos apeliacinio teismo 2008 m. gruodžio mėn. 4 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-1000/2008. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/91469>.
32. Lietuvos apeliacinio teismo bylų teismo 2009 m. birželio mėn. 18 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-566/2009. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/127727>.
33. Lietuvos apeliacinio teismo 2009 m. lapkričio mėn. 19 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-1584/2009. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/141562>.
34. Lietuvos apeliacinio teismo 2010 m. liepos mėn. 1 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-1036/2010. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/165808>.
35. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis, priimta 2011 m. vasario 17 d. civilinėje byloje Nr. 2-575/2011. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/192219>.
36. Lietuvos apeliacinio teismo nutartis, priimta 2011 m. vasario 24 d. civilinėje byloje Nr. 2-449/2011. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/193590>.
37. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. vasario 24 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-648/2011. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/193626>.
38. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. liepos 28 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-2041/2011. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/217065>.
39. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. lapkričio 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 2-2395/2011. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/262684>.
40. Lietuvos apeliacinio teismo 2011 m. gruodžio mėn. 15 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-2792/2011. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/316082>.
41. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. sausio mėn. 12 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-203/2012. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/333238>.
42. Lietuvos apeliacinio teismo 2012 m. sausio mėn. 19 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-211/2012. Šaltinis: <http://www.infolex.lt/tp/334313>.
43. Vilniaus apygardos teismo 2011 m. rugsėjo 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. B2-6813-553/2011.

Vadovėliai, monografijos

44. Ambrasienė D., Baranauskas E., Bublienė D. ir kiti. J. Civilinės teisės vadovėlis. Prievolių teisė. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2004.
45. Bahner T. Creditor Protection in Private Companies: Anglo – German Perspectives for a European Legal Discourse. – Cambridge. Cambridge University Press, 2009.
46. Finch V. Corporate Insolvency Law: Perspectives and Principles.–Cambridge. Cambridge University Press, 2002.
47. Fletcher I. F. Insolvency in Private International Law. Second Edition. Oxford University Press. 2005.
48. Goode R. Principles of Corporate Insolvency Law.-London. Sweet & Maxwell. 2005.
49. Israel J. European Cross – Border Insolvency Regulation. Intersentia.Antwerpen – Oxford, 2005.
50. Kavalnė S., Mikuckienė V., Norkus R., Velička R. Bankroto teisė. Pirmoji knyga. – Vilnius: Justitia, 2009.
51. Kirilevičiūtė L. Jurisdikcijos taisyklės pagal 200 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentą 1346/2000 dėl bankroto bylų. Daktaro disertacija.-Vilnius. 2012.
52. Laužikas E., Mikelėnas V., Nekrošius V. Civilinio proceso teisė.-Vilnius. Justitia. 2003. T. 1.
53. Mačernytė – Panomariovienė I. Darbuotojų teisių įgyvendinimas darbdavio nemokumo atvejais. Monografija. – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas. 2011.
54. McBryde W. W., Flessner A., Kortmann S. C. J. J. Principles of European Insolvency Law. 2003. Nijmegen. The Netherlands. Kluwer Legal Publishers.
55. Mokal R. J. Corporate Insolvency Law: Theory and Application. – New York. Oxford University Press Inc, 2005.
56. Moss G., Fletcher I., Isaacs S. Report on the Convention of Insolvency Proceedings. The EC Regulation on Insolvency Proceedings. A Commentary and Annotated Guide. New York: Oxford University Press, 2002.
57. Omar P. J. European Insolvency Law. Ashgate Publishing Company. 2004.
58. Vaišvila A. Teisės teorija: vadovėlis.-Vilnius. Justitia. 2000.
59. Veder M. Cross – Border Insolvency Proceedings and Security Rights.-Utrecht. The Netherlands. Kluwer Legal Publishers, 2004.
60. Virgós Soriano M., Garcimartín F., Garcimartín Alférez F. J. The European Insolvency Regulation: Law and Practice. – The Netherlands. Kluwer Law International, 2004.

61. Virgós M., Schmit E. Report on the Covention of Insolvency Proceedings. 1996.

Straipsniai

62. Andre M. Time to Update the EC Regulation // Eurofenix, 2010.

63. Andreatta D. The Italian Bankruptcy Law is Becoming More Investor Friendly. Italian Restructuring Department Newsletter, 2010. Šaltinis: <http://evanflaschen.net/Italian%20Law%20Becoming%20More%20Friendly.pdf>.

64. Balz D. The European Convention on Insolvency Proceedings // American Bankruptcy Law Journal, 1996. Nr. 70.

65. Bauch R. Registering Claims for the Insolvency Schedule in Practice. 2008. Šaltinis: <http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/finish/137/967.html>.

66. Bernotaitė K. Nemokumo teisinio reguliavimo ypatumai // Jurisprudencija, 2005. Nr. 77 (69).

67. Bivainis J., Jovaišas K. Įmonių bankroto įstatymo komentaras // Verslo ir komercinė teisė, 2002. Nr. 2-3.

68. Cheburini G. Italian – French Cross – border protocol // Eurofenix. Summer, 2011.

69. Čiricaitė R. 2000 m. gegužės 29 d. Europos Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų: taikytinos teisės nustatymo ypatumai // Teisė, 2008.

70. Fletcher I. F. The European Union Regulation on Insolvency Proceedings // Gieseking-Verlag, Bielefeld., 2002.

71. Fletcher I. F. Evolving Approaches to the Treatment of Security Rights in Cross-Border Insolvency // Texas International Law Journal, 2011. VOL.46;489.

72. Francisco G. Prol. The New Insolvency Regulatory Regime in Spain // Prol & Asociados, 2004. Šaltinis: <http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/finish/142/991.html>.

73. Januševičiūtė A. Jurevičienė D. Bankroto esmė: teorija ir praktika. // Verslas XXI amžiuje. 2009. T. 1. Nr. 3.

74. Mikuckienė V. Bankroto proceso samprata // Jurisprudencija, 2008. Nr. 7(109).

75. Mokal J. R. Priority as Pathology: the *Pari Passu* Myth // Cambridge Law Journal, 2001. 60 (3).

76. Norkus R. Procesiniai bankroto bylų nagrinėjimo ypatumai // Jurisprudencija, 2004. Nr. 57 (49).

77. Norkus R. Bankroto bylų nagrinėjimas: teorija ir praktika // Justitia, 2007. Nr. 2 (64).

78. Omar P. The Challenge of Diversity Priority Rules in European Insolvency Laws // Eurofenix. Autumn, 2011.

79. Philippe & Partners and Deloitte & Touche, Bankruptcy and a fresh start: Stigma on failure and legal consequences of bankruptcy – France. Corporate Finance Brussels, Belgium. 2002. Šaltinis: <http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/viewdownload/50/613.html>.

80. Tamošiūnas M. Ar galima išvengti brangių tarptautinių teisminių procesų? // Jurex naujienlaiškis, 2010. Nr. 8.

81. Tersilla S. Guide to Restructuring and Insolvency in Italy // As Presented at the Eighth Annual International Insolvency Conference, Humboldt University, Berlin, Germany, June 9-10, 2008.

82. Urbonas A. Teismo sprendimo bankroto byloje pripažinimas kitoje Europos Sąjungos šalyje narėje // Jurisprudencija, 2007. Nr. 9(99).

83. Vallens J. L. Issues around the limits of insolvency proceedings // Eurofenix. Autumn, 2011.

84. Wessels B. Realisation of EU Insolvency Regulation in Germany, France and the Netherlands // European Business Law Review, 2004. First Issue.

85. Wessels B. Twenty Suggestions For A Makeover of the EU Insolvency Regulation // International Caselaw Alert, No. 12 – V/2006, October 31, 2006.

86. Wessels B. Revision of the EU Insolvency Regulation: What Type of Facelift? // Cross-Border Insolvency Law in Europe: Present Status and Future Prospects. PER/PELJ, 2008. Nr. (11) 1.

87. Wessels B. Recognition of Insolvency Opening Judgments in Europe: A Questionable System // Eurofenix. Autumn, 2011.

Kiti šaltiniai:

88. Commercial Code, Book VI: The Financial Difficulties of Enterprises. French Insolvency Law translated into English by Paul J. Omar. 2005. Šaltinis: <http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/finish/49/602.html>.

89. Claims Presentation and Resolution in Insolvency Proceedings. INSOL INTERNATIONAL. 2008. Šaltinis <http://www.insol.org/pdf/Claims%20Presentation%20and%20Resolution.pdf>.

90. INSOL Europe pranešimas Europos Parlamentui „Dėl bankroto teisės harmonizavimo ES lygiu“. 2010. Šaltinis: <http://www.insol-europe.org/eu-research/harmonisation-of-insolvency-law-at-eu-level/>.

91. The Insolvency and Restructuring Act of Poland. Contributed by Jenny Clift of UNCITRAL in Vienna, Austria.

92. Taikomasis mokslinis tyrimo darbas „Nemokumo samprata ir jo teisinio reglamentavimo analizė“. Nacionalinė verslo administratorių asociacija. Vilnius, 2006. Šaltinis: http://www.ukmin.lt/lt/pramonė_ir_vidutinis/doc/Nemokumo%20studija.doc

93. UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law. P. 190. Šaltinis: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf. Prisijungimo laikas: 2012-03-30.

94. The Spanish Insolvency Act.
Šaltinis: <http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/viewcategory/142.html>.

95. England's Insolvency Act.
Šaltinis: <http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/viewdownload/102/770.html>.

96. Vokietijos Bankroto įstatymas (statutas).
Šaltinis: <http://www.iiiglobal.org/component/jdownloads/finish/136/963.html>

Internetinės nuorodos:

97. Tarptautinių žodžių žodynas www.terminai.lt.

98. Europos Komisijos oficialus internetinis puslapis: <http://ec.europa.eu>.

99. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo oficialus internetinis puslapis: <http://curia.europa.eu>.

100. Insol Europe oficialus internetinis puslapis: <http://www.insol-europe.org/>.

101. International Insolvency Institute oficialus internetinis puslapis: <http://www.iiiglobal.org/>.

SANTRAUKA

Pagrindinės sąvokos: bankrotas; kreditorių lygiateisiškumas; reikalavimų pateikimas; kreditorių reikalavimų tikrinimas ir tvirtinimas; kreditorių reikalavimų eiliškumo nustatymas.

Magistro baigiamojo darbo tikslas – remiantis Europos Sąjungos bei valstybių narių teisės aktais, teismų formuojama praktika ir doktrina, išanalizuoti ir įvertinti Bankroto reglamento bei valstybių narių nacionalinėje teisėje taikomas nuostatas, užtikrinančias kreditorių lygiateisiškumą bei atskleisti šio klausimo probleminius aspektus, pateikti probleminių klausimų teisinį vertinimą, taip pat teorinius ir praktinius sprendimo būdus.

Pirmojoje darbo dalyje analizuojamos temai aktualios sąvokos ir jų sampratos. Visų pirma, analizuojama „bankroto“ sąvoka, įtvirtinta Tarybos reglamente Nr. 1346/2000 „Dėl bankroto bylų“ bei valstybių narių vidaus teisės sistemose. Autorė pastebi, kad Bankroto reglamente šiuo metu įtvirtintas bankroto bylų apibrėžimas yra pasenęs bei turi neigiamos įtakos kreditorių lygiateisiškumo užtikrinimui. Taip pat, šioje dalyje analizuojamos ir pateikiamos „kreditoriaus“ ir „kreditorių lygiateisiškumo arba principo *parri passu (par conditio creditorum)*“ sampratos.

Antrojoje magistro baigiamojo darbo dalyje analizuojamas kreditorių lygiateisiškumo užtikrinimas Europos Sąjungos mastu bei valstybių narių vidaus teisėje, aptariamoms reglamentavimo spragos ir tendencijos. Dėmesys skiriamas kreditorių lygiateisiškumo principo užtikrinimui nuo bankroto bylos iškėlimo, t. y. nuo kreditorių reikalavimų pateikimo, jų tikrinimo ir tvirtinimo iki eiliškumo nustatymo, kadangi, šie pirminiai etapai turi lemiamos reikšmės tolimesniam bankroto procedūros vykdymui bei tiesiogiai įtakoja kreditorių reikalavimų patenkinimą bankroto procese.

Darbe prieinama išvados, kad tarp valstybių narių egzistuojantys dideli teisės skirtumai neužtikrina kreditorių lygiateisiškumo kolektyvinėse bankroto bylose. Be to, kreditorių lygiateisiškumo pažeidimas gali sudaryti prielaidas valstybėms narėms nepripažinti kitoje valstybėje narėje iškeltos bankroto bylos ar nevykdyti tokio sprendimo, kadangi kreditorių eiliškumo nustatymas gali prieštarauti valstybės narės viešajai tvarkai, pagrindiniams principams ar asmens konstitucinėms teisėms ir laisvėms. Ko pasekoje, nėra užtikrinamas efektyvus ir veiksmingas kolektyvinių bankroto bylų nagrinėjimas, bei taip nepasiekiami Bankroto reglamento tikslai. Todėl autorės nuomone, artimiausiu metu Europos Sąjungos reglamentavimas tur būti peržiūretas ir kai kurios sritys harmonizuotos.

SUMMARY

Key words: insolvency; equality of creditors; lodge a claim; the examination and acknowledgement of claims; the priorities of claims.

The objective of this graduating thesis for a master degree was to analyze and evaluate the provisions of the Insolvency Regulation and national laws of member states assuring the equality of creditors and to disclose the problematic aspects of this issue, to present the legal evaluation of topical issues as well as the theoretical and practical methods of a solution based on the legal acts of the European Union and member states, the practice and doctrine formed by courts.

In the first part of this thesis, definitions and concepts relevant to the theme concerned were studied. First of all, the “insolvency” definition enacted by Council Regulation (EC) 1346/2000 on Insolvency Proceedings and the national law systems of member states was analyzed. The author noted that the definition of insolvency lawsuits, which for the time being is enacted in the Insolvency Regulation, is out-of-date and negatively impacts the assurance of equality of creditors. In addition to this, in this part, the definitions of „the creditor“ and „the equality of creditors or the *pari passu* (*par conditio creditorum*) principle“ were presented and analyzed.

In the second part of the graduation thesis for a master degree, the assurance of equality of creditors on the scales of the European Union and the national law of member states was analyzed, the gaps and tendencies of regulation were considered. Attention was paid to the assurance of the principle of equality of creditors from the moment of initiation of an insolvency proceeding, which means from the moment of lodging claims, the examination and acknowledgement thereof, up to the moment of establishing the priorities of claims as these initial stages have crucial importance for the further execution of the insolvency proceeding and directly influence the satisfaction of claims of creditors in the insolvency proceeding.

In the thesis, the conclusion was made that large differences in laws between member states do not assure the equality of creditors in joint insolvency lawsuits. Furthermore, the breach of equality of creditors may form for member states preconditions not to acknowledge the insolvency lawsuit commenced in any other member state or not to execute such a judgement because the establishment of priorities of creditors may conflict with the public order and key principles of any member state or human constitutional rights and freedoms. As the result, the efficient and operative consideration of joint insolvency lawsuits is not guaranteed, and the goals of the Insolvency

Regulation are not achieved. Therefore, in the opinion of the author, in the nearest future, the European Union regulation regarding these issues should be revised and some areas should be harmonized.

PRIEDAI

	Lenkija	Italija	Prancūzija	Jungtinė Karalystė	Vokietija	Ispanija	Lietuva
Reikalavimai pateikiamoms finansinėms pretenzijoms specifika	Šioje apsaugoti kreditoriai ir darbuotojai yra <i>ex officio</i> įtraukiami į kreditorių sąrašą.	Šioje kreditorius privalomai administratoriui turi pateikti visus savo kontaktinius duomenis: telefono, fakso numerius, elektroninio pašto adresą bei adresą, kuriuo pageidautų gauti tolimesnius pranešimus.	Šioje finansinių pretenzijų teikti nereikia: - darbuotojams; - indėlininkams banko atveju, - taip pat papildomai nereiškiami reikalavimai alimentų ir išlaikymo, - bei kreditoriai, kurių reikalavimai buvo pripažinti ir įtraukti į gelbėjimo planą	Reikalavimas turi būti pateiktas raštu, tačiau reikalavimo įrodymai priimami bet kokia forma (liudytojų parodymai, rašytiniai įrodymai ir t.t.)	Antraeiliai kreditoriai reikalavimus teikia tik tuo atveju, jei tai nustato teismas. Pripažįstami ir elektroniniu būdu gautos pretenzijos, tačiau originalas vis tiek privalo būti pateiktas.	-	Kreditoriai į sąrašą įtraukiami automatiškai: - ieškovas, inicijavęs bankroto bylos iškėlimą; - kreditoriai, kitose bylose pateikę ieškinius dėl skolos priteisimi; - kreditoriai, vykdomuosius raštus perdavę vykdyti antstolui.
Terminas, kreditoriams pateikti savo reikalavimus	Nuo 1 iki 3 mėnesių	30 dienų	4 mėnesiai kreditoriams užsieniečiams, 2 mėnesiai vietiniams	Iki likvidatoriaus paskelbimo dėl kvotų, parduodant turą	Nuo 2 savaitių iki 3 mėnesių	Per 1 mėnesį	Iki 45 dienų
Subjektai, kuriems pateikiami reikalavimai	Teisėjui komisarui (ang. <i>commissioner</i>)	Likvidatoriui/admistratoriui (ang. <i>receiver</i>)	Patikėtinii (ang. <i>trustee</i>). Šioje šalyje byloje paskiriami du administratoriai: vienas atstovauja skolinko interesus ir administratoria j o turą, o kitas administratorius (patikėtinis) atstovauja kreditorių interesus ir iš esmės likviduoja skolinko verslą.	Likvidatoriui arba patikėtinii (ang. <i>liquidator or trustee</i>)	Administratoriui (ang. <i>administrator</i>)	Likvidatoriui/admistratoriui (ang. <i>receiver</i>)	Bankroto administratoriui.
Termino skaičiavimo momentas	Nuo sprendimo dėl bankroto bylos iškėlimo paskelbimo oficialiame laikraštyje.	Likus iki teismo posėdžio kreditorių reikalavimų patvirtinimo	Nuo sprendimo paskelbimo oficialiame biuletenyje (<i>Official Bulletin of Civil and Trade</i>)	-	Nuo pranešimų išsiuntimo kreditoriams	Nuo paskutinio skelbimo apie bankroto paskelbimo oficialiame laikraštyje	Nuo nutarties dėl bankroto bylos iškėlimo išiteisėjimo dienos.

I etapas – kreditorių reikalavimų pateikimas

		<p>Kreditorius negali reikalauti, kad būtų pakeisti priimti sprendimai, pakartotos tam tikros procedūros. Be to, kreditorius privalo padengti išlaidas dėl termino praleidimo.</p>	<p>Reikalavimai pateikti praleidus nustatytą terminą bei pateikti vėliau nei po 12 mėnesių (sudėtingos procedūros metu vėliau nei po 18 mėnesių) nuo kreditorių sąrašo išsėėjimo dienos, yra nebepriimami ir gali būti patenkinti, jei yra visiškai atsiskaitoma su kreditoriais, įtrauktais į sąrašą.</p>	<p><i>Announcements</i>. Tačiau yra išimčių: apsaugotiems kreditoriams terminas pradėdamas skaičiuoti nuo pranešimo įteikimo momento. Netenkama teisės dalyvauti skirstant skolinko turta</p>		<p>Kreditoriai gali tekti apmokėti išlaidas, kylančias dėl vėlesnio tokio reikalavimo tvirtinimo. Jei tokio kreditoriaus reikalavimas pataikiamas po preliminarinių kvotų, dėl bankrutuojančio subjekto parduodamo turto, paskirstymo, toks kreditorius gali netekti dalies išmoku.</p>	<p>Tokie reikalavimai vertinami kaip antraeiliai ir ne tokie svarbūs.</p>	<p>Iš esmės, jokių rimtesnių pasekmių nekyla.</p>
<p>Praleisto termino atnaujinimo galimybės</p>	<p>Yra galimybė.</p>	<p>Kreditorius privalo įrodyti, kad terminas praleistas ne dėl nuo jo priklausantių aplinkybių</p>	<p>Terminas gali būti atnaujintas, jei įrodoma, kad praleistas ne dėl nuo kreditoriaus priklausantių aplinkybių. Tačiau toks prašymas tur būti paduotas ne vėliau kaip per 6 mėnesius nuo bankroto bylos paskelbimo. Išimtiniais atvejais terminas gali būti pratęstas iki 1 metų.</p>	<p>-</p>	<p>Yra galimybė.</p>	<p>Yra galimybė.</p>	<p>Yra galimybė.</p>	

Reikalavimų tikrinimo pareiga	Reikalavimus tikrina administratorius; administratoriaus ar teismo vadovo.	Administratorius patikrina reikalavimus ir pateikia teismui ataskaitą.	Administratorius tikrina kiekvieno pateikto reikalavimo pagrįstumą	Reikalavimus tikrina likvidatorius arba patikėtinis bei teismas.	Teisėjas nagrinėja kiekvieno reikalavimo pagrįstumą, dydį, eiliškumą.	Likvidatorius.	Administratorius ir teismo.
Asmenys, turintys teisę ginčyti kreditorių reikalavimus	Kreditoriai, įtraukti į sąrašą, dėl kitų kreditorių reikalavimų. - Į sąrašą neįtraukti kreditoriai – dėl jų nepatvirtinto reikalavimo.	Administratorius ir kreditoriai	Administratorius, skolininkas, kreditoriai	Likvidatorius ar patikėtinis, taip pat kreditorius, kuris gali kreiptis dėl ginčijamo reikalavimo tiesiogiai likvidatorių, patikėtinių ar teisma.	Administratorius, skolininkas, kreditoriai	Kiekviena suinteresuota šalis.	-Administratorius, - Teismas.
Reikalavimo tvirtinimo funkcija	Reikalavimus tvirtina teisėjas komisaras	Teismas	Neginčytinų reikalavimų sąrašą, administratorius pateikia teismui ir kuris yra išpaušdinamas oficialiame biuletenyje. Dėl ginčijamų reikalavimų teismas priima galutinį sprendimą.	Likvidatorius arba patikėtinis, odėl ginčijamų reikalavimų – teismas.	Reikalavimus tvirtina teisėjas.	Teismas tvirtina kreditorių reikalavimų sąrašą.	Teismas tvirtina kreditorių reikalavimų ir jų dydžių sąrašą.
Apelacijos galimybė	Apelacija galima.	Apelacija galima.	Apelacija galima.	Apelacija galima.	Apelacijos galimybė yra, tačiau ji apribota reikalavimo dydžiu.	Apelacija galima.	Apelacija galima, tačiau yra apribota reikalavimo dydžio (tiek, kreditoriaus, kuris siekia ginčyti reikalavimą, tiek dėl ginčijamo reikalavimo)
Kreditorių eilės. Pagrindis prioritetas. ¹	5 kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės. Prioritetas skiriamas administravimo	Reikalavimai skirstomi į 7 klases, po to kiekvienoje klasė je gali būti papildomai	7 kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės. Prioritetas teikiamas darbuotojų reikalavimams.	Griežtų kreditorių tenkinimo eilių nėra nustatyta, tačiau pirmenybė teikiama darbuotojų	4 kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės. Prioritetas suteikiamas administravimo	5 kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės. Prioritetas darbuotojų reikalavimams,	3 kreditorių reikalavimų tenkinimo eilės. Pagrindinis prioritetas darbuotojų

¹ Šioje lentelėje kaip pagrindinį prioritetą reiktų suprasti kaip reikalavimus, tenkinamus pirmąja eile.

	išlaidoms, alimentams, neigalumo nedarbingumo išmokoms padengti.	bei	nustatomas tos klasės reikalavimų tenkinimo eiliškumas. Pirmenybė teikiama bankroto procedūros administravimo išlaidoms.	reikalavimams.	išlaidoms, bei išlaidoms, susijusioms su bankrutuojančio subjekto turtu (kredito įmokos, realizavimo išlaidos ir pan.)	bankroto administravimo išlaidoms bei veiklos vykdymo išlaidoms po bankroto bylos iškelimo	reikalavimams ir reikalavimai už perdirbti supirkta žemės ūkio produkcija.
Šio etapo ypatumai	Nenumatyta galimybė atlyginti akcininkams už jų investicijas bendrovę.		Reikalavimai skirstomi į iki ir po bankroto bylos iškelimo atsiradusius reikalavimus. Po bankroto bylos iškelimo atsiradę reikalavimai turi prioritetą prieš iki bankroto bylos atsiradusius reikalavimus.		Esant kreditorių ir skolininko susitarimams dėl išskolinimo mokėjimo ir atidėjimo tokio reikalavimo tenkinimo eiliškumo, tokie reikalavimai tenkinami tik po to kai patenkinami aukčiau einantys reikalavimai.	Tenkinami asmenų, susijusių su imone, reikalavimai (įmonių grupių akcininkų, bei akcininkų „šėšėlinių vadovų“). Reikalavimai taip pat skirstomi į ypatingai ir bendrai privilegijuotus reikalavimus. Ypatingai privilegijuoti – tai įkeitimu užtikrinti. Bendrai privilegijuoti, pavyzdžiui mokesčiai ir socialinio draudimo įmokos (privilegijuojama iki 50 proc. reikalavimo sumos).	

	<p>Iškeitimui (hipoteka) ar kitaip užtikrintų reikalavimų tenkinimas</p>	<p>Iš parduoto įkeisto turto iki 10 proc. šios sumos turto skiriama pardavimo bankroto administravimo išlaidoms padengti.</p>	<p>Iškeitimui (hipoteka) ar kitaip užtikrinti reikalavimai dengiami tik ketvirtąją eilę.</p>	<p>Iš įkeisto turto pirmiausiai tenkinami darbuotojų reikalavimai bei administravimo išlaidos, o tik po to įkeisto turėtojų reikalavimai.</p>	<p>Iškeitimas skirstomas į pastovų (fiksuoatą) ir nepastovų. Priklausomai nuo registracijos tvarkos, pastovus įkeitimas turi pirmenybę prieš nepastovų. Parduotus įkeistą turta už didesnę kainą, lėšų likutis skiriamas padengti turto realizavimo išlaidoms, administratoriaus atlygimui, o vėliau kitiems kreditoriams.</p>		<p>Dengiami antrąją eilę.</p>	<p>Iškeitimui (hipoteka) užtikrinti reikalavimai nepatenka kreditorių tenkinimo eiliškumo nustatymą, kadangi tenkinami tiesiogiai iš parduoto turto. Patenkinus šiuos reikalavimus, lėšų likutis skiriamas kitų kreditorių reikalavimams tenkinti pagal nustatytą eiliškumą. Kreditorių sprendimu, administravimo išlaidos gali būti dengiamos iš įkeisto turto.</p>
--	--	---	--	---	--	--	-------------------------------	--